

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
בהעלותך
י"ב – י"ח סיון תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

אחת שבועת העדות וכו' – בין שנחשד על שבועת העדות, בין שנחשד על שבועת הפקדון, שנפשבו ונשבע על שקר. **ואפילו נחשד על שבועת שוא** – שהוא רע לשמים עליה ולא לבריות, אף על פי כן הוא נפסל על ידה לשבועה. **חורה שבועה למקומה** – בגמרא מפרש לה. **ביצד אלו ואלו באין** – לבית דין לישבע שבועת שוא מביניהם? דלית בהו דאינו משקר. **ונתתו באנפולי** = תיק העשוי למעות. **ישבע בעל הבית** – שבועת היסת. **כל שהפירות בידו** וכו' – שבועת היסת. **על העליונה** – ארישא פליג, דקתני: ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר, ואתא רבי יהודה למימר: אין צריך שבועה, שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר. **מעות** = פרוטות של נחושת. **בשם שאמרו** – משנה היא במסכת כתובות (פז, א) במוציאה שטר כתובתה ומודה שקבלה מקצתה, ונמצא שאין לסמוך על שטר כתובתה, ואם טוען בעל דנתקבלה כולה – לא תפרע אלא בשבועה. **עד אחד מעידה כו' ומנכסים משועבדים ונפרעת שלא בפניו** – כולהו אי"בשם" קיימי, כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה, כך היתומין לא יפרעו כו'. **ובגמרא מוקי ביתומים מן היתומים. נפרעת שלא בפניו** – ששלח גט מדמנית הים. **שלא פקדנו אבא** – בשעת מיתה. **ששטר זה פרוע** – שלא אמר לנו קודם לכן. **שלא מצאנו בין שטרותיו** – שובר של שטר זה. **הרי זה נשבע** – שלא מצא שובר. **גמרא** ולקח בעליו – ריישא דקרא: "שבועת ה' תהיה בין שניהם", ולקח בעליו את השבועה, ולא ישלם הנתבע שוב כלום. **הני הלכתא** – בתמיה: וכי הלכה למשה מסיני הם? **ומשום כדי חייו כו'** – בתמיה. **כי היכי דליתיניה ליה פועלים** – שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימצא עוד פועלים למלאכתו, שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו. **כי היכי דליתיניה בעל הבית** – שלא יחשדוהו בתובע שכרו אחר שקבלו. **בעל הבית על כריחיה אנר** – פועלים בשהוא צריך להם. **שביר נמי על כריחיה מיתני** – שהוא צריך למזונות. **מדרש בפועליו הוא** – שנתן שכר לכמה פועלים, וכשבאו שנתן לזה. **וליתיב ליה בעדים** – יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים, ולא יבא לידי שבועה! **וליתיב ליה מעיקרא** – ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה, ואם תבע לערב לא יטול כלום, ולא תהא שם שבועה! **שניהם רוצים בהקפה** – בעל הבית פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית, ופועל – שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו.

גדולות מכלל דאיכא קטנות – תימה: דלא דייק הכי בפרק "השולח" (גיטין לו, א), דאמר רבן שמעון בן גמליאל: תקנה גדולה התקינו שיהיו העדים מפרשין שמותיהן בגיטין בו'. וב"הגהות קמא" (בבא קמא דף קג, ב) אמר רבי אליעזר בר צדוק: תקנה גדולה התקינו שאם היתה היציאה יתירה על הקרן בו'! ויש לומר: דהתם קרי ליה גדולות לפי שהיה בה צורך גדול, והכא דייק מדאמר "שנו כאן".

עקרוה רבנן שבועה מבעל הבית – אף על גב דכופר הכל פטור, דלא נתקנה שבועת היסת עד בימי רב נחמן, מכל מקום על בעל הבית שייכא טפי, ועוד, דאפילו במודה במקצת שדיוה אשכיר.

בעל הבית טרוד בפועליו – ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה. ובירושלמי קאמר: עסקיו מרובין. **וניתב** ליה בלא שבועה – ואם תאמר: ולא יהא ברי של בעל הבית אלא כ"איני ידע"! והניחא למאן דאמר ב"השואל" (בבא מציעא צו, ב) ברי עדיף, אלא למאן דאמר לאו ברי עדיף, אמאי? ויש לומר: דהוי ב"מנה לי בידך" והלה אומר "איני יודע אם החזרתיו לך", דחייב לכולי עלמא, כדמוכח ב"הגחל" בתרא (בבא קמא קיח, א), ואם תאמר: אכתי אמאי ניתיב ליה בלא שבועה? וכי אי אפשר להיות בשום פעם שיהיה ברי שלו טוב? דפעמים יהיה כדברי, דהא רבי יהודה לא מיחייב אלא בהודאה במקצתו! ויש לומר: דנזיד דרבי יהודה לא חשיב לגמרי כ"איני יודע", רבנן מיהא חשבי ליה כודאי שכח.

כדי להפיס דעתו של בעל הבית – הכא ודאי שהוא עומד וצוח שפרע שייך תקנה כדי להפיס דעתו, אבל בההיא ד"הגוזל בתרא" (שם) דקאמר "איני יודע אם החזרתיו לך" – אין צריך לתקן.

[מכאן שייך לעמוד בו] **אפילו** קצץ נמי – ואם תאמר: והא הוה ליה כ"איני יודע אם גולתיך", דפשטי רב נחמן ורבי יוחנן ב"הגוזל בתרא" (שם) וב"השואל" (בבא מציעא צו, ב)! ויש לומר: דהתם לא מודה מידי, אבל הכא שמודה במקצת – הוה ליה כ"מנה לי בידך" והלה אומר "אין לך בידי אלא חמשים וחמשים לא ידענא", דאמרינן התם מתוך שאינו יכול לישבע משלם. **קציצה** ודאי מידכר דכירי אינשי – לא קאמר המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא מייתי ראיה מפסיד, אלא ישבע בעל הבית ויפסיד אומן כדאמר לקמן. ואם תאמר: ולישני ליה כגון ששכרו שלא בעדים, ונאמן מתוך שיכול לומר "לא שכרתיך מעולם" כדאמרינן בסמוך! ויש לומר: דתשאני הכא, דמודה במקצת לה היה יכול להניח ולכפור הכל. אי נמי, דלקמן מוקי לה בשכרו בעדים דומיא דרישא.

1 אַחַת שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וְאַחַת שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן, וַאֲפִילּוּ
2 שְׁבוּעַת שָׁוְא. הָיָה אֶחָד מֵהֶן מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא, וּמַלְוֶה
3 בְּרִבִּית, וּמְפַרְיְחֵי יוֹנִים, וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית - שֶׁפְּנָגְדוּ
4 נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, הָיוּ שְׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין - חָזְרָה הַשְּׁבוּעָה
5 לִמְקוֹמָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יַחֲלוֹקוּ.
6 וְהַחֲנֻנִי עַל פִּנְקָסוֹ, בֵּיצַד? לֹא שֶׁיֹּאמַר לוֹ: "כָּתוּב עַל
7 פִּנְקָסִי שֶׁאַתָּה חַיָּב לִי מָאתַיִם זוּז". אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ:
8 "תֵּן לִבְנִי סְאָתַיִם חִטִּין", "תֵּן לְפוֹעֲלַי סֶלַע מָעוֹת",
9 הוּא אוֹמֵר: "נָתַתִּי", וְהֵן אוֹמְרִים: "לֹא נָטַלְנוּ" -
10 הוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל וְהֵן נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. אָמַר בֶּן נַנָּס:
11 בֵּיצַד אִלּוּ וְאִלּוּ בָּאִין לִידֵי שְׁבוּעַת שָׁוְא? אֶלָּא הוּא
12 נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה וְהֵן נוֹטְלִין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. אָמַר
13 לְחַנֻנִי: "תֵּן לִי בְּדִינָר פִּירוֹת", וְנָתַן לוֹ. אָמַר לוֹ: "תֵּן
14 לִי אוֹתוֹ דִּינָר", אָמַר לוֹ: "נָתַתִּי לְךָ וְנָתַתּוֹ בְּאוּנְפְּלַי"
15 - יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר. אָמַר לוֹ:
16 "תֵּן לִי אֶת הַפֵּרוֹת", אָמַר לוֹ: "נָתַתִּי לְךָ וְהוֹלַכְתִּים
17 לְתוֹךְ בֵּיתְךָ" - יִשָּׁבַע חֲנֻנִי; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל
18 שֶׁהַפֵּרוֹת בְּיָדוֹ - יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. אָמַר לְשׁוֹלְחָנִי:
19 "תֵּן לִי בְּדִינָר מָעוֹת", וְנָתַן לוֹ. אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי אֶת
20 הַדִּינָר", אָמַר לוֹ: "נָתַתִּי לְךָ וְנָתַתּוֹ בְּאוּנְפְּלַי" - יִשָּׁבַע
21 בַּעַל הַבַּיִת. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָר, אָמַר לוֹ: "תֵּן לִי אֶת
22 הַמָּעוֹת", אָמַר לוֹ: "נָתַתִּים לְךָ וְהִשְׁלַכְתָּ לְתוֹךְ כִּיסְךָ"
23 - יִשָּׁבַע שׁוֹלְחָנִי; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דֶּרֶךְ שׁוֹלְחָנִי
24 לִיתֵּן אִיפֹּר עַד שֶׁיִּשּׁוֹל דִּינָר. כֵּיצַד? שֶׁאָמְרוּ: הַפּוֹגֶמֶת
25 כְּתוּבָּתָהּ לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, וְעַד אֶחָד מֵעִידָהּ
26 שֶׁהִיא פְרוּעָה לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, מְנֻכָּסִים
27 מְשׁוּעְבָּדִים וּמְנֻכְסֵי יְתוֹמִים לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה,
28 וְהַנִּפְרָעֶת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה - וְכֵן
29 הַיְתוֹמִים לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא
30 פָקְדָנוּ אַבָּא, וְלֹא אָמַר לָנוּ אַבָּא, שֶׁלֹּא מָצִינוּ בֵּין
31 שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ". רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן
32 בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ נוֹלַד הַבֵּן לְאַחַר מִיתַת הָאָב -
33 הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

34 אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁאָמַר הָאָב בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ: "שְׁטָר זֶה אֵינוֹ פָּרוּעַ" - הוּא נוֹטֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. וְאִלּוּ נִשְׁבָּעִין שֶׁלֹּא בְּטַעֲנָה: הַשּׁוֹתְפִין,
35 וְהָאֲרִיסִין, וְהָאִפּוֹטְרוֹפִין, וְהָאִשָּׁה הַנּוֹשֵׂאת וְהַנּוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּבֶן הַבַּיִת; אָמַר לוֹ: "מָה אַתָּה טוֹעֲנִינִי"? - "רְצוֹנִי שֶׁתִּשָּׁבַע לִי"
36 - חַיָּיב. חִלְקוּ הַשּׁוֹתְפִין וְהָאֲרִיסִין - אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעוֹ. נִתְגַּלְגֵּל לוֹ שְׁבוּעָה מִמָּקוֹם אַחֵר - מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. וְהַשְּׁבִיעִית
37 מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַשְּׁבוּעָה. **גמרא** "כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין". מְנָלָן? דְּאָמַר קְרָא "וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם", מִי
38 שֶׁעָלָיו לְשַׁלֵּם, לוֹ שְׁבוּעָה. "וְאִלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין כו'". מַאי שְׁנָא שָׁכִיר דְּתַקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן דִּמְשַׁתְּבַע וְשָׁקֵיל? אָמַר רַב יְהוּדָה
39 אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שָׁנוּ כָּאן. - הֲלָכוֹת?! הָנֵי הִלְכָתָא נִינְהוּ? אֶלָּא אֵימָא: תַּקָּנוֹת גְּדוֹלוֹת שָׁנוּ כָּאן. - גְּרוֹלוֹת, מִכְּלָל
40 דְּאִיכָּא קְטַנּוֹת? אֶלָּא אָמַר רַב נָתָן אָמַר שְׁמוּאֵל: תַּקָּנוֹת קִבּוּעוֹת שָׁנוּ כָּאן; עֲקָרוּהָ רַבָּנַן לִשְׁבוּעָה מִבַּעַל הַבַּיִת וְשִׁדְּרוּהָ אֲשָׂכִיר,
41 מְשׁוּם כְּדֵי חַיָּיו. - מְשׁוּם פְּדֵי חַיָּיו דְּשָׂכִיר קָנְסִינַן לֵיהּ לְבַעַל הַבַּיִת? - בַּעַל הַבַּיִת גּוּפֵיהּ נִיחָא לֵיהּ דִּמְשַׁתְּבַע שָׂכִיר וְשָׁקֵיל,
42 כִּי הֵיכִי דְּאִיתְגְּרוֹן לֵיהּ פּוֹעֲלִין. - אַדְרַבָּה, שָׂכִיר נִיחָא לֵיהּ דְּלִשְׁתַּבַּע בַּעַל הַבַּיִת וְנִפְקַע, כִּי הֵיכִי דְּלִיתְגְּרֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת! - בַּעַל
43 הַבַּיִת עַל כּוֹרְחֵיהּ אָגַר. - שָׂכִיר נַמִּי עַל כּוֹרְחֵיהּ מִיתְגַּר! אֶלָּא, בַּעַל הַבַּיִת טָרִיד בִּפְעָלָיו הוּא. - וְלִיתֵּב לֵיהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה! -
44 כְּדֵי לְהַפִּיס דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. - וְלִיתֵּב לֵיהּ בְּעֵדִים! - טְרִיחָא לֵיהּ מֵילְתָא. - וְלִיתֵּב לֵיהּ מֵעִיקָּרָא! - שְׁנֵיהֶן רוֹצִין בְּהַקָּפָה.

אי הכי אפילו עבר זמנו נמי – אף על גב דאין שייך כאן "אי אמרת בשלמא" – אין לחוש, שעדיין לא פירש שום טעם. ואף על פי שפירש רב נחמן משום רבי חייא, לא משמע דקאי אהא "אי הכי".

כי מטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומדבר – ימתינו לעולם עד למחר, ואי לא מדבר יהא שוהר זה צריך להביא ראיה. ועוד, אמאי עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית? הא כיון דמיחייב שבועה רמי אנפשיה! ויש לומר: כיון שהתחיל לכפור שוב לא יודה, ואין נותן לב להיות נזכר פן יהא מחזוק שקר. ועוד יש לומר: דהא חזקה דאין בעל הבית עובר על "בל תלין" לא מהניא אלא כי איכא חזקה בהדה חזקה דאין שכיר משהא שכרו, וכשתובעו בבית דין והצריכוהו להמתין עד למחר הרי לא שהה. **וכי** שכיר עובר משום בל תגזול – אף על גב דהך חזקה איכא נמי גבי בעל הבית, חמיר ליה לאיניש חד לאו בתרי לאוי. ועוד, דבלאו הכי משני שפיר. ואם תאמר: דמה בכך דאין שכיר עובר ב"בל תגזול"? מכל מקום כיון דבעל הבית רמי אנפשיה ומדבר – הוה ליה ברי וברי, ופטור כיון דכופר הכל! ויש לומר: דטעמא דרמי אנפשיה ומדבר לא חשיבא כחזקה דשכיר. וכי משני הכא תרי חזקי – לא בא לומר דעדיפי מדשכיר, אלא שקולות נינהו. **מתוך** שיכול לומר לא שכרתיך מעולם – תימה: מה מועיל באן מגו? דאין שייך מגו אלא לענין שלא לחזשדו שמשקר במידי, אבל הכא שפיר מהימנינן ליה, דזדאי הוא סבור שפרע, אלא שאנו תולין ששכח לפי שהוא טרוד בפרעליה. דאטו משום מגו יהא נזבר יותר? ואין שייך באן מגו כלל! והכי מוכח ברישׂ "האשה שהלכה" (ביבמות קיד, ב) דלא מהימנא לומר מת במלחמה במגו דאי בעיא אמרה מת על מטתה, משום דאמרה בדדמי וסברוה לומר אמת, ואין לנו להאמינה במה שהיא שמא טועה מתוך שהיתה יכולה לשקר. ואף על גב דבהחיא שמעתא גופה מיבעיא לן בהחזיקה היא מלחמה בעולם, מי אמרינן מה לה לשקר מגו דאי בעיא אמרה שלום בעולם – התם דוקא מיבעיא לן, כיון דדייקא כולי האי שמחזקת מלחמה! ויש לומר: דהכא כיון דאין טוען שמא אלא ברי, ואומר דראי שלא שבח – אין לנו להחזיקו במשקר, כיון דאית ליה מגו. אבל בשאין לו מגו אינו נאמן, דשמא שבח מדמות שהוא טרוד בפרעליה, ומחמת שכבור שפרע טוען ברי אף על פי שמטופק. **מתוך** שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר נאנסו – תימה: לפירוש הקונטרס שפירש ב"הגוזל קמא" (בבא קמא קו, א) דבפקדון שיכול להעיז אפילו כופר הכל חייב, אם כן כי אמר נמי "לא היו דברים מעולם" חייב שבועה! ולפירוש רבינו תם נמי, דלא מיחייב שבועה לא בבפירה ולא ב"נאנסו" אלא אם כן הודה במקצת, קשה, דאפילו רבי חייא בר אבא ורמי בר חמא דלא מחייבי בהודאה ד"נאנסו" בלא בפירה – בהודאה ובפירה בלא "נאנסו" מודו דחייב, דכמה משניות לעיל לא מזכיר גבי פקדון "נאנסו" כלל. ובהלואה נמי דילפינן מפקדון מחייבינן בבפירה והודאה אף על גב דלא שייך "נאנסו". אם כן כשמודה במקצת, כי אמר נמי "לא היו דברים מעולם" אהדורא ד"נאנסו" מחייב, וליכא למימר דפריק, כי נמי הודה יהא נאמן אהדורא ד"נאנסו" (אם) מתוך שיכול לומר אהדורא דהודה "לא היו דברים מעולם", דאם כן תקשה ליה מכל מודה מקצת שיהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל. אלא ודאי התם לא שייך מגו, דאין אדם מעיז לכפור הכל. מיהו לפירוש רבינו יצחק בן אשר דמפרש דבטענה דשייכא בפקדון דחזינן "נאנסו" מיחייב כופר הכל – אתיא שפיר הכא, דפריק: מתוך שיכול לומר "לא היו דברים מעולם" והוי פטור כיון דליכא הודאה, כי אמר "נאנסו" פטור. אף על גב דאין זה מגו טוב, דאין אדם מעיז לכפור הכל, אבל "נאנסו" דאין חבירו מכיר בשקרו נוח לו לטעון, מכל מקום פריך שפיר לשמואל דאית ליה כי האי מגו, דנוח לו לומר טפי "נתתי לך שכרך" שלא יחשדהו השכיר כמשקר במזיד לפי שהוא טרוד. והשתא ניחא דפריך אדשמואל טפי, ולא פריך אמאי דאמרינן מגו בכל התורה. **בעדים** אין צריך כו' – תימה: דאמרינן בריש "חזקת הבתים" (בבא בתרא כט, א) דמשכחת חזקה דשלש שנים כגון דאתו בי תרי ואמרו אגרא מינית ודיירנא ביה תלת שנין, ופריך: הני נוגעי בעדות הן, דאילו אמרי הכי אתאן לאהו דאמר אגרא לאהיך. ומאי קשיא? הא אין צריך לפורעו בעדים, ולהימניה במגו דאי בעי אמר יהבינא אגרא להאיך! ויש לומר: שלא היו רשאין לומר בן, לפי שיראים פן יזכה האחד בדין ויצטרכו ליתן פעם שניה. ועוד אמר רבינו יצחק: דלמאי דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני לומר "פרעתי" כדאמרינן בהדיא בפרק שני דקידושין (מג, ב). **בשמר** צריך להחזיר בעדים – תימה: דלהימן בשבועה, במגו דאי בעי אמר "נאנסו" כדמוכח בסוף פרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא ע, א) דבעי מיניה רב עמרם מרב חסדא: המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר ליה "החזרתיו לך" מהו; ומסיק דמהימן בשבועה. ורבא גופיה הכי סבירא ליה, דפסיק התם להלכתא כדייני גלוותי; ותירץ רבינו תם דהכי קאמר: צריך להחזיר לו בעדים אם רוצה ליפטר בלא שבועה. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: דהכא צריך להחזיר לו בעדים משום "שטרך בידי מאי בעי", אבל התם דאיירי בעסקא דפלגא מלוה, איכא למימר דאפשיטי דספרא דידי ליה.

רישא

אי הכי, אֲפִילּוּ קָצִין נָמֵי? אַלְמָה תָּנֵיא: אוֹמֵן אוֹמֵר: "שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ לִי", וְהָלָה אוֹמֵר: "לֹא קָצַצְתִּי לָךְ אֶלָּא אַחַת" - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה! - קָצְצָה וְדַאי מִידְּכִיר דְּכִיר לֵיהּ. - אִי הָכִי, אֲפִילּוּ עָבַר זְמַנּוֹ נָמֵי? אַלְמָה תָּנֵיא: עָבַר זְמַנּוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל? - חֻלְקָה אֵין בַּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּ"בַל תָּלִין". - וְהָאָמְרַתְּ: בַּעַל הַבַּיִת טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו הוּא! - הָנֵי מִילֵּי - מִקְּמֵי דְּלִימְטֵי זְמַן חִיּוּבָא הוּא, כִּי מָטֵי זְמַן חִיּוּבָא - רָמֵי אַנַּפְשֵׁיהּ וּמִידְּכַר. - וְכִי שָׁכִיר עוֹבֵר מִשּׁוּם "בַּל תְּגוֹזֵל"? - גַּבֵּי בַּעַל הַבַּיִת אֵיכָא תְּרֵי חֻזְקֵי: חֲדָא, דְּאֵין בַּעַל הַבַּיִת עוֹבֵר בְּ"בַל תָּלִין", וְחֲדָא, דְּאֵין שָׂכִיר מַשְׁהֶא שָׂכָרוֹ. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁכְרוֹ בָּעֲדִים, אֲבָל שָׂכְרוֹ שֶׁלֹּא בָּעֲדִים, מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם" - יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ". אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק: יָשָׁר, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. - מַכְּלָל דְּפָלֵיג עֲלֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ? אֵיפָא דְּאָמְרִי: מִישְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי לֵיהּ וְשָׁתֵיק לֵיהּ: וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: מִישְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי לֵיהּ וְשָׁתֵיק לֵיהּ. אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב מְנַשְּׁיָא בַּר זְבִיד אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁכְרוֹ בָּעֲדִים, אֲבָל שָׂכְרוֹ שֶׁלֹּא בָּעֲדִים, מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם" - יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ". אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: כַּמָּה מַעֲלָיָא הָא שְׁמַעֲתָא. אָמַר לֵיהּ רָבָא: מַאי מַעֲלָיְיתָא? אִם כֵּן, שְׁבוּעַת שׁוֹמְרִין דְּחַיֶּיב רַחֲמָנָא הֵיכִי מְשַׁכְּחַתְּ לָהּ? מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "נָאֳנַסוּ"! - דְּאַפְקְרֵיהּ לֵיהּ בָּעֲדִים. - מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: "הֶחֱזַרְתִּיו לְךָ", יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: "נָאֳנַסוּ"! - דְּאַפְקְרֵיהּ לֵיהּ בְּשִׁטָּרָא. מְכַלָּל דְּתַרְוַיְיהוּ מְחַיְּבִי לְהוּ: הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בָּעֲדִים - אֵין צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ בָּעֲדִים, בְּשִׁטָּר - צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ בָּעֲדִים. קְרֵי רָמֵי בַּר חָמָא עָלֵיהּ: "דֶּרֶךְ שֵׁשֶׁת: "וַיֶּשֶׁם דָּוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבּוֹ", וְאֵשְׁכָּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל, אָמַר לֵיהּ: תָּנֵי מַר מִידֵּי בְּשָׂכִיר? אָמַר לֵיהּ: אִין, תָּנֵינָא: שָׂכִיר בְּזִמְנוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, כֵּיצַד? בְּזִמְן שֶׁאָמַר לוֹ: "שְׂכַרְתִּיךָ וְלֹא נָתַתִּי לִי שְׂכָרִי", וְהָלָה אוֹמֵר: "שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ". אֲבָל אָמַר לוֹ: "שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ לִי", וְהָלָה אוֹמֵר: "לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אַחַת" - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה; הָא מִדְּמַסֵּיפָא בְּרְאָיָה הֵוֵי, רֵישָׁא בְּלָא רְאָיָה! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

רישא

אי הכי – דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה. **אפילו** קצין נמי – אפילו נחלקו על הקציצה להמנות לשכיר בשבועה. **המוציא מחבירו** – היינו אומן. **עליו הראיה** – צריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה. **אי הכי** – דבעל הבית טרוד ושמא שכח, אפילו תבעו שכיר לאחר שעבר זמן בגייתו, המפורש בבבא מציעא בפרק "המקבל" (קו, ב): שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום, לישבע נמי שכיר ולשקול! **וכי שכיר עובר על בל תגזול** – לקבל שכרו שתי פעמים. **לא שנו** – דנשבע ונוטל. **ששכרו בעדים** – שיש עדים שאמר לו "עשה עמי מלאכה היום בשכר" ועשה עמו. יכול לומר לו: שכרתיך ונתתי לך שכרך – ונאמן בלא שבועה. **שבועת שומרין** החייב רחמנא – לשומר שכר לישבע על שבוערה ומתה, כדכתיב (שמות כב) "ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה בין שניהם". **היכי** נשבחת לה – שיהא צריך שבועה. **דאפקיר** ביה בשטר – שאם יאמר: החזרתיו לך, אומר לו: היה לך ליטול את השטר מידי. קרי רמי בר חמא וכו' – ששם על לב לדעת אם איתא להא דשמואל ורב דלעיל אי לא. דאשכחיה רב ששת גרסינן. **בזמנו** – אם תבעו בתוך זמן בגייתו. **מדסיפא** בראיה – מכלל דנשבע ונוטל דרישא בלא שום ראיה, אינו צריך להביא עדים שעשה עמו, וליתא לדרב ושמואל דלעיל דאוקמוה למתניתין בששכרו בעדים.

רישא

רישׁ וסיפא בראיה – רישא נהי (בדפוס ישן: נמי) דקתני נשבע ונוטל ליתיה, אלא שיביא תחלה עדים ששכרו. **ראיה דלשלם קתני** – ראיה המחייבת את בעל הבית לשלם קתני. **ראיה דלשבועה** – שאינה באה אלא לגלגל את השבועה על השכיר, לא קתני. **והא תני רבה בר שמואל כו'** – דך מתניתין דלעיל. כל זמן שהשליח ביד אומן – דבעל הבית הוי המוציא מחבירו עליו הראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת. **רבי יהודה היא ולא רבנן** – והכא נמי שבועה אצל בעל הבית היא מן התורה, שהרי מודה במקצת. **אחמורי מחמיר** – על השכיר למשקל שבועה מנינה, ושדיינה על בעל הבית. **אלא קצץ רבי יהודה היא ולא רבנן** – בתמיה: הא דקתני דאקציצה נשבע שכיר רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן? השתא היכא דמחמיר רבי יהודה אשכיר, כגון בשאין מקצת הודאה אצל בעל הבית, מקילין רבנן אשכיר והימנוה בשבועה. **אלא בהא פליגי כו'** – ולעולם קצץ רבי יהודה ולא רבנן. והא דתני רבה בר שמואל רבנן היא. ודקשיא לך: השתא היכא דמחמיר רבי יהודה כו' – אין, ובהא פליגי: רבי יהודה סבר בדאורייתא עבדו רבנן תקנתא לשכיר – היכא דאיכא אבעל הבית שבועה דאורייתא עבדו רבנן תקנה לשכיר למיפרכי לשבועה עליה. אבל אדרבנן תקנה היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן, היכא דאין שם מקצת הודאה, דלא רמיא אבעל הבית אלא שבועת היסת דרבנן – היא גופה תקנתא היא כרב נחמן, ותקנתא לתקנתא – לתפדה מבעל הבית ומשלדייה אשכיר – לא עבוד רבנן. **וקציצה מידבר רבירי אינשי** – סבירא להו לרבנן דפליגי אדרבי יהודה, הלכך אחמירו בה גבי שכיר. **דקטיל ושדי** – שקצוע דדקל ומושלך לארץ. **דגזים** – אומר לעשות דבר גחמא ושגעון ואינו עושה. **ולימא מאי משכנו** – אותם שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו ומה שבועה יש. **כמעט כלים [כנסלין] תחת כנפי** – בעל הבית טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו ולא הביאו בהם עדים. "אמר רב יהודה" גרסינן, ולא גרסינן "דאמר". ואמר

רישא וסיפא בראיה – ואיירי בולה ששכרו בעדים. ואם תאמר: ניחוש עדים מאי קאמר, דכהאי גוונא דייק ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מה, א) בהלכתא דאומן! ויש לומר: כגון דלא ידעי עדים כמה קצץ. ודהם נמי דוה מצי לשנויי הכי, ובלאו הכי משני דהם שפיר. **לא** קצצתי לך אלא אחת – על כרחך איירי כגון דאמר שעדיין לא פרע אותה אחת, דאי פרעה כבר הוה ליה כופר הכל, ובסמוך מוקמינן לה כרבי יהודה דבעי הודאה במקצת. ותקשה: דבעבר זמנו אמאי המוציא מחבירו עליו הראיה? והא מפרש לעיל בעמא משום דחזקה אין בעל הבית עובר ב"בל תלין" ואין שכיר משהה שכרו, והכא הרי השהה והרי עבר!

בדרבנן תקנתא הוא – פירוש: שצריך לתקן שבועה, וגם צריך לעוקרה ממקום שהיא רואה להיות, דהיינו בעל הבית, ולא עבדי תקנתא לתקנתא. ולא כמו שפירש הקונטרס: תקנתא היא – כדרב נחמן דאמר משביעין אותו שבועת היסת. שהרי אותה שבועה לא היתה בימי תנאים, דהתנן: "אין לך בידי" – פטור. ואמרינן נמי בפרק שני דקידושין (מג, ב): והשתא דתקון רבנן שבועת היסת.

ורבנן סברי כדבדרבנן נמי עבדינן תקנתא – לא דמי להא דאמרינן בפרק "שבועת הדיינין" (שבועות מא, א) גבי שבנגדו חשוד על השבועה, דמדרבנן לא מפצינן שבועה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן. דהתם בתחלה נתקנה על החשוד ולא רצו לעוקרה, אבל הכא מעיקרא מתקנינן לה על השכיר.

עביד איניש דגזים ולא עביד – פירש ברוקח: דוקא בסתם אדם, אבל במחוזק לכך לא. וכן נראה. ואם תאמר: בלאו הכי מהימן במגו דאי בעי אמר דזבנה מיניה, דמהימן, כדאמרינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לו, א): האי מאן דניקט מגלא ותובילא בידיה ואמר "אזיל ואגדירה לדקלא דפלניא דזבינה ניהלי" מהימן, דלא חשיד איניש למיגדר דקלא דלאו דליה! ויש לומר: דהתם איירי בלקיטת פירות, ולהכי נקט מגלא ותובילא ולשון גדירה דשייכא בלקיטת תמרים, ולהכי נאמן – שדרך הוא למכור פירות. אבל הכא איירי בקציצת הדקל, ולהכי נקט נרגא ואיזיל ואקטליה, דאין דרך למכור אילן העושה פירות לקציצה. וכן מוכח בהדיא ב"החובל" (בבא קמא צא, ב) דלא מהימן אקציצה, דאוקי הא דתניא: "שורי הרגת" "נטיעתי קצצת" הלכה אומר "אתה אמרת לי להורגו" "אתה אמרת לי לקרצצו" פטור, בשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה. **כמעט** כלים הניטלין תחת כנפיו – והכירו העדים במקצתם, והוא טוען שהטמין יותר ממה שראו העדים. והיה נראה מתוך פירוש זה דאין הלכה כרבי חייא דאמר בריש בבא מציעא (ג, א): "מנה לי בידך" והלה אומר "אין לך בידי כלום", והעדים מעידים שיש לו חמשים – נותן לו חמשים וישבע על השאר, שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר. דהא הכא לא חשיב העדאת עדים כהודאת מקצת, מדקאמר רבי יהודה: עד שתהא שם הודאה במקצת

1 רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּרָאָיָה, רֵאָיָה דִּלְשַׁלֵּם קָתָנֵי, רֵאָיָה
2 דִּשְׁבוּעָה לָא קָתָנֵי. אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, שְׁלָחוּ
3 לֵיהּ מָבֵּי רַב לִשְׁמוּאֵל: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, אוֹמָן אוֹמֵר:
4 "שָׁתַיִם קָצַצְתָּ לִי", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא
5 אַחַת", מִי נִשְׁבָּע? אֲמַר לָהֶן: בְּזוֹ יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת
6 וְיִפָּסֵיד אוֹמָן, קְצִיצָה וַדַּאי מִידְּכַר דִּכְירֵי אֱינָשֵׁי. - אִינִי?
7 וְהָא תָּנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: קָצִין - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו
8 הָרְאָיָה; וְאִי לָא מְיַתֵּי רְאָיָה - פָּקַע, אַמַּאי? יִשָּׁבַע
9 בַּעַל הַבַּיִת וְיִפָּסֵיד אוֹמָן! אֲמַר רַב נַחְמָן: לְצַדְדִין קָתָנֵי,
10 אוֹ מֵבִיא רְאָיָה וְיִטּוֹל, אוֹ יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת וְיִפָּסֵיד
11 אוֹמָן. מֵיתִיבִי: הַנּוֹתֵן טַלִּיתוֹ לְאוֹמָן, אוֹמֵן אוֹמֵר:
12 "קָצַצְתָּ לִי שְׁתַּיִם", וְהַלָּה אוֹמֵר: "לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא
13 אַחַת", פָּל זְמַן שֶׁטַּלִּית בְּיָד אוֹמָן - עַל בַּעַל הַבַּיִת
14 לְהָבִיא רְאָיָה. נִתְּנָה לוֹ, בְּזִמְנוֹ - נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, עָבַר זְמַנּוֹ
15 - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה; בְּזִמְנוֹ מֵיהָא נִשְׁבָּע
16 וְנוֹטֵל, אֲמַאי? יִשָּׁבַע בַּעַל הַבַּיִת וְיִפָּסֵיד אוֹמָן! אֲמַר
17 רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָא מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר:
18 כָּל זְמַן שֶׁשְּׁבוּעָה נוֹטָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, שָׁכִיר יִשָּׁבַע
19 וְנוֹטֵל. - הֵי רַבִּי יְהוּדָה? אִילֵימָא רַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין
20 - אַחְמוּרֵי קָא מַחְמַר! דְּתָנֵן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד
21 שֶׁתְּהֵא שָׁם מִקְצָת הוֹדָאָה! אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה דְּבָרַייְתָא,
22 דְּתָנֵיא: שָׁכִיר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו זְמַנּוֹ - הֲרֵי
23 זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְאִם לָאו - אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל; וְאָמַר
24 רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: "תֵּן לִי שְׂכָרִי
25 חֲמִשִּׁים דִּינָר שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ" וְהוּא אוֹמֵר: "הִתְקַבַּלְתָּ
26 מֶנִּי דִּינָר" וָהָב, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: "שְׁתַּיִם קָצַצְתָּ" וְהִלָּה
27 אוֹמֵר: "לֹא קָצַצְתִּי לְךָ אֶלָּא אַחַת". אֲבָל אָמַר לוֹ: "לֹא שְׂכַרְתִּיךָ מֵעוֹלָם", אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ:
28 "שְׂכַרְתִּיךָ וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ" - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. מַתְקִיף לָהּ רַב שֵׁישָׁא בְּרֵיהּ
29 דְּרַב אִידִי: אֶלָּא קָצִין, רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְלָא רַבָּנַן? הָשְׁתָּא הֵיכִי דְּמַחְמַר רַבִּי יְהוּדָה - מַקִּילִי
30 רַבָּנַן, הֵיכָא דְּמַחְמַר רַבִּי יְהוּדָה - מְחַמְּרִי רַבָּנַן? - וְאֶלָּא מַאי, רַבָּנַן? וְאֶלָּא הָא דְּתָנֵי רַבָּה בַּר
31 שְׁמוּאֵל: קָצִין - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, מַנִּי? לָא רַבִּי יְהוּדָה וְלָא רַבָּנַן? אֶלָּא אֲמַר רַבָּא:
32 בָּהָא קָמִפַּלְגִי, רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: בְּדְאוֹרַייְתָא עֲבַדוּ לֵיהּ תַּקָּנְתָא לְשָׁכִיר, וּבְדְרַבָּנַן תַּנְיוּ תַּקָּנְתָא,
33 וְתַקָּנְתָא לְתַקָּנְתָא לָא עֲבַדִינַן; וְרַבָּנַן סָבְרִי: בְּדְרַבָּנַן נַמִי עֲבַדִינַן תַּקָּנְתָא לַשָּׁכִיר, וּקְצִיצָה מִידְּכַר
34 דִּכְירִי. "גַּנָּב כַּיצַד? הָיוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבָם לְבֵיתוֹ לְמִשְׁכָּנוֹ" כו'. וְדִלְמָא לֹא מִשְׁכָּנוֹ! מִי לָא
35 אָמַר רַב נַחְמָן: הָאי מָאן דְּנָקִיט נָרָא בִּידֵיהּ, וַאֲמַר אֵיזִיל וְאֶקְטְלֵיהּ לְדִקְלָא דְּפְלָנְיָא, וְאִשְׁתַּבַּח
36 דְּקָטֵיל וּשְׁדֵי - לָא אָמְרִינַן דְּהוּא קָטְלֵיהּ; אֶלָּמָא עָבֵיד אֱינָשׁ דָּגֵים וְלָא עָבֵיד, הָכָא נַמִי דָּגֵים
37 וְלָא עָבֵיד! - אֵימָא: וּמִשְׁכָּנוֹ! - וְלֵיחֲזֵי מַאי מִשְׁכָּנוֹ! - אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
38 בְּמוֹעֲנוֹ כֵּלִים הַנִּיטָּלִין תַּחַת כְּנָפָיו. אָמַר רַב יְהוּדָה: רָאוּהוּ שֶׁהִטְמִין כֵּלִים תַּחַת כְּנָפָיו וְיָצָא,

ואמר:

55 הטענה. ורבינו יצחק אומר דאינה ראיה, דאיכא לאוקומי בגון שהחזיר לו כבר מה שראו העדים. וממאי דאמרינן התם [ה, א]: אם איתא לדרבי חייא קמייתא – אינה ראיה, דהכי נמי אמרינן
56 פרק "המדיר" (כתובות עג, ב): אם איתא לדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר כר', ואף על גב דפסיק התם בפרק בתרא (קז, ב) בוותיתה. וקצת היה נראה להביא ראיה דהלכה כרבי חייא,
57 כדמוכח בפרק קמא דבבא מציעא (ה, א) דרבי חייא כרבנן דרבן גמליאל, דפשרי טענו חטין והודה לו בשעורין, דמוקי תרי קראי "הוא" ו"זה" חד להודה במקצת הטענה וחד להודה ממין
58 הטענה. וחכי קיימא לן כפשוט. והרב רבינו יוסף בהרב רבינו ברוך אומר דאינו ראיה, דאפילו מאן דפשר בטענו חטין והודה בשעורין אפשר דפליג אדרבי חייא, משום

וְאָמַר: "לְקוּחִין הֶן בְּיָדִי" - אֵינוֹ נֶאֱמָן; וְלָא אָמְרַן אֶלָּא בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְמְכּוֹר בָּלָיו, אֲבָל בַּעַל הַבַּיִת הֶעָשׂוּי לְמְכּוֹר אֶת בֵּלָיו - נֶאֱמָן; וְשֶׁאֵין עָשׂוּי לְמְכּוֹר אֶת בֵּלָיו נַמִי - לָא אָמְרַן אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהִטָּמֵן, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְהִטָּמֵן נַמִי - לָא אָמְרַן אֶלָּא אִינִישׁ דְּלָא צְנִיעַ, אֲבָל אִינִישׁ דְּצְנִיעַ - הֵיינוּ אוֹרְחֵיהּ; וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּזֶה אוֹמֵר לְקוּחִין, וְזֶה אוֹמֵר לְקוּחִין, אֲבָל בְּגָבוֹן - לָאו כָּל כְּמִינֵיהּ, לְאַחֲזוֹקֵי אִינִישׁ בְּגָנְבֵי לָא מְחַזְקִינַן; וְלָא אָמְרַן אֶלָּא בִּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִן לְהִשָּׁאֵל וּלְהַשָּׁכֵיר, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁאֵין עֲשׂוּיִן לְהִשָּׁאֵל וּלְהַשָּׁכֵיר - נֶאֱמָן; דְּשִׁלַּח רַב הוּנָא בַּר אִבִין: "לְקוּחִין הֶן בְּיָדִי" - אֵינוֹ נֶאֱמָן. כִּי הָא דְּרַבָא אַפִּיק זוּזֵי דְּסַרְבָלָא וְסַפְרָא דְּאַגְדְּתָא מֵימָתֵי, בְּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִן לְהִשָּׁאֵל וּלְהַשָּׁכֵיר. אֲמַר רָבָא: אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר נִשְׁבָּע, אֲפִילּוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּעַת. בָּעֵי רַב פָּפָּא: שְׁבוּרוֹ וּלְקִיטוֹ, מַאי? תֵּיקוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב יִמָּר לְרַב אַשִׁי: טְעָנוּ בְּכָסָא דְּכַסְפָּא, מַאי? חֲזִינָא, אִי אִינִישׁ דַּאֲמִיד הוּא, אוֹ אִינִישׁ דְּמְהֵימְנִי הוּא דְּמִפְקְדִי אֱינָשֵׁי גַּבֵּיהּ - מִשְׁתַּבַּע יִשְׁקוֹל, וְאִי לָא - לָא. "נֶחְבַּל, כִּיצַד"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְחַבֵּל בְּעַצְמוֹ, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְחַבֵּל בְּעַצְמוֹ - נוֹטֵל שֶׁלֹּא בְּשִׁבְעָה. - וְנִיחוּשׁ דִּלְמָא בְּכוֹתָל נִתְחַכֵּךְ! תָּנֵי רַבִּי חִייָא: שָׁעָלָתָה לוֹ נְשָׂכָה בְּגָבוֹ וּבֵין אֶצְעִילָיו יָדָיו. - וְדִלְמָא אַחַר עֲבִיד לֵיהּ! - דִּלְיָא אַחַר. "וּכְשֶׁנִּגְנְבוּ חֲשׁוּד [וכו'] וַאֲפִילּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא". מַאי "אֲפִילּוּ שְׁבוּעַת שָׁוְא"? - לָא מִיבָּעְיָא דְּקָאָמַר: לָא מִיבָּעְיָא הָנָךְ דְּאִית בְּהוּ כְּפִירַת מָמוֹן, אֶלָּא אֲפִילּוּ הָא נַמִי דְּכְפִירַת בְּעָלְמָא הוּא - לָא מְהֵימְנַן. - וְלִיתְנֵי נַמִי שְׁבוּעַת בִּטּוּי! - כִּי קָתָנֵי שְׁבוּעַת בִּטּוּי - בְּשֶׁקָּרָא קָא מִשְׁתַּבַּע, אֲבָל שְׁבוּעַת בִּטּוּי דְּכִי קָא מִשְׁתַּבַּע - לָא קָתָנֵי. תַּנָּה "אוֹכֵל" וְ"לֹא אוֹכֵל", "אֲכַלְתִּי" וְ"לֹא אֲכַלְתִּי" מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - תְּנָא שְׁבוּעַת שָׁוְא

וכל

דאיכא למיפרך: מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה. ורבי חייא תורת הזמה לא פריך, דבאמרינן התם. וכן צריך לומר לרבי יוחנן, דפליג אדרבי חייא בירושלמי דפרק קמא דבבא מציעא, אף על גב דפטר בטענו חסין והודה בשעורים לעיל, ועל כרחך צריך לומר דפריך תורת הזמה, בקונטרס גרסינן; ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר.

פירוש: הא דאינו נאמן. וקשיא לרבינו תם: דקאמר בסמוך דרבא אפיק זוזא דסרבלא וספרא דאגדתא מימתי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר, משמע דמהתוא טעמא לחוד מפיק, וכן בפרק "המקבל" (בבא מציעא קטז, א) לא מדבר אלא הוזא טעמא לחודי; ונראה לרבינו תם כגרסת רבינו חננאל ושערים דרב האי, דגרסי: ובבולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר, אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר, אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן. והכי פירוש: ובבולהו לא אמרן דנאמן לומר "לקוחין הן בידי" אלא בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר, וכגון דהוי איניש דצניע, או דברים שדרכן להטמין, או בעל הבית העשוי למכור את כליו. אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן אפילו איכא כולהו לטיבותא, ואפילו אומר בעל הבית גונבין הן, דהא גזרות אין להם חוקה אפילו זה אומר גונבין, דדברים העשוין להשאיל ולהשכיר נינהו, וכשאומר "לקוחין הן בידי" לית דין ולית דיין דלא מהימן. ורבינו חננאל עצמו פירש בפירוש הקונטרס. ואין נראה, דסוגיא לא מוכח הכי כדפרישתי. ועוד דרשת רבינו חננאל גופיה מוכח דאין לפרש כן, מדשניה הכא לומר "ובבולהו לא אמרן", משמע דלא איירי כשיטה דלעיל דקיימת אאינו נאמן.

ובפרא דאגדתא – נראה דכל שכן שאר ספרים, שדרך להשאילן יותר, כדאמרינן בפרק "נערה" בכתובות (ג, א): "ודצדקתו עומדת לעד" זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים. ותימה: כיון דספרים עשויין להשאיל ולהשכיר, הא דתנן ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קיד, ב): המכיר כליו וספריו ביד אחר ישבע כמה הוציא ויטול. ופריך בגמרא: ודלמא אידהו אפקיה ולקלא! ומסיק: כגון שלנו בני אדם בביתו ועמד והפגין בלילה, וכגון שהיתה מחתרת חתורה ובני אדם שלנו יצאו, והכל אומרים "נגנבו כליו וספריו של פלוני". ואמאי בעי כולי האי? נידמניה במגו דאי בעי אמר "שאולין הם בידי", דאין האחד נאמן לומר "לקוחין הן בידי" כיון דעשוין להשאיל ולהשכיר בהוזא טעמא לחוד כדפרישתי לעיל. וליכא למימר: דהם טעמא דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן, כדאמרינן הכא. דהתם לא קאמר שהוזא גנבם, אלא אומר שהגנבים גנבום, וכמה גנבים איכא בעלמא! אמר רבינו תם: דהתם איירי באדם שאינו רגיל עמו, דאגן סהדי שלא השאיל לו. וכבא דאפיק הכא, היה יודע שבעל הספר היה דרכו להשאיל לאביהם בחייו. ומורי הרב רבינו דודי תירץ: דהתם הוי מגו להוציא, דלא אמרינן.

ואפילו שבועת שוא – הקשה רבינו תם: דבפרק "זה בורר" (סנהדרין כו, א) אמרינן: עבריין אוכל בגילות להכעיס, אביי אמר: פסול, ורבא אמר: כשר, רשע דחמס בעינן. ופריך מדתניא: "אל תשת רשע עד" אלו הגולנים ומועלין בשבועה, מאי לאו אחת שבועת שוא ואחת שבועת ממון? אלמא לא בעינן רשע דחמס. לא, אידי ואידי שבועת ממון. והשתא אמאי לא פריך ממתניתין, דפסל בהדיא נשבע לשוא ולא פיוס שום תנא, והוא הדין דיפסל לעדותן? ויש לומר: דהתם גבי עדות מכשרינן נשבע לשוא כיון דלא הוי רשע דחמס. אבל הכא שהוא כבר רע לבריות, אם הוא משקר וכופר ממון, וכבר משנשבע לשוא הוי רע לשמים, הלכך הוי פסול לשבועה.

אבל שבועת בטוי דאיכא למימר בקושטא משתבע לא קתני - מכאן רצו לדקדק דמי שעבר על הוחרם לא יפסל לשבועה, כיון דבשעת קבלת חרם איכא למימר בקושטא משתבע. ואמר רבינו תם דפסול הוא, והכא לא קאמר אלא דלא קתני; פירוש: דלא קמיירי במידי דבקושטא משתבע. וראיה מפרק "הכותב" (כתובות פה, א) דאמרינן: התיאה איתתא דאיתיבא שבועה בבי דינא דרבא, אמרה ליה בת רב חסדא: ידענא בה בההיא איתתא דחשידא אשבועה. ובהלכות גדולות גרס: ידענא בה בההיא איתתא דמפקא שם שמים לבטלה, ופירושו שנשבעת ואינה מקיימת, כגון שלא תאכל ואוכלת. ואפכה רבא אשכנגדה. אף על גב דאיכא למימר בקושטא משתבע, חשיב ליה חשודה.

הלכתא

ואמר לקוחין הן בידי – ובעל הבית אומר "השאלתים לו" כדמפרש לקמן. **אינו נאמן** – אפילו בשבועה. **אלא דברים שאין דרכן להטמין** – שאין אדם בוש ליטלן בידו בשוק בפרהסיא. הלכך אינו נאמן, חדא – דאין זה עשוי למכור את כליו, ועוד, מדאטמנינהו איכא למימר בוש הוא להודיעו שהוא צריך לשאול כלים משכיניו, דאי לקוחין הוו לא הוה מטמנינן. **נאמן** – ואף על פי שאין עשוי למכור כלים, זימנין דמיצטרכי ליה זוזי ומזבין. **היינו אורחיה** – להטמין, אפילו ששאר בני אדם מוציאין בפרהסיא. **ולא אמרן** – באדם בינוני דאינו נאמן, אלא שזה אמר לקוחין הוה אמר שאולין. אבל אם אמר לו גבות אותם – לאו כל כמינה, וישבע זה שלקוחין הן. **הכי גרסינן: ולא אמרן אלא בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר** – בהנהו הוא דאמרינן דכי אמר לקוחין אינו נאמן, אבל דברים שאין עשוין להשאיל, שהבעלים חסים עליהם לפי שמתקלקלין – נאמן לשבע שלקחם, ואין נראין דברי האומר השאלתים לו. **דשלח רב הונא בר אבין בו'** – אלמא בעשוין להשאיל ולהשכיר הוא דאינו נאמן. **זוזא דסרבלא** – מספריים של סורקי בגדים. **מיתמי** – שהביא התובע עדים שהן שלו ואמר שהשאילם לאביי היתומים. ומדאפקינהו רבא מיתמי, שמע מינה דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר "לקוחין הן בידי" אינו נאמן בשבועה, דאי מהימן – אנן הוינן טענינן בשביל יתמי אביהם לקחם ממך. ודוקא ספרי דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אינן עשוין להשאיל ולהשכיר, לפי שמתקלקלין, כמו שנינו במוציא ספרים לא ילמד בהן לבתחלה ולא יקרא אחר עמו, ויכול לומר "לקוחין הן בידי", ואין צריך לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא, שלא יצטרך לשבע. וכן קבלתי מרב יצחק הלוי. **אפילו שומר נשבע** – אמתניתין קאי בראוהו שנים שנבנסו לתוך ביתו למשכנו שלא ברשות, אפילו שומר הבית נאמן לשבע וישלם זה. **שביזו ולקיטו** – של בעל הבית, ולא מסר לו שמירת הבית. **מהו** – להיות נאמן שבועה זו. **אמיד** – עשיר. **לא שנו** – דצריך שבועה. **תני רבי חייא** – במתניתין הכי: היו מעידין אותו שנבנס לתוך ביתו שלם ויצא חבול, כגון שעלתה נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו – נוטל שלא בשבועה, דנשיכת שינים לאו חיכוך כותל הוא. **לא מיבעיא הנך** – דאית בהו כפירת ממון והוה ליה רע לשמים ורע לבריות. **שבועת בטוי** – דלהבא, כי משתבע איכא למימר בקושטא משתבע, שבדעתו לקיימה, ואפילו עבר עליה, שבפאו יצרו – אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להוציא לשקר מפיו.

וכל

וכל דדמי ליה – כל שבועה לשעבר. **משתק בקוביא** – גזלן דרבנן הוא, דאמרינן אסמכתא לא קניא. אבל מדאורייתא לאו גזלן הוא. **היכי תנן** – רבי יוסי אומר יחזלוקו, או רבי מאיר אומר יחזלוקו? **לסיני** – לשבועת הר סיני, שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל על "לא תגזול", והוא יפרע מן הכופר ממון לחבירו. אבל בית דין אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. **למחויב לה** – על זה שהודה במקצת, ובין שאינו יכול לישבע, שהרי חשוד הוא, ישלם. **וכן היתומים כו'** – מתניתין היא בפירקין. **אי נימא מן הלוה** – אם הרציאו שטר עליו לא יפרעו אלא בשבועת יורשין המפורש במשנתנו: "שבועה שלא פקדנו אבא" כו'. **לא שנו** – דבשבועה מיהת יפרעו יתמי מלוה שהורציאו שטר על יתמי לוה. **כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה** – משעה שמת לוה אין לו למלוה ליפרע מן היתומים אלא בשבועה, דקיימא לן אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה. **ואין אדם מוריש** – לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה. אלמא, דוראיל והוא מחויב שבועה "שלא התקבלתי חוב זה", ויתומין אין יכולין לישבע בן, אלא "שלא פקדנו אבא", ואין זו השבועה המוטלת על אביהם, וגם יתמי לוה אין יכולין לישבע שפרעו אביהן, קאמר רב ושמואל שלא יפרעו. אלמא, המחויב שבועה ואין יכולין לישבע לא זה ולא זה, סבירא לרב ושמואל חזרה שבועה לסיני, ואין כאן לא שבועה ולא פרעון. **לישלם** – דהא מדדה דחטף, ולא כל הימנו של כל חוטף לומר "שלי חטפתי". **ליכא תרי מדדי** – ומיגו דאי בעי למימר "לא חטפי" – מהימן נמי למימר "דידי חטפי". **לפטרייה** – משום דאי מיגו. **איבא חד מדדה** – ואי אמר "לא חטפתי" הוה בעי לאישתבועי להכחיש את העד. **לישתבע** – את השבועה שהעד מחייבו – אינו יכול, דהא מודה דחטף, והעד מחייבו לישבע שלא חטף, וגבי דך שבועה הוא פסול בגזלן אצל כל שבועות. והא ליכא למימר לישתבע דדידיה חטף, שאין זו שבועה המוטלת עליו. **בין שניהם** – מאחר שהוא טוען טענת ברי, למה אינו יכול לישבע? אביו

הלכתא מאי אמר ליה לא ידענא – והא דאמרינן בסמוך: עבד רב נחמן עובדא יחלוקו – זה הזה אחר כך. והא דפריך מינה לקמן: אם איתא אלמא מספקא ליה והא רב נחמן כו', ידע התלמוד דכי אמר אם איתא עבד עובדא. **הוה** יתיב רבי אבא קמיה – משמע שהיה תלמידו. והא דקרי ליה לעיל רבי אמי "רבותינו", הכי נמי מצינו בפרק "חבית" (שבת קמו, ב) שקרא רב "רבותינו" לרב כהנא ורב אסי שהיו תלמידיו. אבל קשה מפרק "אלו מציאות" (בבא מציעא כד, ב) דרבי אמי אשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי, אתא לקמיה דרבי אבא, אמר ליה: זיל שקול לנפשך, אלמא לא היה רבי אבא תלמידו. ולספרים דגרסי "אתא לקמיה דרבי אסי" ניחא טפי, דאף על גב דרבי אמי היה יותר גדול מרבי אסי, דבכל מקום מוכיר רבי אמי קודם רבי אסי, וב"דנזקין" (גיטין נד, ב) גמרא דהמטמא והמדמע והמנסך, אמרינן: ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה רבי אסי: רבי אתה אומר כן, מכל מקום היה חבירו והיה רבי אמי בא ליטול עצה ממנו. ועוד יש לומר: דלאחר זמן היה רבי אמי ראש, והיו באים הדיינין לפניו.

ביון דאמר חטפי הוה ליה כגזלן – פירשוני ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא לד, א).

מתוך שאינו יכול לישבע משלם – דוקא בחשוד שלא יפקיעו ממונו ממנו ותקנו להפך שבועה, אבל הכא וב"חמשים לא ידענא" – משלם. והכא נמי במתניתין, כיון שמוטלת על יתומין שבועת אביהם ואין יכולין לישבע – משלמין בני הלוה, דלא שנא מחויב הנתבע שבועה ולא שנא מחויב הנתבע שבועה, ואין יכול לישבע אותה שחייב אותו – משלם הנתבע. תימה: דמשמע הכא דרב נחמן דעבד עובדא יחלוקו כרבי יוסי, דלית ליה דרבי אבא. וקשה לרבינו יצחק: דבפרק "השואל" (בבא מציעא צז, ב) אמרינן אמתניתין דשואל את הפרה שאלה חצי יום בו': לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורב נחמן דאמרי תרוייהו: "מנה לי בירדן" הלכה אומר "איני יודע" פטור? ומשני: כגון שיש עסק שבועה ביניהן, כדרבא, דאמר רבא: "מנה לי בירדן" הלכה אומר "אין לך בידי אלא חמשים, וחמשים איני יודע", מתוך שאינו יכול לישבע משלם, והיינו כרבי אבא! ויש לומר: דרב נחמן ודאי לית ליה דרבי אבא, אלא דמוקי מתניתין ד"השואל" (שם) כרבי מאיר, וכמו שמפרש רבי אבא מילתיה דרבי מאיר, ואיהו סבר כרבי יוסי. והשתא נמי ניחא הא דלא מוכח בפרק קמא דכתובות (יב, ב) דהא דרב יהודה דאמר "מנה לי בירדן" הלכה אומר "איני יודע" חייב, דשמואל היא, דהא לא מצי מוקמי מתניתין ד"השואל" כגון שיש עסק שבועה ביניהן וכדרבא, דהא פליג הכא אדרבי אבא. והשתא ניחא דשמואל

וְכָל דְּדָמֵי לֵיהּ. "הָיָה אָחֵד מֵהֶן מְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא". הָא תּוֹ לָמָּה לִי? - תְּנָא פְּסוֹלֶת דְּאוֹרַיְיתָא וְקָתָנֵי פְּסוֹלֶת דְּרַבָּנָן. "הָיוּ שְׁנֵיהֶן חֲשׁוּדִין". אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: הֵיכִי תְּנַן? אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא. - הִלְכְתָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: לָא יָדַעְנָא. אִיתְמַר: אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מָנְיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחֲלוֹקוּ. וְכֵן תָּנֵי רַב זְבִיד בַּר אוֹשַׁעְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחֲלוֹקוּ. אִיפָּא דְּאָמְרִי, תָּנֵי רַב זְבִיד: אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחֲלוֹקוּ. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מָנְיוֹמִי: עֲבַד רַב נַחְמָן עוּבְדָּא: יַחֲלוֹקוּ. "חֲזָרָה שְׁבוּעָה לְמְקוֹמָהּ". לֵיחֵיכֵן חֲזָרָה? אָמַר רַבִּי אַמִּי, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל אָמְרוּ: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לְסִינַי. רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לַמַּחֲזִיק לָהּ. אָמַר רַב פָּפָּא: רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל - רַב וְשְׁמוּאֵל, רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - רַבִּי אַבָּא; רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל - רַב וּשְׁמוּאֵל, דְּתָנֵן: וְכֵן הַיְתוֹמִין מִן הַיְתוֹמִין לֹא יִפָּרְעוּ אֶלָּא בְּשָׁבוּעָה. וְרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּת מַלְוֶה בְּחַיֵּי לוֹוֶה, אֲבָל מֵת לוֹוֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה - בְּבָר נִתְחַיְּבוּ מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לִבְנָיו. רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - רַבִּי אַבָּא, דְּהַהוּא גַּבְרָא דַּהֲטַף נְסָכָא מֵהַבְרֵיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אַמִּי, יָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ; אֲמַר לֵיהּ: אִין, חֲטַפְתְּ וְדִידִי חֲטַפְתְּ; אֲמַר רַבִּי אַמִּי: הֵיכִי לְדִינוּ דַּיָּינֵי לְהַאי דִּינָא? נַיְמָא לֵיהּ: זִיל שַׁלֵּים - לֵיכָּא תְּרֵי מַדְּדֵי? נִפְטְרֵיהּ - אִיפָּא חַד מַדְּדֵי! נַיְמָא לֵיהּ: זִיל אִישְׁתַּבַּע - פְּיוֹן דַּאֲמַר מֵיחָטַף חֲטַפִי, הָוֶה לֵיהּ כְּגַוְלָן! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: הָוֶה מְחוֹיֵב שְׁבוּעָה וְאֵין יָכוֹל לִישָּׁבַע, וְכָל הַמְחוֹיֵב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָּׁבַע - מְשַׁלֵּם. אֲמַר רָבָא: כֻּלְּהוּ קַיְימָא לֵיהּ כְּרַב נַחְמָן בִּדְיָנֵי, וּלְקַמֵּן קַאמַר: דַּעְבַד כְּרַב וּשְׁמוּאֵל עֲבַד כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר עֲבַד, וְרַב נַחְמָן דַּאֲמַר יְחַלּוֹקוּ לָא מִדְּכַר כְּלָל, מִשּׁוּם דְּלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ! וְרִבִינוּ תָּם פֵּירַשׁ בְּסֵפֶר הַיָּשָׁר דְּהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן דַּאֲמַר יְחַלּוֹקוּ כְּשִׁשְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִים, דְּקַיְימָא לַן כְּוָותֵיהּ בִּדְיָנֵי, וּכְרַבִּי אַבָּא בְּנִסְכָּא, כִּדְאָמְרִינַן בְּ"חוֹקֶת הַבָּתִּים" (שָׁם), וְכֵן בְּ"חֲמִשָּׁה לֹא יִדְעֵנָּא" כְּדַאֲמַר רַבָּא בְּ"הַשּׁוֹאֵל" (בְּבָבָא מְצִיעָא צח, א). וְרַב נַחְמָן נָמֵי סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי אַבָּא בְּנִסְכָּא, וּכְרַבִּי אַבָּא בְּנִסְכָּא, שֶׁאֵין יָכוֹל לִישְׁבּוֹעַ מִשּׁוּם דְּהַהוּא דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי, וְלִהֵיכִי דְּאָמְרִי אִינְהוּ דְּלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ, וְכִדְאָמְרִינַן בְּ"חֲמִשָּׁה לֹא יִדְעֵנָּא" מִתּוֹךְ שֶׁאֵין יָכוֹל לִישְׁבּוֹעַ מִשַּׁלֵּם. וְכֹל שֶׁכֵּן נָמֵי דְּהַהוּא דְּמַפְקִיד שְׁבוּעָה לְמְחוֹיֵב שְׁבוּעָה דְּמַפְקִיד, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּשְׁבוּעַת הַתּוֹבֵעַ לֹא הוֹה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְאֵין מַפְקִיד יָכוֹל לִישְׁבּוֹעַ אֶלָּא בְּמְחוֹיֵב שְׁבוּעָה דְּאוֹרַיְיתָא

ולא בפוגם את שטרו, כדאמרינן לקמן: הבו דלא לוסיף עליה. ורבי אבא נמי סבירא ליה לדרב נחמן בשניהם חשודין דהלכה כרבי יוסי דאמר יחלוקו מטעמא דפרישית. והא דקאמר: רבותינו שבארץ ישראל רבי אבא – לאו משום דסבר כרבי מאיר, אלא דרבי אבא איתי לן לפרושי מילתא דרבי מאיר דחזרה למחויב לה ומשלם, כדאשכחן דסבר רבי אבא בעלמא.

(הגה"ה) ועוד יש לומר: דטעמא דרב נחמן בשניהם חשודים, משום כיון דמחויב התובע נמי שבועה מדרבנן ואין יכול לישבע מפסיד החזי. וזה התירוץ אין נראה, דאם כן היתומים מן היתומים נמי יסבור רב נחמן ורבי אבא דשמואל מתוך שאין יכולין בני המלוה לישבע יפסידו, ובבולה שמעתין משמע דפליגי. ואם בני הלוה נמי חשיבי דאין יכולין לישבע, מכל מקום לא יפסידו כי אם החצי, ואמאי לרבי אלעזר נשבעין ונוטלין הכל? ומשמע דרבי אלעזר הוי רבי אבא ורב נחמן (עד כאן הגה"ה).צ"ל קצת קשה: דמנא ליה להתלמוד בסמוך דרב ושמואל לית להו דרבי אבא בנסכא וב"חמשין לא ידענא", דקאמר: האי "שבועת ה'" מאי דרשי ביה? ונראה, דאם איתא דאית להו מתוך שאינו יכול לישבע משלם היה להם לבני לוה לפרוע החזי מתוך שאינן יכולין לישבע שפרעו, כדפירש בקונטרס. אלא ודאי לית להו האי סברא לענין לשלם אלא לענין להפסיד, וצריך עיון.

אי אמרת בשלמא אביו כי האי גוונא מיחייב – תימה: למאן דאמר בפרק "השואל" (בבא מציעא צז, ב): "מנה לי בידך" והלה אומר "איני יודע" – חייב, דברי עדיף, היכי מוקי לה האי קרא? אי ב"חמשים ידענא ובחמשים לא ידענא" – בהא ליכא חיוב שבועה לאבא אלא חיובא דממון, דברי עדיף! ויש לומר: דמוקי לה כרב ושמואל דבסמוך. אי נמי, הכי קאמר הכתוב: שבועת ה' תהיה בין שניהם היכא דשייכא, ומי שאינו יכול לישבע משלם. ולא בן היורשין, דפטורין כשאין יכולין לישבע. **חלה** על שניהם – ונעשׂ המשביע אפילו הדין עמו, כדפירש בקונטרס בריש "הדיינין" (שבועות לט, ב). וכן נראה, דהא דריש התם בברייתא: "יבואה אל הגבר" זה הגונב דעת הבריות, שתובע ממון ממי שאינו חייב לו. ובתר הכי פריך: משבית אמאי קאי ב'סורר'? ומשני: משום דרבי שמעון בן רבי טרפון. ומדאיצטריך לאתויי הך ושביק ברייתא גופה, משום דמיירי אפילו הדין עמו. **בהדי** סהדי שקרי למה לי – תימה: דרבא אומר ב"מרובה" (בבא קמא עב, ב) ובמכות (ד') דעד זומם חידוש הוא, דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. אדרבה, הא דמשכחינן למיתי הני חידוש, דהא בהכחשה תרוייהו פסולים לרב חסדא! ואומר רבינו יצחק: דרבא סבר כרב הונא, דבריש "חוקת הבתים" (בבא בתרא לא, ב) מסיק אדרב נחמן ורבא דבולי עלמא כרב הונא. ובסמוך דמשני רבא אליבא דרב חסדא, ליה לא סבירא ליה. ולמאי דבעי לאוקומי התם רבא כרב חסדא הוה מצי למימר "וליטעמיך". ועוד, דלטעם אחד דלגבי עד זומם, דמפרש משום פסידא דלקוחות – מצי למימר כרב חסדא. והלכה כרב הונא, מדמוקי רב נחמן ורבא בוותיקה ב"חוקת הבתים", וכן פסק רבינו חננאל, משום דרב הונא היא הרבו לר' חסדא, כדאמרינן ב"אלו מציאות" (בבא מציעא לג, א). ועוד, דמתניתין דאחד אומר גבדה בר' דייק לכאורה כרב הונא.

|שייך

קמבעיא לן מאי קאמר רב הונא בה, דהיינו מתניתין דקתני: נשבעין ונוטלין מבעל הבית. ואף על פי שאנו יודעין שאחד מהן שקר אין אנו יכולין להפסיד את אחד מהן, ונזקקין להן בית דין להגבותן. והכי נמי לרב הונא דאית ליה גבי מלוין ושני לוין ד' באה ומעידה – הוא הדין לשני מלוין ולוה אחד. ואף על פי שממנה נפשך הלוה העיד הוה לוקה באחד מן השטרות הללו על ידי עדות פסולה – אין אתה יכול להפסיד את אחד מן המלוין, שאינך יודע איזה הפסולה. **שני לווין ומלוה אחד** – הרציא מלוה זה שני שטרות, זו חתומה בזה וזו חתומה בזה. **מאי** – אמר רב הונא בזה? מי אמרינן: כיון דאחד גברא הוא דמייתי להו לקמן – לא מזדקקינן ליה, דמה נפשך בשטר פסול לא לפנינו, זה דווחה אצל זה וזה אצל זה ויפסיד. או דלמא: כיון דעל שני לווין הוא מוציא – זו באה ומעידה וזו באה ומעידה. לרב חסדא לא מביעיא ליה, דהא אפילו בשני מלוין ושני לווין ושני שטרות פסול, וכל שכן בשני לווין ומלוה אחד.

אחד

אי כי האי גוונא מיחייב – שבועה, ומתוך שאינו יכול לישבע, דהא אינו יודע קאמר, לישלם – היינו דאיצטריך קרא למעוטיה דהיורש בטוען טענה זו. **לעיקב אחר הטענה** – נעשה לו אפוטרופוס להרגיל לו נשים לניאוף. **תרתם** – את הארץ. **וניניתם** – את המקום שהשכין את שכינתו ביניכם. **קרב לגבי החינא ואידחו** = אם נגעת במשוח בשמן תהא גם משוח בנגיעתו. כלומר, פרת הוא קטן משלש נהרות, שהוא מנוי אצלם לבסוף ו"הנהר הרביעי הוא פרת" (בראשית ב), וכאן הוא קורא אותו נהר גדול. בשביל שהוא נזכר כאן על שם ארץ ישראל שהיא חשובה, נזכר גם הוא בחשיבות. "דהינא" לשון שמן ומשיחה, (ישעיה לד) "והודשנה מחלב" מתרגמינן: אתדהינא. |שייך למשנה לעיל מה, א) **משנה** **לא שאטר לו בתוב על פינקסי כו'** – אלא בזמן שיש רגלים לדבר, שבעל הבית מודה שאמר לו תן כו'. **שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית** – דאמר ליה: פועלים לא מהימנו לי בשבועה, את האמנתינהו, דלא אמרת לי בסהדי הב להו. וכן פועלין אמרי ליה: לא מהימן לן חנוני בשבועה. **גמרא** **שניהם נשבעין ונוטלין** – כבר שנית לנו וסתמת במשנה: שניהן נשבעין ונוטלין. **תניא** – רבי מרבי חייא והדר ביה, או לא. **תא שמע** – כי פריש רבי מאי סבירא ליה בגווה קאמר: פועלים נשבעים לחנוני שלא קבלו ממנו כלום – אלמא לא קיבלה, וסבירא ליה: חנוני יפסיד, שהיה לו לתת להם בעדים. **ואם איתא** – דקיבלה, נשבעין לבעל הבית מיבעי ליה, דמה לחן אצל חנוני לשבועה הואיל וחזר וגובה מבעל הבית? **אמר רבא** – לעולם קיבלה מיניה, והכי קאמר: פועלין נשבעין לבעל הבית במעמד חנוני, כלומר לפני חנוני כדמפרש ואזיל. **מכחישות זו את זו** – שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג. **זו באה בפני עצמה ומעידה** – בעדות אחרת, וכן זו. ואף על פי שהאחת פסולה – אין לך לפסול לא זו ולא זו, הואיל ואינך יודע איזה מהן פסולה. אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין נאמנין בעדות אחת, דמה נפשך אחד מהן פסול, והיינו דנקט ביה דאי לישנא "באה בפני עצמה ומעידה". **בהדי סהדי שקרי למה לי** – הואיל והאחת פסולה אין אחת מהן נאמנת לשום עדות. כתב גרסינן: שני מלוין ושני לווין ובשני שטרות היינו פלוגתייהו. ולא גרסינן "דכולי עלמא". **שני מלוין ושני לווין ושני שטרות** – ואחת משתי כיתות הללו חתומה על זה, והשניה חתומה על זה, דלרב הונא שניהן השטרות כשירין ולרב חסדא שניהן פסולין. **טלוה ולוה ושני שטרות** – שיש לו לאדם אחד שני שטרות על שתי הלוואות על חבירו, ואחת מהן חתומה על זה ואחת על זה – יד בעל השטר על התחתונה, בין לרב הונא בין לרב חסדא אין חולקין בזו, שהרי זה בא עליו מכח שתי כיתות אחת כשירה ואחת פסולה – אין אתה יכול לפסול את שניהן ולא להכשיר את שניהן, הלכך שטר קטן שבהם גובה הימנו, והגדול יפסיד, לפי שאומר לו: זו היא הפסולה. דמסופקא לא מפקינן ממונא מיניה. אבל ממה נפשך הקטן גובה, דיש בכלל מאתים מנה. **שני מלוים ולוה אחד** – היינו מתניתין. שני מלוין הרציאו איש שטרו על לוה אחד, ואחת משתי כיתות הללו אחת חתומה בזה ואחת בזה – לא

אחד אומר גבוה שתי מדידעות – גבי עדות החדש תניא, שהיו בודקין אותם כמה היתה גבוה מן הקרקע למראה עיניו באומד בשיפולו של רקיע. **מדידעת** = מלמד הבקר. **מאי לאו** – מצטרפין לעדות ממוך? כל אחד מהן כשר להעיד עם עד אחר בעדות ממון, ואף על פי שידעון שאחד פסול, וקשיא לרב חסדא. **אמר רבא** – הכי קאמר: אחד מאלו מצטרף עם עד אחר אם יאמר במותו בעדות זה. והיינו עדות אחרת, שנעשית כת זו המצטרפת עדות אחרת לעצמה בחדש של רקיע. **מאי** מילתא דקושטא אסהדה, שדרי זה מסיעינו, והוי ליה תרי וחד. **אימתי בזמן שהפירות כו'** – אימתי צריך בעל הבית לישבע – בזמן שהפירות צבורין כו'. **דיירי עבדי דמרקבו** – וממהר חנוני להשליכם לתוך כליו של לוקח קודם קבלת הדינר, שלא יחזור. **לא שנו** – דבשבועה מידא שקלי יתומין מן היתומין, אלא שמת מלוה כר. **נתחייב מלוה שבועה** – שלא התקבל כלום. שהנפרע מן היתומין אפילו בשטר צריך שבועה. ואין אדם מוריש ממון שהוא מחויב עליו שבועה לבניו, לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה זו שנתחייב אביהם. **מה טיבה** – להפקיע ממונם? אם אין יכולין לישבע אותה שבועה ממש – ישבעו שבועת יורשין, כגון "שבועה שלא פקדנו אבא", ונוטלין. **עמד בדין** – שהוציא שטר זה על יתמי לוה, ואמרו לו בית דין: השבע וטול. **אם איתא לדרב ושמואל** – דאין אדם מוריש שבועה לבניו, איתיה בין עמד בדין בין שלא עמד בדין. יחלוקו – גבי שניהם חשודין, דדמיא להא שאין אחד מהן יכול לישבע. אלמא ליתא להא דרב ושמואל. **אליבא דרבי מאיר** – אוקימנא לעיל, דאמר: חזרה שבועה למקומה. ורב נחמן עבד כרבי יוסי. **מתה** – אלמנה שלא גבתה כתובתה. **יורשיה מזכיריו** – ותובעין וגובין כתובתה. **עד עשרים וחמש שנים** – משמת בעלה, ואם עברו עשרים וחמש שנים ולא תבעוה – הפסידוה. דהכי תנן בכתובות ב"הנושא" (קד, א): כל זמן שהיא בבית אביה, שלא נטלה מזונות מן היתומין, גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים, ואם לא תבעה מחלתה. קתני מידת יורשין גובין כתובתה, ועל כרחך בשבועת יורשין יגבה מן היתומין, אף על גב דמית לוה בחיי מלוה, שהוא מת בחייה, ונתחייבה שבועה ליורשין. אלמא הורישה שבועה ליורשיה. **הא שמע אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה וכו'** – רישא דמתניתין ב"הכותב" בכתובות (פו, א): כתב לה "נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך", הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה, אבל יורשין, אם מת הוא ובאה לתובעם בכתובתה, משביעין אותה ואת יורשיה אם מתה והן באין לגבות בכתובתה. ומדקתני יורשיו משביעין אותה, אלמא בדלא נשבעה עסקינן, ותקני דנשבעין יורשיה ונוטלין, ושמע מינה אדם מוריש שבועה. **אותה באלמנה** – דקתני "יורשיו משביעין אותה" מתוקמא אפילו באלמנה. אבל "ואת יורשיה" דקתני מוקי לה רב היא יש לה ממון גמור עליו בלא שבועה, לפיכך הורישתו לבניה, ויורשיה הבאין ליפרע מיורשיו צריכין לישבע, כדתנן (שבועות מה, א): היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה.

שהכן

אֶחָד אוֹמֵר: גָּבוֹהַּ שְׁתֵּי מַדְדָעוֹת, וְאֶחָד אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ - עֲדוּתָן קַיֶּמֶת; אֶחָד אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ, וְאֶחָד אוֹמֵר: חָמֵשׁ - עֲדוּתָן בְּטֵלָה, וּמְצָטְרְפִין לְעֵדוּת אַחֶרֶת; מַאי לָאו לְעֵדוּת מָמוֹן? אֲמַר רָבָא: הוּא וְאַחֵר מְצָטְרְפִין לְעֵדוּת אַחֶרֶת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, דְּהַוֵי לְהוּ תְּרֵי וְחַד, וְאֵין דְּבָרִין שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם. "אָמַר לַחֲבֵרוֹ: תֵּן לִי כו'. וּצְרִיכָא, אִי לְבִרְנָשׁ פִּירוֹת" כו'. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַפֵּרוֹת צְבוּרִין וּמוּנָּחִין וְשֻׁנְּחִין עוֹרְרִין עֲלֵיהֶן, אֲבָל הַפְּשִׁילָן בְּקוֹפְתּוֹ לָאֲחוֹרָיו - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. "אָמַר לַשּׁוֹלְחָנִי: תֵּן לִי" כו'. וּצְרִיכָא, אִי אִשְׁתְּמִעִינַן הָא קַמַּיְיתָא - בְּהָךְ קָא אָמְרִי רַבָּנַן, מִשּׁוּם דְּפָרְעֵי עֲבִידֵי דְּמִרְקַבְי, וְכֵיוָן דְּמִרְקַבְי לָא מַשְׁהוּ לֵיהּ, אֲבָל מֵעוֹת דְּלָא מִרְקַבְי - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה; וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל בְּהָךְ אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן, צְרִיכָא. "כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ: הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ [וכו'] וְכֵן הַיְתוֹמִין לֹא יִפְרְעוּ". מַמַּאן? אִילֵימָא מִלְּוֶה, אֲבוּהוֹן שָׁקִיל בְּלָא שְׁבוּעָה וְאִינְהוּ בִּשְׁבוּעָה? - הָכִי קָאָמַר: וְכֵן הַיְתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים לֹא יִפְרְעוּ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּת מַלְוֶה בְּחַיֵּי לוֹוֶה, אֲבָל מֵת לוֹוֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה - כְּבָר נִתְחַיֵּב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לִבְנָיו. שֶׁלַּחוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁבוּעָה זוֹ מַה טִּיבָהּ? שֶׁלַּח לְהוּ: יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין וְנוֹטְלִין. שֶׁלְּחוּהָ בִּימֵי רַבִּי אַמִּי, אָמַר: בּוּגְיֵי הַאי שָׁלְחֵי לָהּ וְאִזְלִי, אִי אִשְׁתַּכְחִינַן בָּהּ טַעֲמָא, מִי לָא שָׁלְחִינַן לְהוּ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַמִּי, הוֹאִיל וַאֲתָא לְיָדָן גַּיְיסָא בָּהּ מִילְּתָא: עָמַד בְּדִין וּמֵת - כְּבָר נִתְחַיֵּב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לִבְנָיו; לֹא עָמַד בְּדִין וּמֵת - יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין וְנוֹטְלִין. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן: אַמּוּ בֵּי דִּינָא קָא מַחֲיְיבִי לֵיהּ שְׁבוּעָה? מְעִיקָּרָא דְּשָׁכִיב לוֹוֶה אִיחַיַּיב לֵיהּ מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹוֶה שְׁבוּעָה; אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: אִי אִיתָא לְדַרְבִּ וְדִשְׁמוּאֵל - אִיתָא, אִי לֵיתָא - לֵיתָא. אֶלָּא מֵסַפְקָא לֵיהּ? וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנַיּוּמֵי, עֲבַד רַב נַחְמָן עוּבְדָּא: יַחֲלוֹקוּ! - לְרַבְּיָיהוּ דְּרַבִּי מֵאִיר קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. מָתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא: מֵתָה - יוֹרְשֶׁיהָ מְזַכִּירִין אֶת כְּתוּבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - שֶׁנִּשְׁבְּעָה וּמֵתָה. תָּא שְׁמַע: נָשָׂא רִאשׁוֹנָה וּמֵתָה, נָשָׂא שְׁנִיָּה וּמֵת הוּא - שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה! - הָכִי נַמִּי שֶׁנִּשְׁבְּעָה וּמֵתָה. - תָּא שְׁמַע: אֲבָל יוֹרְשֵׁיו מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ וְאֶת יוֹרְשֶׁיהָ וְאֶת הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ! אָמַר רַב שְׁמַעְיָה: לְעֲדָדִין קָתָנֵי, אוֹתָהּ בְּאַלְמָנָה, וְיוֹרְשֶׁיהָ בִּגְרוּשָׁה. מָתִיב רַב נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא: פֶּה כֹּהַ הַבֵּן מְכֹהַ הָאָב,

שהכן

נשבע בעל הבית - תימה: דשבועת היסת לא ניתקנה אלא בימי רב נחמן, כדמוכח לעיל (שבועות מו, א) [בדבור המתחיל בדרבנן וכו'], ואמאי נשבע? ויש לומר דמיירי בגון שלא נתן לו עתה כלום, ואומר: כבר נתתיו לך קודם שנתת לי הפירות מקודם. ועוד מפרש רבינו חנ: דמיירי ברישא שמדד החנוני פירות לבליו של בעל הבית ועודם ברשות חנוני, ובסיפא נתן בעל הבית דינר בחנות ועדיין לא נטלו חנוני, והוי חידוש שנוטלין בשבועה. וכולה מתניתין איירי בנשבעין ונוטלין עד "ואלו נשבעין שלא בטענה". ושמא דנשבעין ונוטלין – הואיל ויצאו קצת מחזקת שכנגדם. ושמא דרבי יהודה – דאין חנוני מודד פירות אלא אם כן קבל הדינר, ולוקח בעל הבית בלא שבועה. וכן בנתן לו דינר בסיפא אמר רבי יהודה שצריך ליתן לו הפירות, דדרכו ליקח דינר ולמדוד פירות, דמיירי בחנוני שאין מקיף ולפי זה הכי פירושא בבריית הבגמרא: אמר רבי יהודה אימתי נחלקו חכמים עלי בזמן שהפירות צבורין ומונחין כר', אבל בזמן שהפשילן לאחוריו מודו לי דהמוציא מחבירו עליו הראיה. ושקיה: דהאי "אימתי" לא הוי בשאר "אימתי" דעלמא דמפרש מילתא דתנא קמא, בין בא לחלוק בין בא לפרש, אבל לפירוש הקונטרס הוי בשאר "אימתי". ולא תקשי הא דאמרינן עירובין (פא, ב): בכל מקום שאמר רבי יהודה "אימתי" אינו אלא לפרש דברי חכמים והכא בא לחלוק, דבכל הספרים גרסינן בפרק "חלון" (שם) "שאמר רבי יהודה במשנה", אבל "אימתי" דברייתא הוי שפיר לחלוק.

רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו כר' – הא דלא קאמר רבי יהודה הכא: אין דרך חנוני לתת פירות עד שיטול דינר, כדאמר גבי שולחני – משום דדרך חנוני להקיף, אלא דהכא איירינן באותו שאין דרכו להקיף. ולקמן נמי לא שייך למימר: כל שהאיסר בידו ידו על העליונה, לפי שפעמים בעל הבית נותן איסר בפרוטות, והתם לא שייך למימר כל שהאיסר כר', לכך תנא לישנא דליכא למיטעי.

שאמר

שהבן גובה – בשטר מן היתומין, בשבועת יורשין – כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו "שטר זה אינו פרוע", ושלא בשבועה – כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתתו כר'. כרבן שמעון בן גמליאל – דמתניתין, והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשבועה. ומדקתני: והאב אינו גובה אלא בשבועה, על כרחך היכי דמי – דמית לוה בחיי מלוה, וקתני: הבן גובה בשבועה, אלמא אדם מורישׁ שבועה. בית שמאי היא – במסכת סוטה פרק "ארוסה ושומרת יבם", דקתני: מת בעלה עד שלא שתתה – נוטלת כתובתה ולא שותה, דבעינן "והביא האיש את אשתו" וגו' וליכא. אף על גב דשמא זינתה גובה ממספק, דקסבר: מי שהנכסים משועבדין לו ידו על העליונה, והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין באילו הוא גבוי ועומד. לפיכך (הוא) (והיא) גובה ממספק, שאינה באה להוציא מהם שתהא הראיה עליה להביא, אלא הם באים להוציא ממנה. ודכוותה גבי מת לוה בחיי מלוה נמי, ואף על גב דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשבועה, ממון גמור הוא להורישׁ לבניו. איכפלי ואתאי כל הני פרכי – טרחתי ובאתי לבא ממקומי לבאן לעקור לדרב ושמואל? הבו דלא להוסיף עלה – הזמינו עצמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר, הם אמרוה בשבועה הבא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מורישׁ אותה לבניו אם מת לוה בחיי מלוה – אל תלמדו ממנה המחויב שבועה אחרת. ומפרש התלמוד – כגון הא דאמר רב פפא: הפוגם שטרו, שהודה בבית דין שנתקבל קצת, ותנן: לא יפרע את השאר אלא בשבועה. ואם מת – יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין, ולא עבדינן בה כרב ושמואל דאמרי אין אדם מורישׁ שבועה לבניו. ההוא דשכיב ושבק ערבא – ראובן הלוה לשמעון על ידי ערב ובשטר, ומת לוה בחיי מלוה ונתחייב מלוה שבועה, ואחר כך מת מלוה, ובאו יתומין ליפרע מן הערב. דלא לוסיף עלה הוא – שהם אמרוה ביתומים הנפרעים מן היתומים, וכאן נפרעין מן הערב. כתר יתמי – דלוה אזיל, והוה ליה ביתומין מיתומין. ההוא – דמת לוה בחיי מלוה, ואחר כך מת מלוה בלא בנים ושבק אחיו ליורשו, ואחיו הוציא השטר על יתמי לוה. דלא לוסיף עלה הוא – שאמרוה ביתומין מן היתומין, וזה לא יתום הוא. האי שבורא דייתמי – דמת לוה בחיי מלוה. לא מקרע קרעינן ליה – שמא יבאו לפני דיין שידון כרבי אלעזר, דאמר לעיל: יורשין נשבעין ונוטלין. (שייך למשנה לעיל מה, א) משנה שלא בטענה – משמע שאין אדם תובעו כלום. בגמרא פריך אטו בשופטני עסקינן. השותפין והאריסין – בגמרא מפרש מאי שנא הני, והאפוטרופין – שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן. אבל בנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין ב"הניזקין" (נב, א), והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית – שהרשיבה בעלה חנוונית, או שמינה אפוטרופא לבל

שׁאמר האב כר' – ותנא קמא סבר דאפילו הכי אין נוטלין אלא בשבועה, דשמא להשביע את בניו אמר כן, כדי לאחשובינהו. **דמורו** בה התירא – פסק רבינו תם דבמלוה למחצית שכר אין יכול להשביעו, דכיון דלוקח שכר עמלו לא מורי התירא. לבל

שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה בֵּין בְּשְׁבוּעָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה, וְהָאָב אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה; הֵיכִי דָּמֵי? דְּמֵת לוֹוֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה, וְקָתָנֵי: שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה בֵּין בְּשְׁבוּעָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה, בִּשְׁבוּעָה - שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין, שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה - פִּרְכָּן שְׁמָעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל! אֲמַר רַב יוֹסֵף: הָא מַנִּי? בֵּית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמְרִי: שְׁטָר הָעָשׂוּי לִגְבוֹת בְּנָבוּי

דָּמֵי. אִיקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, עוֹל לְגַבֵּיהּ רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: לֵיתֵי מָר נְעַקְּרֵהּ לְהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל. אֲמַר לְהוּ: אֵיכְּפְלִי וַאֲתַאי כָּל הָנֵי פַּרְסֵי לְמֶעְקְרֵהּ לְהָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל? אֶלָּא הָבוּ דְּלָא לוֹסִיף עֲלָהּ. כְּגוֹן מַאי דְּאָמַר רַב פָּפָּא: הַפּוֹגֵם אֶת שְׁטָרוֹ וּמֵת - יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁין וְנוֹטְלִין. הַהוּא דְּשָׁכִיב וּשְׁבַק עֲרָבָא, סְבַר רַב פָּפָּא לְמֵימַר: הָא נְמִי דְּלָא לוֹסִיף עֲלָהּ הוּא. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: אַטּוּ עֲרָבָא לָאו בְּתַר יַתְמֵי אָזֵיל? הַהוּא דְּשָׁכִיב וּשְׁבַק אַחָא, סְבַר רְמִי בַּר חָמָא לְמֵימַר: הָא נְמִי דְּלָא לוֹסִיף עֲלָהּ הוּא, אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַה לִּי "שֶׁלֹּא מְקָרְעִי אָבָא", וּמַה לִּי "שֶׁלֹּא אֶקְרְעֵנִי אָחִי"? אֲמַר רַב חָמָא: הֶשְׁתָּא דְּלָא אִיתְּמַר הִלְכְתָא לָא קָרֵב וּשְׁמוּאֵל וְלָא קָרְבֵי אֶלְעָזָר, הַאי דַּיְינָא דַּעֲבַד קָרֵב וּשְׁמוּאֵל - עֲבַד, דַּעֲבַד קָרְבֵי אֶלְעָזָר - עֲבַד. אֲמַר רַב פָּפָּא: הַאי שְׁטָרָא דִּיתְמֵי, לָא מִקְרַע קָרְעִינַן לֵיהּ וְלָא אַגְבּוּיֵי מְגַבְּינַן בֵּיהּ; אַגְבּוּיֵי לָא מְגַבְּינַן בֵּיהּ - דִּלְמָא סְבִירָא לָן קָרֵב וּשְׁמוּאֵל, וּמִקְרַע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ - דִּלְמָא דַּיְינָא דַּעֲבַד קָרְבֵי אֶלְעָזָר עֲבַד. הַהוּא דַּיְינָא דַּעֲבַד קָרְבֵי אֶלְעָזָר, הָוֶה צְוִירְבָא מְרַבָּנַן בְּמָתְיָה, אֲמַר לֵיהּ: אִיתֵּימָא מִינַּרְבָא דִּילִית הִלְכְתָא קָרְבֵי אֶלְעָזָר! אֲמַר לֵיהּ: לְכִי חֲיֵיתֵי. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב חָמָא, אֲמַר לֵיהּ: הַאי דַּיְינָא דַּעֲבַד קָרְבֵי אֶלְעָזָר - עֲבַד. "וְאִלּוּ נִשְׁבָּעִין". אַטּוּ בְּשׁוּתְּפֵי עָסְקִינַן? - הָכִי קָאָמַר: וְאִלּוּ נִשְׁבָּעִין שֶׁלֹּא בְּמַשְׂנַת בָּרִי אֶלָּא בְּטַעֲנַת שֶׁמָּא: הַשּׁוּתָּפִין וְהָאֲרִיסִין. תָּנָא: בֶּן בַּיִת שֶׁאָמְרוּ, לֹא שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא בְּרַגְלָיו, אֶלָּא מְכַנִּים לוֹ פּוֹעֲלִין וּמוֹצִיא לוֹ פּוֹעֲלִין, מְכַנִּים לוֹ פֵּירוֹת וּמוֹצִיא לוֹ פֵּירוֹת. וּמַאי שְׁנָא הָנֵי? - מִשּׁוּם דְּמוֹרוּ בָּהּ הַיְתֵּירָא. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנַיּוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן: וְהוּא שֶׁיֵּשׁ טַעֲנָה בְּיָדָיו שֶׁהָיָה שָׁתֵי כָּסָף. כְּמָאן, כְּשְׁמוּאֵל? וְהָתָנֵי רַבִּי חִיָּיא לִסְיוּעֵהּ לְרַב: אִימָא: בְּפֵירַת טַעֲנָה, כְּרַב. "חֹלְקוֹ הַשּׁוּתָּפִין וְהָאֲרִיסִין". אִיבָּעֵיָא לְהוּ: מַהוּ לְגַלְגֵּל בְּדַרְבָּנָן? תָּא שְׁמַע: לָוֶה הֵימֶנּוּ עֵרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס - אֵין מְגַלְגְּלִין; טַעֲמָא דְּלָוֶה הֵימֶנּוּ עֵרֶב שְׁבִיעִית, דְּאִתְיָא שְׁבִיעִית אַפְקְעֲתֵיהּ, הָא שְׁאָר שְׁנֵי שְׁבִיעִית מְגַלְגְּלִין! - לָא תֵּימָא: הָא שְׁאָר שְׁנֵי שְׁבִיעִית מְגַלְגְּלִין, אֶלָּא אֵימָא: נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס עֵרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לָוֶה הֵימֶנּוּ - מְגַלְגְּלִין. - הָא בְּהָדְיָא קָתָנֵי לָהּ: נַעֲשָׂה לוֹ שׁוּתָּף אוֹ אָרִיס עֵרֶב שְׁבִיעִית, וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לָוֶה הֵימֶנּוּ - מְגַלְגְּלִין! שְׁמַע מִינַּהּ: מְגַלְגְּלִין בְּדַרְבָּנָן, שְׁמַע מִינַּהּ. אֲמַר רַב הוּנָא:

לבל

לעסוק בנכסיו. **ובן הבית** – אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם. חלקו – ולא השביעו בשעת חלוקה. **נתגלגלה לו שבועה** – עליהן אחרי כן, מגלגלין גם את זו עליו. **והשביעית משמטת את השבועה** – לאו אהך שבועה דשותפות קאי, דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה, אלא מלוה ושבועתה. **גמרא בטענת שמא** – שטוענה: שמא עבדת משלי. **מאי שנא הני** – שהטילו עליהם שבועה בטענת שמא. **משום דמורו בה התירא** – לעצמם, לפי שטרחו בנכסים. **שיש טענה ביניהם שתי כסף** – שזה טענה: שמא עבדת משלי שתי כסף, וזה מדדה לו במקצת. דקרובה היא לשבועה דאורייתא, אלא שטענת שמא היא. **והתני רבי חייא לסיועיה לרב** – בפרק "שבועת הדיינין" (שבועות מ, א) דאמר: כפירת טענה שתי כסף לבד פרוטה של הודאה. **מהו לגלגל** – שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן, כגון שבועת היסת, או של נשבעין ונוטלין, דתקנתא בעלמא ניתנה. **ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף** – אין מגלגלין עליו שבועת הלוואה דערב שביעית אם כפר הכל, דשביעית שעברה עליו שמטתה. **הא שאר שני שבוע מגלגלין** – שבועת הלוואה שאין (בה) הודאה אטו שבועת השותפין, אלמא מגלגלין בדרבנן. וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת, כי בימי רב נחמן תיקנוה. **לא תימא כו'** – דאף בשאר שני שבוע נמי אין מגלגלין על ידי שבועת שותפין דרבנן. והאי דנקט שביעית – לאו לאפוקי שאר שני שבוע. אלא אימא: הא נעשה לו שותפין ערב שביעית וחלקו, ובמוצאי שביעית לו עליה שבועה דאורייתא, כגון בהודאה במקצת – מגלגלין. ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין ולא שותפות אלא הלוואה, כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו.

לבל

רש"י

לבל מגלגלין – על ידי כל שבועה דרבנן מגלגלין, חוץ מעל יד שבועת שכיר, שאין מגלגלין עליו על ידי שבועה אחרת, לפי שהיא עצמה אינה מן הדין אלא להפיס דעתו של בעל הבית, כדאמר ב'כל הנשבעין' (שבועות מה, א). **לבל** אין מקילין – אלא מגלגלין, והיא היא. **לפתוח** לו – אם לא טען התובע שיגלגלו עליו, יפתחו לו בית דין גלגול למאן דאמר מגלגלין. ולמאן דאמר אין מקילין, אם טען גלגול אין מקילין עליו, אלא מגלגלין, ואם לא טענו אין לנו לפתוח לו.

תוספות

לבל מגלגלין חוץ משכיר – פירש רבינו יצחק בן אברהם: דקמא נקט, והוא הדין כל הנהו דתני בהדיה, כיון שהשבועה לטובתם אין לגלגל עליהם. ואין נראה, דשבועת שכיר אינה לטובתו, דמן הדין היה נוטל בלא שבועה ואין נשבע אלא להפיס דעתו של בעל הבית. אלא אמר רבינו יצחק: דדוקא נקט שכיר, משום דשבועתו אינה אלא להפיס לא חייבוהו כל כך שיכול לגלגל עליו. ואף על גב דעד אחד מעידה שהיא פרועה אמר ב"הבותב" (כתובות פו, ב) דאינה אלא להפיס דעתו של בעל (הבית), מכל מקום שייך גלגול שבועה, דאינה פטורה אלא מגזירת הכתוב דאין נשבעין על הקרקעות, וגם שכל הנשבעין נשבעין ולא משלמין.

הדרן עלך כל הנשבעין

ארבעה שומרין דן שומר חנם והשואל – אף על גב דשומר שכר כתיב בתר שומר חנם, הכא חשיב החמור יותר אחר הקל יותר.

והעדים מעידים שאבלו – לא גרסינן "שגנבו", ולא גרסינן נמי "טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה". דב"הגוזל קמא" (בבא קמא קו, ב) פריך מינה לרב דאמר: הטוען טוענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה. והכא קתני: שאבלו משלם תשלומי כפל, אבל תשלומי ארבעה וחמשה לא, אף על גב דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, משמע "שאבלו" גרסינן. וליכא למימר דהתם ברייתא הוא דפריך מינה. מדתניא התם לאוקומיה כרבי מאיר, והיינו משום דסתם מתניתין רבי מאיר היא. ואומר רבינו יצחק: הא דלא תנא טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה, אף על גב דאמת הוא, משום דבקרא לא כתיב ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו. **אמר** לאחד שבשוק כו' – בקונטרס לא גרס הכא "משביעך אני ואמר אמן", דבלא שבועה נמי איכא כפל בגנב עצמו, ולפי זה לא גרסינן "דוודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם", דחומש ואשם ליכא אלא בשבועה. וב"הגוזל קמא" (בבא קמא קו, א) משמע בהדיא דגרסינן ליה, דדייק: הודה מפי עצמו – אין, אחר עדים – לא, ומוכח מינה דממון המוחזק בכפל פוטרו מן החומש, ונקט "משביעך" משום סיפא.

ראה עדים שממשמשין ובאין כו' – לשמואל דאמר ב"מרובה" (בבא קמא עה, א): מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב, צריך לאוקומי מתניתין בגון שחזרו לאחוריהם. וכהאי גוונא משני התם.

מאן

לְבַל מְגַלְגְּלִין, חוּץ מִשָּׁכִיר שֶׁאֵין מְגַלְגְּלִין; רַב חִסְדָּא אָמַר: לְבַל אֵין מְקַלְּלִין, חוּץ מִשָּׁכִיר דְּמְקַלְּלִין. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיפָּא בֵּינַיְיהוּ: לְפַתּוֹחַ לוֹ. "וְהַשְּׁבוּעִית מִשַּׁמָּטָה" כו'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב גִּיחֲדִי אָמַר רַב, דְּאָמַר קְרָא: "זֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה", וַאֲפִילּוּ דִּיבּוּר מִשַּׁמֶּטֶת.

הדרן עלך כל הנשבעין

אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין הֵן: שׁוֹמֵר חִנָּם וְהַשּׁוֹאֵל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר. שׁוֹמֵר חִנָּם נִשְׁבָּע עַל הַכֹּל, וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל, נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר - נִשְׁבָּעִין עַל הַשְּׁבוּרָה וְעַל הַשְּׁבוּיָה וְעַל הַמֻּתָּה, וּמְשַׁלְּמִין אֶת הָאֲבֵדָה וְאֶת הַגְּנֵבָה. אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם: "הֵיכָן שׁוֹרִי"? אָמַר לוֹ: "מֵת", "וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "נִשְׁבַּר", "וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "נִשְׁבָּה", "וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד; "נִגְנַב", "וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד; "אָבַד", "וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב. "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "הֵיכָן שׁוֹרִי"? אָמַר לוֹ: "אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ אָבַד, - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "הֵיכָן שׁוֹרִי"? אָמַר לוֹ: "אָבַד" - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן", "וְהֶעֱדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁאָכְלוֹ - מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן, הוֹדָה מַעֲצְמוֹ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. "הֵיכָן שׁוֹרִי"? וְאָמַר לוֹ: "נִגְנַב", - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן", "וְהֶעֱדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל, הוֹדָה מַעֲצְמוֹ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. אָמַר לְאֶחָד: "הֵיכָן שׁוֹרִי שֶׁגָּנַבְתָּ"? הוּא אוֹמֵר: "לֹא גְנַבְתִּי", "וְהֶעֱדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל, מֻטְבָּח וּמְכֹר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רָאָה עֵדִים שֶׁמְּמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, אָמַר: "גְּנַבְתִּי, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי" - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא קֶרֶן. אָמַר לְשׁוֹאֵל: "הֵיכָן שׁוֹרִי", אָמַר לוֹ: "מֵת"

"נשא": "והתודו את חטאתם אשר עשו" וגו'. אמר לה: נגנב, משביעך רבי – בהדיא ילפינן לה בפרק "מרובה" בשומר חנם דפוטר עצמו בטענת אבידה אינו משלם כפל אף בשבועה. אבל דפוטר עצמו בטענת גנב ובשבועה, ובאו עדים – משלם כפל, דכתיב "אם לא ימצא הגנב" – אם לא ימצא כמו שהוא אמר, אלא הוא עצמו גנבו רבי, כדאיתא התם. **הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם** – אבל כפל לא, דמודה בקנס הוא. **אמר לאחד מן השוק** – הכא לא גרסינן "משביעך אני", דהא בלא שבועה נמי מחייבי כפל, שזה גנב ממש הוא, ובגנב כתיב (שמות כב) "ישלם שנים", בלא שבועה. **ראה עדים שממשמשין ובאין** – רבותא אשמועינן, דאף על גב דמחמת ביעותיה דעדים אודי וחייבי עצמו בקרן כשאמר גנבתי, אפילו הכי הויא הודאה ונפטר מן הכפל. וכיון דאין כאן כפל – פטור אף מן הטבירה שכפר בה ובאו עדים שגנבו וטבח ומכר, דכל היכא דליכא כפל ליכא חיוב טבירה, דבאמרינן התם (בבא קמא עה, ב): תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה, וכיון דכפל ליכא – בצר ליה חד. **אמר לשואל כו'** – פטור מקרבן שבועה, שהרי אף כשנשבע לשקר חייב עצמו בתשלומין, ואין בשבועה זו בפירת ממון. **חייב** – שהרי כפרו ממון שאילו הודה מתחייב.

מת והוא נשבר כו' פטור – שאם הודה לא היה משלם. וכן נגנב והוא שאבד, אבד והוא שנגנב – פטור, שהרי שינה מחובה לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו. **אמר לו אבד או שנגנב והוא שמת או נשבר כו' פטור** – שזה שינה מפטור לחובה, והפסיד בשבועתו. **גמ' מאן תנא ארבעה שומרין** – לקמן מפרש לה. **רבי מאיר היא** – לקמן מפרש. **מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין** – בתמיה: על כרחינו ארבעה הם, זה בתום וזה בשכר, זה שואל וזה שוכר! "הני שלשה הוי" גרסינן, ולא גרסינן "אי הכי". ובין לרבי מאיר ובין לרבי יהודה פרכינן לה. **בולן** – כל הני פטורי דמתניתין פטורין משבועת שומרין, כלומר מאשם דשבועת הפקדון, וחייבין משום שבועת ביטוי לשעבר קרבן עולה ויורד, אם שגג בקרבן, כדין שבועה לשעבר באומר "יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן". **כלאו** והן – "נגנב" ו"לא נגנב". **ליתא בלתכא** – "ימות" ו"לא ימות", שזו שבועת שוא היא, שאין בידו לקיים. **תכי נרסינן**: צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה אישתבע אבל בהא אינא מודי ליה לשמואל בדרבי אמי כו' – טעמא דרבי אמי מפרש לקמן. **כי תשבע מעצמו** – משמע בדריש לקיש. והאי "כי תשבע" בלשון "אי" דרשינן לה: אם תשבע, דהיינו מעצמו, ולא שבועת דיינין שהיא בעל כרחו. ורב דריש ליה בלשון "דהא" – שהרי תשבע, הרבה ישבעו על פי בית דין, ועלה נמי כתיב קרבן עולה ויורד, בשאין בה כפירת ממון שתחייבנו אשם. **רבי אלעזר אומר בולן** – הנך פטורין דמתניתין – פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי. דרבי אלעזר סבירא ליה כרב. **חזין מאני יודע מה אתה סח דשואל ונגיבה ואבידה דשומר שכר** – דקתני בהו במתניתין חייב – **והשוכר** – דקתני בהו חייב בשבועת שומרין, שהרי כפרו ממון. **ובהדיא דשומר חנם שטען אבד והוא אבלו, ובטוען נגנב והוא נגנב, דקתני בה מתניתין: הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם – לא איצטריכא ליה לרבי אלעזר למימנינהו גבי הנך "חוץ", דהא בהדיא פריש להו תנא חומש ואשם דשבועת שומרין.**

מאן תנא שוכר כנושא שכר דמי – משמע דהכי הלכתא.

וחייבין משום שבועת ביטוי – תימה: דנימא דיצא לידון בדבר החדש ואין לך בו אלא חידושו, כדאמרינן בפרק שלישי גבי שבועת העדות (שבועות כה, ב) ונראה לי דלא דמי, דהתם יצא להקל הילכך הוי חידוש, אבל הכא דיצא להחמיר לפי שכופר ממון – אין זה חידוש.

הדרן עלך ארבעה שומרין

שׁוֹרִי? אָמַר לוֹ: "מֵת", וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה; "נִשְׁבַּר", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה; "נִשְׁבָּה", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר; "נִגְנַב", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה; "אָבַד", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב. - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב. אָמַר לְנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר: חֵיכָן שׁוֹרִי? אָמַר לוֹ: "אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ נִגְנַב אוֹ נֶאֱבַד. - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב. אָמַר לְנוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׂוֹכֵר: חֵיכָן שׁוֹרִי? אָמַר לוֹ: "מֵת", וְהוּא שֶׁנִּשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה; "נִשְׁבַּר", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבָּה; "נִשְׁבָּה", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר; "נִגְנַב", וְהוּא שֶׁאָבַד; "אָבַד", וְהוּא שֶׁנִּגְנַב. - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. "מֵת" אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה. - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - חַיָּיב; "אָבַד" אוֹ נִגְנַב", וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה. - "מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי", וְאָמַר: "אָמֵן" - פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁנֶּה מֵחֲבֵרוֹ לְחוֹבָה וּמִפְּטוּר לְפָטוּר וּמִפָּטוּר לְחוֹבָה - פָּטוּר, מֵחֲבֵרוֹ לְפָטוּר - חַיָּיב. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַנִּשְׁבָּע לְחַקֵּל עַל עַצְמוֹ - חַיָּיב, לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ - פָּטוּר. **גמ' גמרא** מַאן תְּנָא אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: רַבִּי מֵאִיר הִיא. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מִי אִיכָּא תְּנָא דְּלֵית לֵיהּ אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין? - אָמַר לֵיהּ: הָכִי קָאָמְינָא לָךְ, מַאן תְּנָא דְּאָמַר: שׁוֹכֵר כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר דָּמֵי? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: רַבִּי מֵאִיר הִיא. - וְהָא רַבִּי מֵאִיר אִיפְּכָא שְׁמָעִינַן לֵיהּ! דְּתַנְיָן: שׁוֹכֵר כְּיַצִּד מְשַׁלֵּם? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר חִנָּם, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּנוֹשֵׂא שָׂכָר! - רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אִיפְּכָא תָּנֵי. תָּנֵי אַרְבָּעָה הֵן? שְׁלֹשָׁה הֵוּוּ! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין וְדִינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה. "אָמַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם כו'. "הֵיכָן שׁוֹרִי" כו'. "אָמַר לְאָחַד בַּשּׁוּק כו'". "אָמַר לְשׁוֹמֵר" כו'. "הֵיכָן שׁוֹרִי? אָמַר לוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח" כו'. אָמַר רַב: וְכוּלָּן פְּטוּרִין מִשְּׁבוּעַת שׁוֹמְרִין וְחַיָּיבִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אַף פְּטוּרִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. בְּמַאי קָמִפַּלְגִי? שְׁמוּאֵל סָבַר: לֵיתָא בִּלְתָּכָא, וְרַב סָבַר: אִיתֵיהּ בָּלְאוֹ הָכִי. וְהָא אִיפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִימְנָא! דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵרַע פְּלוֹנִי צָרוֹר לַיָּם", "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא זָרַק" - רַב אָמַר חַיָּיב, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: פָּטוּר; רַב אָמַר חַיָּיב - דְּאִיתֵיהּ בָּלְאוֹ הָכִי, וּשְׁמוּאֵל אָמַר פָּטוּר - דְּלֵיתָא בִּלְתָּכָא! - צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בָּהָא - בָּהָא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּמִנַּפְשֵׁיהּ קָמִשְׁתַּבַּע, אֲבָל בָּהָךְ דְּבֵי דִּינָא מַשְׁבְּעִי לֵיהּ - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַבִּי אַמִּי, כָּל שְׁבוּעָה שֶׁהַדַּיָּנִים מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ - אֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי; וְאִי אִיתְּמַר בָּהָא - בָּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בָּהָךְ אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַב, צְרִיכָא. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אַמִּי: כָּל שְׁבוּעָה שֶׁהַדַּיָּנִין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ - אֵין בָּהּ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי, שֶׁנֶּאֱמַר: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתָיִם" - מַעֲצָמוֹ; כִּדְרִיש לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: "כִּי" מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת: אִי, דִּלְמָא, אֶלָּא, דְּהָא. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כּוּלָּן פְּטוּרִין מִשְּׁבוּעַת שׁוֹמְרִין וְחַיָּיבִין מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי, חוּץ מֵ"אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח" דְּרִשׁוֹאֵל, וּגְנֵיבָה וַאֲבִידָה דְּנוֹשֵׂא שָׂכָר וְשָׂבְשׂוֹכֵר - שֶׁהוּא חַיָּיב, שֶׁהֲרֵי כִּפְּרוּ מָמוֹן.

הדרן עלך ארבעה שומרין
וסליקא לה מסכת שבועות

משנה **לפני** אידיהן של גוים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן – וכולהו משום דאזיל ומודה לעבודה זרה ביום אידו. **שאלה** – במידי דהדר בעין, כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כב): "כי ישאל איש מעם רעהו" וגו'. מלוה – במידי דלא הדר בעין, כגון מעות, דכתיב (שם): "אם כסף תלוה את עמי", דמלוה להוצאה נתנה ומשלם לו מעות אחרים. **שמח הוא לאחר זמן** – למחר. **גמרא** **יום אידם** – היינו עבודה זרה, כדכתיב בההיא פרשה: "יקומו ויעזרכם". **יתנו עדיהם ויצדקו** – השתא סלקא דעתיה דבגוים כתיב, ואתמוה מתמה: יתנו גוים עדיהם? יבואו לעבודת זרות שעבדו ויעידו עליהם ויצדיקום? **עדות שהעידו בעצמם** – ביום הדין, שעבדו לעבודה זרה בעולם הזה. **ישמעו** – גוים את העדות שמצות מעידות, ויאמרו: אמת, דין הוא שראוין ישראל להצטדק. **ועדיהם המה** – עבודה זרה תבוא ותעיד על עובדיה לחייבם. **בעריבויא** – כולן מערבבין, ולא אומה ואומה בפני עצמה.

ופופריה

לְפָנֵי

1 אִידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים - אָסוּר לָשֵׂאת וְלָתֵת
2 עִמָּהֶם, לְהַשְׁאִילָן וְלִשְׁאוֹל מֵהֶן, לְהַלְוֹותָן וְלִלְוֹות מֵהֶן,
3 לְפוֹרָעָן וְלִפְרֹעַ מֵהֶן; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נִפְרָעִין מֵהֶן,
4 מִפְּנֵי שֶׁמֵּיצַר הוּא לוֹ; אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁמֵּיצַר
5 הוּא עַכְשָׁיו, שָׂמֵחַ הוּא לְאַחַר זְמָן. **גמרא** רַב
6 יְהוֹשֻׁעַ, חַד תָּנֵי: "אִידֵיהֶן", וְחַד תָּנֵי: "עִידֵיהֶן". מַאן דְּתָנֵי "אִידֵיהֶן" לָא מִשְׁתַּבַּשׁ, וּמַאן
7 דְּתָנֵי "עִידֵיהֶן" לָא מִשְׁתַּבַּשׁ. מַאן דְּתָנֵי "אִידֵיהֶן" לָא מִשְׁתַּבַּשׁ, דִּכְתִיב: "כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם";
8 וּמַאן דְּתָנֵי "עִידֵיהֶן" לָא מִשְׁתַּבַּשׁ, דִּכְתִיב: "יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ". וּמַאן דְּתָנֵי "אִידֵיהֶן", מַאי
9 טַעְמָא לָא תָּנֵי "עִידֵיהֶן"? - אָמַר לָךְ: תַּבְרָא עֲדִיף. וּמַאן דְּתָנֵי "עִידֵיהֶן", מַאי טַעְמָא לָא
10 תָּנֵי "אִידֵיהֶן"? - אָמַר לָךְ: מַאן קָא גָּרִים לְהוּ תַּבְרָא - עֲדוּת שֶׁהֵעִידוּ בְּעַצְמָן, הִלְכָךְ עֲדוּת
11 עֲדֵיפָא. - וְהָאי "יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ" בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם כְּתִיב? הָא בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב, דְּאָמַר רַבִּי
12 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מִצְוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בָּעוֹלָם הֲוֵה, בָּאוֹת וּמְעִידוֹת לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא,
13 שֶׁנֶּאֱמַר: "יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ" - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, "יִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת" - אֵלּוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם!
14 אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מַאן דְּאָמַר "עִידֵיהֶן" - מֵהָכָא: "יִצְרֵי פֶּסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ
15 וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה". דָּרַשׁ רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, וְאִיתֵימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל: לָעָתִיד
16 לָבֹא מֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵפֶר תּוֹרָה וּמַנִּיחוֹ בְּחֵיקוֹ, וְאוֹמֵר: לְמִי שֶׁעָסַק בָּהּ, יָבֹא וְיִטּוֹל
17 שְׂכָרוֹ. מִיָּד מִתְקַבְּצִין וּבָאִין אוּמּוֹת הָעוֹלָם בְּעַרְבוּבְיָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו" וגו',
18 אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַל תִּכָּנְסוּ לְפָנַי בְּעַרְבוּבְיָא, אֶלָּא תִּכָּנֵס כָּל אוּמָּה וְאוּמָּה

ופופריה

1 **לפני** אידיהן – בתר דתני סנהדרין דאיירי בעובד עבודה זרה תנא נמי להא מסכת דעבודה
2 זרה בסדר ישועות. ומיהו מכות ושבועות דשייכי בסנהדרין – להכי תני להו בתר
3 סנהדרין, ואחרי כן חזר לסדרו ושונה מסכת עבודה זרה והוריות.
4 **לפני** אידיהן שלשה ימים – וזימן דתני מנינא בסוף כי הכא, וכן (קדושין ב, א): האשה
5 נקנית בשלש דרכים, (בכורים פרק שני משנה ו): ואתרוג שזה לאילן בשלשה דרכים. תמנין דתני
6 מנינא ברישא (נזיר סה, ב): בשבעה דרכים בודקין
7 את החוב, (יומא ב, א): שבעת ימים קודם
8 הכפורים, (גיטין ט, א): בשלשה דרכים שוו גיטי
9 נשים וכו'.
10 **אסור** לשאת ולתת עמהם – פירש הקונטרס:
11 משום דאזיל ביום אידו ומודה לעבודה
12 זרה. מתוך לשונו משמע שרוצה לומר אף ממקח
13 וממכר. וקשה: על מה סמכו העולם לשאת ולתת
14 ביום איד הגוים עמהם? נהי דרוב אידיהם מן
15 הקדישים הם, מכל מקום בכל שבוע יום נוצרי יש
16 להם, דלרבי ישמעאל (עבודה זרה ו, א) לעולם
17 אסור! ואין לומר דהיינו טעמא משום (חולין יג, ב)
18 דגוים שבחוץ לארץ לאו עובדי עבודה זרה אלא
19 מנהג אבותיהם בידם, דהא אמר שמואל בגמרא
20 (עבודה זרה ז, ב): בגולה אינו אסור אלא יום אידם
21 בלבד, משמע הא יום אידם מיהא אסור! לכך
22 נראה דשרי משום איבה, בראמר בגמרא (שם ו,
23 ב) גבי רבי יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא
24 דזריא קטרייא ביום אידו, אמר: היכי אינעביד?
25 לא אישקליה - הויא ליה איבה. מיהו אין משם
26 ראיה גמורה, דשמא לאו משום איבה לישתרי,
27 אלא היה נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו
28 איבה. ועוד, אי טעמא משום איבה תינח להלוותם
29 ולהשאילם ולפרעם בשהגוי תובע חובו, אבל
30 לשאת ולתת עמהם דהיינו מקח וממכר מאי איבה
31 איכא? וכי לא יובל ישראל לומר: איני צריך עתה
32 למכור ולקנות? וכן לשאול ללוות ולפרוע, מה
33 ידע הגוי שמניח משום איבה! לכך נראה דטעם
34 החיתר – משום דגוים שבינינו קים להו בגויהו דלא
35 פלחו לעבודה זרה, ומהאי טעמא שרי לקמן בפרק בתרא (סה, א) רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו, אמר: קים לי בגויה דלא פלח לעבודה זרה. וכן רבא (שם) דשדר ליה
36 קורבנא לבר שישך ביום אידו, אמר: קים לי בגויה דלא פלח לעבודה זרה. אי נמי, יש לסמוך אדהיא דתנא בירושלמי על מתניתין ד"אסור לשאת ולתת", תני: במה דברים אמורים – בגוי
37 שאינו מבירו, אבל בגוי שמכירו מותר מפני שדוא כמחניף. ותניא: הנבנס לעיר ומצאן שמחים – שמח עמהם, שאינו אלא כמחניף להם. ורבינו תם היה מפרש "אסור לשאת ולתת עמהם" –
38 דוקא במידי דתקרובת. ולא איידי כלל בלקנות, דזהאי שרי בין בלישנא דאזיל ומודה בין בלישנא ד"לפני עור לא תתן", דלא אסרו אלא למכור דוקא מידי דתקרובת. ר"לשאת ולתת" הכי
39 פירוש: לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות. ומביא ראיה מדאיבעיא (עבודה זרה ו, א) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם, אי משום הרווחה, פירוש: משום שמרויח
40 ומשתבר ואזיל ומודה לעבודה זרה, או דלמא משום "לפני עור לא תתן מכשול". וקאמר: נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה. ואי מידי דלאו תקרובת אסור, אמאי לא קאמר: נפקא מינה
41 למידי דלאו תקרובת, דמשום הרווחה איכא? אלא ודאי מידי דלאו תקרובת שרי, דלא שייכא אזיל ומודה במקח וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ והוא לוקח, וגם אינו בטוח כל כך
42 שירויח בסחורה. ובעיא דגמרא הכי מפרש: טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרובת, משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות בריוח – אפילו אית ליה לדידיה נמי אסור, שמתוך
43 שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המובחר, או משום "לפני עור", ונפקא מינה דכי אית ליה בהמה לדידיה שרי. ולפי פירוש רבינו תם אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו מחזיקין
44 אותם בעובדי עבודה זרה, שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא במעות, ובוה לא שייך הרווחה, והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר. ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא הגוי ואומר: "תלויני
45 מעות לשקר" שקורין אוספרי"ר. אבל רבי אלחנן אמר כי גם באותם אוספרי"ר אין שום איסור, כי מה שדם נותנים אותם לגלחים ולכומרים אינו ממש לשם עבודה זרה אלא לצורך הנאתם.
46 **להלוותם** – פירש רבינו תם: דוקא בחנם, אבל ברבית שרי משום דמצטער טובא, דראמרינן בקדושין (כ, א): ליזבן אינש ברתיה ולא לחיף ברבית. **ולפרוע** מהן – בגמרא (עבודה זרה
47 ג, ב) פסקינן ברבי יהושע בן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם, מפני שדוא כמציל מידם. ויכול להיות דאפילו מלוה בשטר נמי נפרעין מהם, דראמר בירושלמי: אפילו מלוה בשטר אובדת
48 היא, שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מחובו, ולכך נראה לרבינו יצחק דאותה מלוה שבשטרינו, או אפילו אותם שיש לנו מהם חותמות – שמותר ליפרע מהם ואפילו הוא אזיל ומודה,
49 שלעולם הוא חשיב כמציל מידם. והא דאמר רבי יהושע בן קרחה: מלוה בשטר אין נפרעין – היינו כשידעו תקיפה עליהם, ואפילו הכי מלוה על פה נפרעין, שלא יכפור פעם אחרת. והיכא
50 דאיכא משכון, אומר בירושלמי דאין מלוה אובדת במשכון. מיהו בכל ענין חשיב כמציל מידם, שכמה פעמים אובדת אפילו במשכון. **מאי** טעמא לא תני עדיהן – פרק "משילין" (ביצה
51 לה, ב) איכא חד תני "משילין" וחד תני "משחילין", וכן ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קטז, ב) חד תני "מציקין", וחד תני "מסיקין", ולא דייק כי האי גוונא. ושמא לא שייך לדקדק, משום דאידי
52 ואידי חד משמעות לשון הוו להו. אבן קשיא מההיא דפרק "החליל" (סוכה נ, ב): "שואבה", "חשובה", וכן בפרק שני דיבמות (יז, א): "ראשונה" "שניה", דלא חד משמעות נינהו, ולא דייק הכי?
53 ויש לומר: הכא היינו טעמא דדייק הכי, משום דמסתבר לה טפי לשון עדות לשון עדות לשברם. ועקשיא לי לפי תירוץ זה, דמאי מקשה הו: ומאן דתנא "עדיהן" מאי טעמא לא תני
54 "אידיהן"? הא כבר פירשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף! ולי נראה דהכי הקשה: מאן דתני "אידיהן" אמאי לא תני "עדיהן", דהא "עדיהן" ממש כתיב בהדיא בקרא,
55 אבל "אידיהן" ממש לא כתיב בקרא אלא "אידם"! ומשני: תברא עדיף, פירוש: לשון שבר. ופריך: אם כן מאי טעמא דמאן דתני "עדיהן"? הא דאי דתברא עדיף!
56

רומי חייבת – משום דכתיב בהו (מלאכי א) "וקראו להם גבול רשעה", "רשע" – תרגום: "חייבא". ונמצא במעשה מרכבה כי במעשה דרבי חנינא בן תרדיון נגזר על רומי דזרנן גדול. **אמר** לתן הקדוש ברוך הוא במה עסקתם – פירוש: שואל להם במה זכו בכל דור ודור. **שווקים** להושיב בהם זונות – הוא הדין דהוה מצי למימר: לעשות בהם סחורה לכל דבר, אלא מגמה אותם בדבר גנאי כל מה שיכול, כלומר אפילו לצורך זונות עשיתם שווקים. **ואלו** היא אחרי תנינא דמיא לדוב – ואם תאמר: אדרבה, מלכות בבל עדיפא שנמשלה לארי, דכתיב (ירמיה ד): "עלה אריה מסבכו", והארי מלך בחיות! ויש לומר: דאף על גב דארי מלך, מכל מקום דוב הוא עז יותר ובעל תחבולות, כדאמר בפרק קמא דברכות (ג, א) גבי "צרות האחרונות משכחות הראשונות": הניח מעשה ארי וספר מעשה דוב. ורבי יצחק מפרש: דבבל לא נמשלה לארי אלא בשעה שהיתה מושלת בכל העולם, ועתה היא ממלכה שפלה. אבל פרס גם עתה היא חשובה אחר רומי, ותעמוד בחשיבותה עד סמוך לביאת המשיח, כמו שמפרש בסמוך. **הרבה** נגשרים נגשרו – אף על גב דרומי נמי תקנו נשרים, כדאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת לג, ב), מכל מקום אינם חשובים כל כך בתקון נגשרים כמו פרס. **ואנן** בנינן – הא דלא קאמרי שבנו בית המקדש בששאל מהן "במה עסקתם", דלפי זה לא עשו אלא אותו הדור, והקדוש ברוך הוא יבנה לו עשו במה בכל דור ודור.

מאי שנא דני דלא קא חשיב – פירוש: בבל ויון, שהם ארבע מלכיות שנשתעבדו בישראל וחשובים היו, אבל מכל שבעים אומות לא בעי.

משכא מלכותייהו עד דאתי משיח – והא דאמרינן: עתידה פרס שתפול ביד רומי – היינו שמוך לביאת המשיח, כדאמרינן (סנהדרין צח, ב): עתידה מלכות רומי שתפשוט על כל העולם תשעה חדשים. **מאי** בעי בשעיר ומאי בעי בפארן – ופארן מארץ ישמעאלים, כדכתיב גבי הגר (בראשית כא): "במדבר פארן". וסמיך אסיפיה דקרא: "וקדוש מהר פארן סלה". ולא גרסינן "מאי בעי בתימן", דתימן משעיר הוא, דכתיב (עובדיה א): "וחתו גבוריך תימן למען יכרת איש מהר עשו". ומיהו קשיא לגירסת רש"י, אמאי מייתי קרא דחבקוק למדרש הבי: בקרא דאיתא ב"ואת הברכה" נמי החזר פארן! ויש לומר: דאיכא למידרשיה כדדריש ליה בפרק "שור שנגח ארבעה וחמשה" (בבא קמא לח, א): מפארן הופיע ממונם לישראל, והוא דר סיני, כדאמר פרק "רבי עקיבא" (שבת פט, א): חמשה שמות יש לו, סיני, פארן. ורבי אלחנן אומר דגרים שפיר "מאי בעי בשעיר ומאי בעי בתימן", ודאי "תימן" לאו שם אומה הוא אלא שם רוח דרום, כמו "עורי צפון ובואי תימן", כדדרשינן בספרי פרשת "ואת הברכה": מארבע רוחות נגלה הקדוש ברוך הוא לישראל, שנאמר: "אלוה מתימן יבא". ולכך ניחא שהוצרך להביא פסוק דחבקוק.

כהנים

ולא קיבלוה? – ומי מצי למימר הכי? והכתיב: "ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו", וכתיב: "אלוה מתימן יבוא" וגו'; מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? אמר רבי יוחנן: מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוהו! אלא הכי אמרי: בלום קיבלוהו ולא קיימוהו? - ועל דא תברתיהו, אמאי לא קבלוהו? - אלא קד אומרים לפניו: רבונו של עולם, בלום בפיך עלינו הר כגיגית ולא קבלוהו, כמו שעשית לישראל? דכתיב: "ויתיצבו בתחתית ההר", ואמר רב דימי בר חמא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא הר כגיגית על ישראל, ואמר להם: אם אתם מקבלין את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם! מיד אומר להם הקדוש ברוך הוא: הראשונות ישמיעונו, שנאמר: "ראשונות ישמיענו", שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם? ומנלן דלא קיימום? דתני רב יוסף: "עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים", מאי ראה? ראה שבע מצות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום, בינו שלא קיימום - עמד והתירן להן. איתמר, איתמר? אם בן מצינו חומא נשבר! אמר מר ברייה דרבינא:

לומר

וסופריה = וחבמיה. לאום – מלכות כשהיא לבדה. ולאום מלאום – מתרגמינא: ומלכו ממלכו. ועוד, "ואמץ" לא שייך אלא במלכות. וספר תורה מסיפיה דקרא נפקא לן לקמן, "מי (כבם) [בהם] יגיד זאת". **ומי איכא ערבוביא** קמיה – שואל להם במה זכו בכל שנאמר: "היוצר יחד לבם" כדאמר בראש השנה (יח, א). **ומשני: דלא ליערבבו אינהו** – לדידיה לא מדמיא ערבוביא, אבל לדידהו מדמיא ערבוביא, דמבלבלי ומסתתמי טעוניותיהם. רומי חייבת – רומי הרשעה. תרגום של "רשעה" – חייבת. **שבעה** – שמָעה. **נכנם תחלה** – לפני הקדוש ברוך הוא לדין. **משפט עבדו** – שלמה המלך. **דליפוש חרון אף** – של הקדוש ברוך הוא מפני פשעי עבור, שנא חס ושלום יפרע מן המלך כל סורחנו מפני הזרון. שווקים ומרחצאות וכסף וזהב הוא עסקן של רומיים, נשרים וכרכים ומלחמות הוא עסקן של פרסיים. **שיתעסקו ישראל בתורה** – שיהא להם פנאי, שמוצאין להשתכר בשוק ומוצאין מזונותיהן וצרכיהן בלי טורח, ומתעדנין במרחצאות. **ואינו** = והנה. **אחרי** = אחרת. **מסורבלין** = שמינים, כמו (שבת קלו, ב) "קטן המסורבל בבשר". ולשון מלבוש הוא, כמו "בפיתו בסרבלידון" (דניאל ג). **דוב** – אין לו מנוחה, אלא הולך ובא כל שעה. **אנגריא** = עבודת המלך המוטלת על ישובי כרכים, לעשות מלחמות [ולצאת בצבא] וליטול בהמתן בעבודתו. **ואנן** בנינן – בית שני בנה כורש. **אינהו** – פרסיים משתעבדין בישראל בגלות בבל, ושיטה הגלם לרומי ועדיין כולם משועבדים [להם]. **פארן** – ארץ ישמעאל, דכתיב (בראשית כא) בהגר: "ותשב) [וישב] במדבר פארן". **כלום קבלוה ולא קיימוה** – כלומר, משום דלא קבלוה לא קיימוה. **ועל דא תברתיהון** – פירוש היא. כלומר, נמצא תשובה זו קטיעה להם, אמאי לא קבלוה. **בגיגית** = קופ"א בלעז, ומטילין בה שכר. **ראה ויתר גוים** – נראה בעיניו וישר להתירן.

לומר

לומר שאם מקיימין כוי – התרה זו לא טובתם היא, אלא שאין מצוינו לקיימן, ואם יקיימו לא יקבלו שכר. אם לא בריתי יומם ולילה – אם לא בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה, והיינו תורה דכתיב (יהושע א): "והגית בו יומם ולילה", וכתיב (דברים כח): "אלה דברי הברית", ח' ההששי – יתירה, וכתבה בסוף מעשה בראשית לדרשה זו, והכי משמע: וידוי ערב וידוי בקר יום הששי של ששה בסיון שיעתידין ישראל לקבל התורה. השמעת דין – מתן תורה. בתחלה יראה – שמא לא יקבלו ישראל התורה, ותחזור הארץ לתוהו ובוהו. ולבסוף – בשקבלוה ב"נעשה ונשמע", שקטה. נמרוד – השליך את אברהם אבינו באור כשדים על שלא קיבל עליו לעבוד עבודה זרה שנאמרה לבני נח, ואברהם בן נח הוא, שלא היה בשעת מתן תורה. ועל שם כך נקרא אמרפל ב"כיבד מעברין" (ערובין נג, א): שאמר והפיל אברהם בבבל האש. שלא נחשד על הגזל – דכתיב: "מה מצאת מכל כלי ביתך", אפילו סכין אפילו המנק אפילו מחט, והחחנן הדר בבית חמיו עשרים שנה בשיוצא אינו נוטל עמו כלי קטן; ובני נח נצטוו על הגזל, ועיקר קיום. ביזה שלא נחשד על העבירה – אשת איש נאסרה לבני נח, דכתיב: "ודבק באשתו" – ולא באשת חבירו (סנהדרין נח, א), ויוסף קיים. ואליהו בן ברכאל – לא גרסינן, דישראל הוה, כדמפרשינן בבבא בתרא ב"השותפין", (טו, ב). בערב שבת – בעולם הזה. היום לעשותם – בעולם הזה. ולא למחר – דאינו יכול לעשותם לעולם הבא. בטרוניא = בעלילה. בראש גנו – רוב תמשימשתן על הגנות, שאין גנותיהן משופעין. מקדיר = [לשון נוקב, כלומר] מנקבת בכח חום גדול. כמו "מקדרין בהרים" דעירובין (נח, א), ענין נקב וחרך. בתקופת תמוז – שנהגג ומושכת עד שלשה חדשים, עד יום תקופת תשרי הויא תקופת תמוז. נתקה את מוסריותינו – "על ה' ועל משיחו" קאמר לעתיד לבא, כדכתיב: "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק", כלומר נתקה מצות סוכה שהטילו עלינו.

דמשכא

לוֹמַר, שֶׁאִם עַל פִּי שֶׁמְּקַיְּימִין אוֹתָן - אֵין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶם שָׂכָר. - וְלָא? וְהָתַנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם גּוֹיִם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא כְּכֹהֵן גָּדוֹל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם", כֹּהֲנִים וְיִשְׂרְאֵלִים לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "הָאָדָם", הָא לָמַדְתָּ, שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם גּוֹיִם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה - הֲרֵי הוּא כְּכֹהֵן גָּדוֹל! אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, שֵׁאֵין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶם שָׂכָר כְּמִצְוָיוֹת וְעוֹשֶׂה אֶלָּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ מִצְוָיוֹ וְעוֹשֶׂה, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: גָּדוֹל הַמִּצְוָיוֹת וְעוֹשֶׂה יוֹתֵר מִשֶּׁאֵינוֹ מִצְוָיוֹ וְעוֹשֶׂה. אֶלָּא כָּךְ אוֹמְרִים הַגּוֹיִם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלוּהָ הֵיכָן קַיְּימוּהָ? אֲמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי מֵעִיד בָּהֶם שֶׁקִּיְּימוּ אֶת הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. אוֹמְרִים לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּלוּם יֵשׁ אָב שֶׁמֵּעִיד עַל בְּנוֹ? דִּכְתִיב: "בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל"! אֲמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי מֵעִיד בָּהֶם שֶׁקִּיְּימוּ אֶת הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. אוֹמְרִים לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמַיִם וָאָרֶץ יָעִידוּ בָּהֶם שֶׁקִּיְּימוּ אֶת הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. אוֹמְרִים לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמַיִם וָאָרֶץ נוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי", (וְאָמַר) [וְאָמַר] רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מַאי דִּכְתִיב: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי"? מְלַמֵּד שֶׁהִתְנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְאָמַר: אִם יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין אֶת תּוֹרָתִי - מוֹטָב, וְאִם לָאו - אֲנִי אַחֲזִיר אֶתְכֶם לְתוֹהוּ וָבוֹהוּ; וְהֵיינוּ דְּאָמַר חִזְקִיָּה: מַאי דִּכְתִיב: "מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה"? אִם יָרְאָה לָמָּה שָׁקְטָה, וְאִם שָׁקְטָה לָמָּה יָרְאָה? אֶלָּא בַּתְּחִלָּה יָרְאָה וּלְבַסּוֹף שָׁקְטָה. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בָּאוּ וְיַעִידוּ בָּהֶן בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁקִּיְּימוּ אֶת הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ: יָבֹא נְמִרוֹד שֶׁלֹּא עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, יָבֹא לָבָן וְיַעִיד בְּיַעֲקֹב שֶׁלֹּא נֶחְשַׁד עַל הַגֵּזֶל, תָּבֹא אֵשֶׁת פּוֹטִיפַרְעַ וְתָעִיד בְּיוֹסֵף שֶׁלֹּא נֶחְשַׁד עַל הָעֲבֵירָה, יָבֹא נְבוּכַדְנֶצַּר וְיָעִיד בַּחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁלֹּא הִשְׁתַּחֲוּוּ לְצֶלֶם, יָבֹא דָּרְיָוֶשׁ וְיָעִיד בְּדָנִיֵּאל שֶׁלֹּא בִּיטֵּל אֶת הַתְּפִלָּה, יָבֹא בִּלְדָּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וֶאֱלִיפַז הֲתֵימָנִי וֶאֱלִיהוּ בֶּן בַּרְכְאֵל הַבּוּזִי וְיָעִידוּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁקִּיְּימוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ". אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תֶּנֶה לָנוּ מֵרֹאשׁ וְנַעֲשֶׂנָּה. אֲמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שׁוֹטִים שֶׁבָּעוֹלָם, מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֵהֵיכָן יֹאכַל בְּשַׁבָּת? אֶלָּא אַף עַל פִּי כֵן, מִצְוָה קָלָה יֶשׁ לִי וְסוּכָּה שְׁמָהּ, לְכוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָהּ. וּמִי מְצִיתָ אֲמַרְתָּ הָכִי? וְהָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מַאי דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם"? הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם - וְלֹא לְמָחָר לַעֲשׂוֹתָם, הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם - וְלֹא הַיּוֹם לִיטּוֹל שְׂכָרָן! אֶלָּא, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוֹנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו. וְאֻמַּאי קָרֵי לֵיהּ "מִצְוָה קַלָּה"? מִשּׁוּם דְּלֵית בֵּיהּ חֻסְרוֹן כִּיס. מֵיד כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל וְהוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה סוּכָּה בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּיר עֲלֵיהֶם חַמָּה בְּתַקּוּפַת תַּמּוּז, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְבַעֲט בְּסוּכָּתוֹ וְיוֹצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר: "נְנַתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ". מַקְדִּיר? וְהָא אָמַרְתְּ: אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוֹנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו? - מְשׁוּם לְשׁוֹנְאֵיהֶן, וְתִשְׁלוּם שְׂכַר הַצַּדִּיקִים הוּא לָעוֹלָם הַבָּא.

דמשכא

כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא האדם – משמע הכא דגרים נמי קרוין "אדם".

תוספות

ותימה: דהא אמר בעלמא (בבא מציעא קיד, ב) דאין קברי גוים מטמאין באהל משום דכתיב: "אדם כי יאמות באהל", אתם קרוים "אדם" דכתיב (יחזקאל לד): "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", אתם קרוים "אדם" ולא גוים קרוין "אדם"! ואומר רבינו תם: דיש לחלק בין "אדם" ל"האדם". ולא קשיא מהא דכתיב גבי זיחים (שם כח): "ואתה (בן) אדם ולא אל ביד מחלליך", דאינו אומר כן לקרותו "אדם" בלשון חשיבות, אלא לגנותו בלשון ביזיון ושפלות. והא דכתיב: "בקום עלינו אדם", רוצה לומר אדם ולא מלך, ומדריש גבי המן (מגילה יא, א). אי נמי רוצה לומר: בקום עלינו אדום. והא דכתיב: "מה יעשה לי אדם", רוצה לומר אדם שהוא בזוי. ואם תאמר: הא אמר בפרק "השולחן" (גיטין מז, א): יש קנין לגוי בארץ ישראל לחפור את שיחין ומערות, שנאמר: "והארץ נתן לבני אדם"! ואומר רבינו תם: דגרים נמי מיקרי "בני אדם", שרוצה לומר בני אדם הראשון. ובפרק "שור שנגח ארבעה חמשה" (בבא קמא לח, א) הארכתי. **שאפילו** גוי ועוסק בתורה – פירוש: בשבע מצות שלהם. דאילו בשאר מצות אמרינן בסנהדרין פרק "ארבע מיתות" (נט, א): גוי העוסק בתורה חייב מיתה. **הרי** הוא כבהן גדול – לחבי נקט כהן גדול, משום דכתיב: "יקרה היא מפנינים", ודרשינן (הוריות יג, א): מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים, גבי ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, אבל גוי העוסק בתורה הוא כבהן גדול. **גדול** ממצוותו ועושה – פירוש: מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו. **נוגעים** בעדותן הן – ואם תאמר: הרי ראיה גדולה שקיימוה, שהרי שמים וארץ קיימים הם! ויש לומר: דאין חרושתין בזו הראיה, דאין אב מעיד על בנו. ועוד יש לומר: שהם קיימים ממה שקבלו, כדאמר: אם ישראל מקבלים. **יום** הששי – תימה: למאן דאמר בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות, מאי "יום הששי"? ויש לומר: דיומא קמא לא אמר להו מידי משום חולשא דאורחא. אי נמי, היינו ראויה לינתן בששי אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו. **שלא** השתחוו לצלם – אומר רבינו תם: דצלם דנבוכדנצר לאו עבודה זרה הוא, אלא אנדרטי עשוי לכבוד המלך. ובהכי ניחא דנקט גבי אברהם שלא עבד עבודה זרה, ובחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם. ועיין נמי דאמרינן בפרק "אלו נערות" (כתובות לג, ב): אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא. ואילו היה עבודה זרה ממש - חס ושלום, כי מדאגת שום יסורין שבעולם לא היו משתחוים לצלם, כרבי חנינא בן תרדיון (שבועות יח, א) שמנו ספונין על לבו ליסרו, ורבי עקיבא (ברכות סא, ב) שסרקו בשרו במסרקות פיות. והיינו הא דפריך פרק "מקום שנהגו" (פסחים נג, ב): מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבשן האש? פירוש: היה להם להשתחוות לצלם, כיון שלא היה עבודה זרה ממש. ועוד יאמר מפרק קמא דמגילה (יב, א): מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה – מפני שהשתחוו לצלם וכו' הם לא עשו אלא לפנים, ואם היתה עבודה זרה, היה להם למסור עצמן על קידוש השם. ולישנא דקרא נמי משמע הכי, דכתיב: "לאלהיך לית אנן פלחין ולצלמך לית אנן סגדין", משמע דתרי מילי הוו. **יבא** בלבד השוחט וצופר לעצמתי ואליפז התימני – אורחא דתלמודא, דבהדבה מקומות לא קפיד למנות בסדר. וכן: "הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו" (כתובות יא, א). **היום** לעשותם ולא למחר לעשותם – תימה: אנשי ירידו שהיו בורכין את שמע ולא היו מפסיקין ב"היום לי לבבך" (פסחים נו, א), ולפיכך הקפידו עליהם חכמים, דמשמע: היום לו לבבך ולא למחר על לבבך. ומה יש לחוש בזה, כיון שכך הוא אמת, כדמשמע הכא? ויש לומר: דדהם איכא למיטעי היום ממש וכן למחר ממש, אבל "היום לעשותם" בקרא, דבתשלום שכר כתיב (דברים ז) "ומשלם לשונאיו", ותשלום שכר הצדיקים הוא לעולם הבא.

ומניחין

ומניחן תפילין בראשיהן וציצית בבגדיהן וכו' עד ננתקה את מוסרותימו – בירושלמי בפרק "אין מעמידין" דריש: "ננתקה את מוסרותימו" – זו מצות ציצית. **אין** שחוק לפני הקדוש ברוך הוא – והא דאמרינן בסוף "והזהב" (בבא מציעא נט, ב): אחיך ואמר נצחוני בני – אינו אלא ברירחוטא בעלמא.

שניות ישב ודן – יש אומרים: כי לכך תקנו בקדושת מוסף לומר "ממקומו הוא יפן", כי סתם מוסף בשניות בא, ואז הוא יושב ודן, ואנו מתפללין שיפנה מכסא דין לשבת בכסא רחמים. ואין נראה, דלמאי דמסקינן בסמוך (עבודה זרה ה, ב): ראשונה יושב ודן ולא יחבן, אלא ודאי מטבע של תפלה כך הוא. **אם** אשכחך ירושלם תשכח ימיני – פשטיה דקרא כך: "אם אשכחך ירושלים" – שנשיר שיר ה' על אדמת נכר, "תשכח ימיני" – מלנגן בכנור, "תדבק לשוני לחכי" – אם ארצה לשורר בפה, "אם לא אזכרכי".

הקוטפים מלוח עלי שיח – פשטיה דקרא מיירי בעניים האוכלין העשבים שנקראו "מלוחים", כמו: אבותינו אכלו מלוחים אף אנו נאכל מלוחים, בפרק "האומר" בקדושין (סו, א). "עלי שיח" – כלומר אצל האילנות ולא בבית. **הכל** בידי שמים חוץ מצנים פחים – פירוש: כל המאורעות הבאות על האדם מידי יום יום בידי שמים, ואין אדם יכול להרחיק נפשו מהן חוץ מצנים פחים, קור וחום. "פחים" – כמו (תהלים יא) "ימטר על רשעים פחים", ולשון תלמוד: יפח בלועך ניפך לקיבלית פרק שני דסנהדרין (יח, ב). **שומר** נפשו ירחיק מהם – והא דאמרינן בפרק "המקבל" (בבא מציעא קו, ב): "והסיר ה' ממך כל חולי" זו צנה, אלמא בידי שמים היא! יש לומר דהכי קאמר: שיתן לך מלבושים שתוכל להציל מן הצנה. והא דאמרינן בוירקא רבה: אנטונינוס הזה קא אזיל באורתא, אמר ליה לרבי: צלי צלי, אמר ליה: יהא רעוא דתישתזיב מן צנתא, אמר ליה: דא צלותא? בתמיה, ימר דאתכסי רצנתא אולא! אמר ליה: יהא רעוא דתישתזיב מן שרבא, אמר ליה: דא ודאי צלותא, דכתיב: "ואין נסתר מחמתו". ורבי היה מתפלל שיכסה העת בעננים להיות לו צל, אלמא לא היה בידו אנטונינוס להציל מן החמה! ויש לומר: דהיינו דראי לאדם שהולך אנה ואנה באנטונינוס לא היה בידו להסתר מן החמה, אבל ביושב בביתו יבנה לו בית הקיץ וחדר קרה. והא דאמרינן: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים – התם מיירי במה שנגזר עליו בשעת יצירה, כגון גבור או חלש, עני או עשיר, חכם או טפש. אבל צדיק ורשע – לא, כי שני דרכים נתונים לפניו, הטוב והרע.

חימה

ברוב כל שלו וטשו בשמונה עשר אלף עולמות, שנאמר: "רכב אלהים רבתים אלפי שנאן", אל תקרי "שנאן" אלא "שאננו". ואיבעיא איבעיא: יושב ושומע גמולי מחלקת עתיקי משדים, למי יורה דעה ולמי יבין שמועה? לגמולי מחלב ולעתיקי חלב. ומשדים. - ומעיקרא מאן חזה מינמר להו? - איבעיא איבעיא: מיטמטרון, ואיבעיא איבעיא: האי רוכב על והא עבריה. - ובלילית מאי עביד? - איבעיא איבעיא: מעין יממא. ואיבעיא איבעיא: רוכב על חסידו, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". אמר רבי לוי: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה - מאכילין לו גחלי רתמים, שנאמר: "המקטפים מלוה עלי שיח ושרש רתמים לחמם". אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי", מה טעם יומם יצוה ה' חסדו - משום דבלילה שרו עמי. איכא דאמרי, אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בעולם הזה הזדמה לילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד בעולם הבא ההוא לילה, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו" וגו'. אמר רב יהודה אמר שמואל, מאי דכתיב: "ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא משל בו"; למה נמשלו בני אדם כדגי הים? לומר לך: מה דגים שבים - בין שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם - בין שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים. דבר אחר: מה דגים שבים - בין שקדרה עליהם חמה מיד מתים, כך בני אדם - כין שקדרה עליהם חמה מיד מתים. איבעיא איבעיא: האי בעולם הזה, ואיבעיא איבעיא: לעולם הבא; איבעיא איבעיא בעולם הזה - כדרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: הכל בידי שמים - חוץ מצנים פחים, שנאמר: "צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם". ואיבעיא איבעיא לעולם הבא - כדרבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין גיהנם לעתיד לבא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה; רשעים נידונין כשהוא תקופת תמוז – ואין תקופת תשרי נופלת עד לאחר החג. **יושב** בשמים ישחק – גבי "ונתקה את מוסרותימו" כתיב. **אלא** שנעשו נרים נוזרים – מאילימו מתגיירין. ואנן לא נקבלינן, דמשום גדולתן דישראל קא עבדי, דכתיב (ישעיהו נד): "מי גר אתך" – בעניותיך, "עליך יפול" – בעשירותיך. **ויושב** ודן – כרבי יוסי, דאמר במסכת ראש השנה: אדם נידון בכל יום, דכתיב: "דבר יום ביומו". **יושב** ודן – קרוב להם מהיכן תודמן להם פרנסתן. **קרני ראמים** = חיה גדולה. **ביצי בנים** = מינא הוא דמתקרי ביצי בנים, ורקיון הן, והוא אינבא בלשון ארמית ובלעז לינטרי"ס. על **בריותיו** – על עבירות שעושין ברשותו אינו משחק אלא אותו היום. **נמולי מחלב** – שמתו בשתן קטנים. **עתיקי** – כמו (איוב טז): "המעתיק הרים", לשון סילוק. **אלא שאינן** – שני אלפים חסידים מריבותים. **יומם יצוה** – דן ודן ומלמד תורה. **ובלילה שירו עמי** – ובלילה נוהג שירו (למעלה) עמי למטה. שאף דוד לא היה מנמנם אלא בשינת הסוס, וכל הלילה מתעסק בשירות ותושבחות ובתורה, כדאמרינן בריש מסכת ברכות (ג, ב). **חוט** של **חסד** – נותן חיונו בעיני הבריות. **תפוסק** מדברי תורה – מי שעוסק בתורה ופוסק על דברי שיחה בטלה. **מלוח** – דברים לחלוחים, ועיקר. לשון אחר: הנבחב בלוחות. **הכל** בידי שמים – מדושות ומכאובות הבאים לאדם, כולם על ידי גזירת שמים. **חוץ מצנים פחים** – "צנים" = צנה, "פחים" = חולי הבא על ידי חום, כמו (שיר ב): "עד שיפוח היום".

[עד.]

כֵּנִי מַתְנִיתָא: ׳וְהַקְּטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַגִּיעַ לַפֶּרֶק וְתִנָּשֵׂא׳. אֲמַר רַבִּי לְעָזָר: לֵית כָּאן תִּנָּשֵׂא, אֶלָּא תִּתְאָרֵס. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן זוֹ דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הַמְקַדֵּשׁ אָחוֹת יְבִמְתּוֹ - נִפְטְרָה יְבִמְתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הֲוֵי הָהִיא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: ׳שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ׳; דִּלָּא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

רַבִּי חַגַּי אֲמַר קֳמֵי רַבִּי זְעֵירָה, מְנַחֵם בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִם מֵאָנָה - מֵאָנָה. רַבִּי לְיעֶזֶר אוֹמֵר: מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמָּאֵן בּוֹ, וְאַתְּ אָמַר הָכֵן?! רַבִּי זְעֵירָה, רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִם מֵאָנָה - מֵאָנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ, וְאִי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו, וְאַתְּ אָמַר הָכֵן?! רַבִּי הִילָא, רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: אִם מֵאָנָה - מֵאָנָה, וְאִם לָאו - תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְאִם לָאו - מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לִשְׁתֵּי יְתוֹמוֹת קְטַנוֹת, וָמֵת - בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת. קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת - אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ.

גְּמָרָא: ׳מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי׳ וְכוּ׳ - כִּקְנִינָהּ שֶׁל זוֹ - כִּן קִנְיָנָהּ שֶׁל זוֹ, וּכְקִנְיָנָהּ שֶׁל זוֹ - כֵּן קִנְיָנָהּ שֶׁל זוֹ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רַב חִיָּה בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב: כּוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט, וְהַקְּטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתַחֲלֹץ. וְתַחֲלֹץ מִיָּד! לֵית יָכֵל בְּגִין דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֵין חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין אֶת הַקְּטַנָּה, שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אֵילוֹנִית.

וְאִם בָּא עַל הַקְּטַנָּה מוֹצִיאָהּ בְּגֵט, וְהַחֵרֶשֶׁת אֲסוּרָה אִסּוּר עוֹלָם. עָבַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת - מוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְהַתּוֹרָה. אֲמַר רַבִּי הִילָא: מִפְּנֵי תַּקָּנָתָהּ. רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּא בָּעֵי קֳמֵי רַבִּי הִילָא, מַהוּ: ׳מִפְּנֵי תַּקָּנָתָהּ׳?! כְּמַה דְּתֵימַר תַּמָּן: יַחֲלֹץ צַד הַקָּנוּי

[עד:]

שֶׁבָּהּ וְיַכְנִיס צָרָתָהּ - אֱמֹר אוּף הָכָא: וְיַחֲלֹץ צַד הַקָּנוּי שֶׁבַּקְּטַנָּה וְיַכְנִיס אֶת הַחֵרֶשֶׁת. אֲמַר לֵהּ: כֵּן אֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא מָצִינוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת, אַחַת חוֹלֶצֶת וְאַחַת מִתְיַבֶּמֶת. וּמָצִינוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת אַחַת חוֹלֶצֶת וְאַחַת יוֹצֵאת בְּגֵט?! אֲמַר לֵהּ: הֲוֵי הָהִיא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: ׳מַאֲמָר לַזֶּה וְחָלַץ לַזֶּה - הָרִאשׁוֹנָה צְרִיכָה גֵּט׳.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: פִּקֵּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בִּיאַת הַפִּקֵּחַת פּוֹטֶרֶת אֶת הַחֵרֶשֶׁת, אֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפִּקֵּחַת.

גְּמָרָא: פִּקֵּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בִּיאַת הַפִּקֵּחַת פּוֹטֶרֶת אֶת הַחֵרֶשֶׁת, אֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפִּקֵּחַת, אֶלָּא פּוֹסֶלֶת אֶת הַפִּקֵּחַת.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. בִּיאַת הַגְּדוֹלָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקְּטַנָּה, וְאֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוֹלָה.

גְּמָרָא: גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. בִּיאַת גְּדוֹלָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקְּטַנָּה, אֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוֹלָה, אֶלָּא פּוֹסֶלֶת אֶת הַגְּדוֹל.

הֲלָכָה יא: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לִשְׁתֵּי יְתוֹמוֹת קְטַנוֹת, וָמֵת. בָּא הַיָּבָם עַל הָרִאשׁוֹנָה, וְחָזַר וּבָא עַל הַשְּׁנִיָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַשְּׁנִיָּה - לֹא פָסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה. וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת. קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת. בָּא הַיָּבָם עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת - לֹא פָסַל אֶת הַקְּטַנָּה. בָּא הַיָּבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר

וּבָא עַל הַקְּטַנָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה - פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת.

גְּמָרָא: ׳מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי וְכוּ׳ - אֲפִלּוּ לֹא בָא עַל הַקְּטַנָּה פּוֹסֵל אֶת הַחֵרֶשֶׁת? שֶׁאִלּוּ לֹא בָא עַל הַקְּטַנָּה, וּמֵתָה - הָיָה מֵתָר בַּחֵרֶשֶׁת, וְעַכְשָׁו שֶׁבָּא עָלֶיהָ, אֲפִלּוּ מֵתָה - פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת.

הֲלָכָה יב: מַתְנִיתִין: פִּקֵּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בָּא הַיָּבָם עַל הַפִּקֵּחַת, וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת; אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת - לֹא פָסַל אֶת הַפִּקֵּחַת. בָּא הַיָּבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְחָזַר וּבָא עַל הַפִּקֵּחַת; אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַפִּקֵּחַת - פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת.

גְּמָרָא: ׳פִּקֵּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בָּא הַיָּבָם׳ וְכוּ׳ - אֲפִלּוּ לֹא בָא עַל הַפִּקֵּחַת, פּוֹסֵל אֶת הַחֵרֶשֶׁת? שֶׁאִלּוּ לֹא בָא עַל הַפִּקֵּחַת וּמֵתָה, הָיָה מֵתָר בַּחֵרֶשֶׁת, וְעַכְשָׁו שֶׁבָּא עָלֶיהָ, אֲפִלּוּ מֵתָה - פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת.

הֲלָכָה יג: מַתְנִיתִין: גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. בָּא הַיָּבָם עַל הַגְּדוֹלָה, וְחָזַר וּבָא עַל הַקְּטַנָּה; אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה - לֹא פָסַל אֶת הַגְּדוֹלָה. בָּא הַיָּבָם עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה; אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַגְּדוֹלָה - פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה; רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמָּאֵן בּוֹ.

גְּמָרָא: ׳גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה׳ וְכוּ׳ - אֲפִלּוּ לֹא בָא עַל הַגְּדוֹלָה, פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה? שֶׁאִלּוּ לֹא בָא עַל הַגְּדוֹלָה וּמֵתָה, הָיָה מֵתָר בַּקְּטַנָּה, וְעַכְשָׁו שֶׁבָּא עָלֶיהָ אֲפִלּוּ מֵתָה פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה.

׳רַבִּי לְעָזָר אָמַר: מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמָּאֵן בּוֹ׳ - לְשֶׁעָבַר, הָא כַתְּחִלָּה - לָא. רַבִּי מָנָא אָמַר לַהּ סְתָם, רַבִּי יִצְחָק בְּרֵהּ דְּרַבִּי חִיָּה כְּתוֹבָה בְּשֵׁם דְּרַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: ׳אֵין חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אֵילוֹנִית׳. הֲלָכָה יד: מַתְנִיתִין: יָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבָמָה קְטַנָּה - יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה. בָּא עַל יְבָמָה גְּדוֹלָה - תְּגַדְּלֶנּוּ. הַיְבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם:

[עה.]

׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳ - כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם - מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. בְּזְמַן שֶׁהוּא מוֹדֶה, אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁנֵים־עָשָׂר חֹדֶשׁ - כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. הַנּוֹדֶרֶת הֲנָיָה מִיְּבָמָהּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ - כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ - מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. אִם נִתְכַּוְּנָה לְכָךְ - אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ.

גְּמָרָא: ׳יָבָם קָטָן׳ - תָּנֵי: ׳טַעֲנַת בְּתוּלִין עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִיָּד׳. מָה נַן קַיְמִין? אִם בְּשֶׁבָּעַל - מִיָּד. וְאִם בְּשֶׁלֹּא בָעַל - אֲפִלּוּ לְאַחַר כַּמָּה. אֶלָּא כֵּן אֲנַן קַיְמִין: בִּסְתָם. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: חֲזָקָה אָדָם מַעֲמִיד עַצְמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְרַבָּנִין אָמְרִין: אֵין אָדָם מַעֲמִיד אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: מַהוּ שֶׁיְּהֵא נֶאֱמָן לוֹמַר עַל דְּרַבִּי מֵאִיר: ׳הֶעֱמַדְתִּי עַצְמִי שְׁלֹשִׁים יוֹם, בִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹת הַוָּלָד שְׁתּוּקִי׳? נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הָדָא: **׳הַיְבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם: ׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳ - כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם - מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ לַחֲלֹץ לָהּ׳**; וַאֲמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא. וַאֲמַר רַבִּי לְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא אֶצְלָהּ, הָא אֵצֶל צָרָתָהּ - לָא. כְּמָה דְּתֵימַר תַּמָּן: לֹא הַכֹּל מִמֶּנָּה לָחוּב לְצָרָתָהּ. אַף הָכָא: לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ לָחוּב לִבְנָהּ.

כְּהָדָא: ׳הוּא אוֹמֵר: ׳בְּעַלְתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳, אַף־עַל־פִּי שֶׁחָזַר וְאָמַר: ׳לֹא בְעַלְתִּי׳ - לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ, שֶׁכְּבָר מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה אָמַר: ׳בְּעַלְתִּי׳. אֲבָל אִם אָמַר מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה: ׳לֹא בְעַלְתִּי׳ - שְׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לַעֲקֹר חֲזָקָה׳.

חַבְרַיָּא בָּעֵיי, מָה נַן קָיְמִין? אִם בַּמִּשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה – שָׁמַעְנוּ שֶׁמֵּתָר לְיַבֵּם, אִם בַּמִּשְׁנָה אַחֲרוֹנָה – שָׁמַעְנוּ שֶׁמֻּתָּר לַחֲלֹץ. שָׁמַעְנוּ שֶׁכּוֹפִין?! רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שֶׁיְּהֵא הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ לְתוֹךְ יָדָהּ. הוּא אָמַר גֵּט אִשָּׁה, וְהִיא אוֹמֶרֶת גֵּט יְבָמָה – בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים חֲזָקָה לֹא בָעַל, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם – מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּחַלֵּץ.

[עה:]

רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי: לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם חֲזָקָה בָּעַל, וְאַתְּ אָמַר: מְבַקְּשִׁין?! אֶלָּא כְּנִי, רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שֶׁיְּהֵא הַגֵּט יוֹצֵא מִתּוֹךְ יָדוֹ לְתוֹךְ יָדָהּ. הוּא אָמַר גֵּט אִשָּׁה, וְהִיא אוֹמֶרֶת גֵּט יְבָמָה: בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, חֲזָקָה לֹא בָעַל – כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם – מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ. כְּהָדָא: ׳הוּא אָמַר: ׳בָּעַלְתִּי׳, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳ – פְּשִׁיטָא דְּהוּא מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת. פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ. לָא צְרִיכָא, דְּלָא מַהוּ שֶׁיִּירַשׁ נִכְסֵי אָחִיו? הֵיא אוֹמֶרֶת: ׳נִבְעַלְתִּי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא בָעַלְתִּי׳ – פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינוֹ מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת, פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינוֹ יוֹרֵשׁ נִכְסֵי אָחִיו, לָא צְרִיכָא דְּלָא מַהוּ שֶׁיִּירָשֶׁנָּה?

הַדְרָן עֲלָךְ בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת, פִּקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא חֵרֶשֶׁת: אִם רָצָה לְהוֹצִיא – יוֹצִיא, אִם רָצָה לְקַיֵּם – יְקַיֵּם. כְּשֵׁם שֶׁהוּא כוֹנֵס בִּרְמִיזָה – כָּךְ הוּא מוֹצִיא בִּרְמִיזָה. פִּקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת וְנִתְחָרְשָׁה: אִם רָצָה – יוֹצִיא, וְאִם רָצָה – יְקַיֵּם. נִשְׁטַתְּתָה – לֹא יוֹצִיא. נִתְחָרֵשׁ אוֹ נִשְׁתַּטָּה – לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית.

גְּמָרָא: ׳חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת׳ – כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רוֹמֵז וְהוּא נוֹתֵן לָהּ גִּטָּהּ. כְּשֵׁם שֶׁהוּא רוֹמֵז כָּךְ הוּא נִרְמָז. מַתְנִיתָא בְּשֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּכֶסֶף, אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ בִּבְעִילָה – קִדּוּשָׁיו מַעֲשֶׂה, וְגֵרוּשָׁיו אֵינוֹ מַעֲשֶׂה.

רַבִּי לְעָזָר שְׁאַל לְרַבִּי יוֹחָנָן: אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֵרֵשׁ וְשֶׁל שׁוֹטֶה? אָמַר לֵהּ: אֲפִלּוּ אָשָׁם תָּלוּי אֵין בָּהּ. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אֲפִלּוּ אָשָׁם תָּלוּי אֵין בָּהּ. מִכְּיוָן דְּאַתְּ אָמַר: ׳אֲפִלּוּ אָשָׁם תָּלוּי אֵין בָּהּ׳, בָּא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ – נִתְפַּשְּׁטוּ בָהּ קְדוּשִׁין. גֵּרֵשׁ – מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לָרִאשׁוֹן. הָדָא הִיא דְתָנֵי רַבִּי חִיָּה: ׳אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֵרֵשׁ שֶׁגֵּרְשָׁהּ חֵרֵשׁ, וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְחֵרֵשׁ אוֹ לְפִקֵּחַ – קוֹרֵא אֲנִי עָלֶיהָ (דְּבָרִים כד, ד): "לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ". אִשְׁתּוֹ שֶׁל פִּקֵּחַ שֶׁגֵּרְשָׁהּ, וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְחֵרֵשׁ אֵינִי קוֹרֵא עָלֶיהָ: "לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ"׳.

[עו.]

אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֵרֵשׁ שֶׁהָלַךְ לוֹ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרָה לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ׳, וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְחֵרֵשׁ אוֹ לְפִקֵּחַ, וְאַחַר־כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ – תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה. אִשְׁתּוֹ שֶׁל פִּקֵּחַ שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ׳, וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְחֵרֵשׁ וְאַחַר־כָּךְ בָּא הַפִּקֵּחַ, הֲוֵינַן סָבְרִין מֵימַר: יוֹצִיא הַחֵרֵשׁ וִיקַיֵּם הַפִּקֵּחַ. עוֹד הִיא בְּאִלֵּין קְנָסַיָּא.

׳נִשְׁטַתְּתָה – לֹא יוֹצִיא׳ – דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי אָמְרִי: מִפְּנֵי גְּדֵירָה. רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי אִילָא: תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ.

רַבִּי נְחֶמְיָה בַּר מַר עֻקְבָּן בְּרֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר: תְּלָתָא. עָבַר וְגֵרַשׁ – מַאן דְּאָמַר: מִפְּנֵי גְּדֵירָה – גֵּרַשׁ. מַאן דְּאָמַר: שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ – אָסוּר. יֵשׁ לָהּ בֵּן וְאָב וְאָח – מַאן דְּאָמַר: מִפְּנֵי גְּדֵירָה – אָסוּר, מַאן דְּאָמַר: שֶׁאֵינָהּ

יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גּוּפָהּ - יֵשׁ לָהּ אָב וְיִכֹּלָה הִיא לִשְׁמֹר אֶת גּוּפָהּ. פְּעָמִים שׁוֹטָה פְּעָמִים חֲלוּמָה - מַאן דְּאָמַר: מִפְּנֵי גְּדֵירָה - אָסוּר. מַאן דְּאָמַר: שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גּוּפָהּ - יֵשׁ לָהּ עִתִּים וְיִכֹּלָה הִיא לִשְׁמֹר אֶת גּוּפָהּ.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: וְכִי מִפְּנֵי מָה הָאִשָּׁה שְׁנוּתֶחֶרְשָׁה יוֹצְאָה, וְהָאִישׁ הַמִּתְחָרֵשׁ אֵינוֹ מוֹצִיא? אָמְרוּ לוֹ: לֹא דּוֹמֶה הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ לְאִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת; שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לִרְצוֹנָהּ וְשֶׁלֹּא לִרְצוֹנָהּ, וְהָאִישׁ אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא לִרְצוֹנוֹ. הֵעִיד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גֻּדְגְּדָא: עַל הַחֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ, שֶׁהִיא יוֹצְאָה בְּגֵט. אָמְרוּ לוֹ: אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָהּ.

גְּמָרָא: רַבִּי חֲנַנְיָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי הִילָא: נִרְאִין הַדְּבָרִים בְּפִקַּחַת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דַּעַת, שֶׁהִיא יוֹצְאָה בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. וְחֵרֶשֶׁת שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת - לֹא תֵצֵא אֶלָּא לְדַעַת. וְלֹא עֵדוּת הִיא?! אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָהּ וּמוֹסִיפִין עַל הָעֵדוּת?! וְרַבִּי חֲנַנְיָה סְבַר מֵימַר: בַּחֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה. רַבִּי יוֹסֵה סְבַר מֵימַר: בְּקִטַּנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כֵּן עַל רֹאשָׁהּ, אִית כֵּן עַל סוֹפָהּ.

[עו:]

מָה אִית כֵּן עַל רֹאשָׁהּ? כְּשֶׁהָיְתָה חֵרֵשׁ בַּעַל הַפִּקַּחַת, פִּקֵּחַ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת. אֲבָל אִם הָיָה פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקַּחַת, חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת - הָדָא הִיא דְתָנֵינַן: דִּבָּתַר דִּבָּתַר דִּבַּתְרַהּ.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִים חֵרְשִׁים נְשׂוּאִים, לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת, אוֹ לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת, נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין, לִשְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין, לִשְׁנֵי אַחִין אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת - יִכָּנְסוּ, אִם רָצוּ לְהוֹצִיא - יוֹצִיאוּ. שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת: מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אָחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם.

גְּמָרָא: צָרְתָהּ מַהוּ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: 'בִּתּוֹ פִּקַּחַת נְשׂוּאָה לְאָחִיו חֵרֵשׁ - צָרְתָהּ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם'.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִים פִּקְחִין, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת: מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אָחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה.

גְּמָרָא: 'שְׁנֵי אַחִים פִּקְחִין' - צָרְתָהּ מַהוּ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: 'בִּתּוֹ חֵרֶשֶׁת נְשׂוּאָה לְאָחִיו פִּקֵּחַ - צָרְתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת'.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת: מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אָחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם.

גְּמָרָא: 'שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד חֵרֵשׁ' - צָרְתָהּ מַהוּ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: 'בִּתּוֹ חֵרֶשֶׁת נְשׂוּאָה לְאָחִיו חֵרֵשׁ - צָרְתָהּ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם'.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת פִּקְחוֹת: מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מַה

יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקֵּחַת? כּוֹנֵס וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם.

גְּמָרָא: ״שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ״ - מַהוּ שֶׁתֹּאכַל בַּתְּרוּמָה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: ״בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן חֵרֵשׁ - אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. מֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי הַיָּבָם: אִם הָיָה פִּקֵּחַ - אוֹכֶלֶת; חֵרֵשׁ - אֵינָהּ אוֹכֶלֶת״.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקֵּחַת: מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקֵּחַת? כּוֹנֵס. אִם רָצָה לְהוֹצִיא - יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקֵּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם.

[עז.]

שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקֵּחַת - מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מַה יַּעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקֵּחַת? כּוֹנֵס. אִם רָצָה לְהוֹצִיא - יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקֵּחַת, מַה יַּעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? כּוֹנֵס, וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם.

גְּמָרָא: מַהוּ שֶׁתֹּאכַל בִּתְרוּמָה. נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: ״בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקֵּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, לֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ לַחֻפָּה שֶׁל נְשׂוּאִין עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ הוּא, אוֹ עַד שֶׁנִּתְחָרְשָׁה הִיא - אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה. מֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי הַיָּבָם וַאֲפִלּוּ חֵרֵשׁ - אוֹכֶלֶת. בָּזֶה יָפֶה כֹּחַ הַיָּבָם מִכֹּחַ הַבַּעַל, שֶׁהַיָּבָם חֵרֵשׁ וּמַאֲכִיל וְהַבַּעַל חֵרֵשׁ וְאֵינוֹ מַאֲכִיל.

הַדְרָן עֲלָךְ חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עֲשָׂר

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, שָׁלוֹם בֵּינוֹ וּבֵינָהּ וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם: בָּאָה וְאָמְרָה: ״מֵת בַּעֲלִי״ - תִּנָּשֵׂא. ״מֵת בַּעֲלִי״ - תִּתְיַבֵּם. שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וּמִלְחָמָה בָּעוֹלָם, אֵין שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם: בָּאת וְאָמְרָה: ״מֵת בַּעֲלִי״ - אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אֶלָּא אִם־כֵּן בָּאת בּוֹכָה וּבְגָדֶיהָ קְרוּעִים. אָמְרוּ לוֹ: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ - תִּנָּשֵׂא.

גְּמָרָא: ״הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ״ - כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר: ״אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִיא אֵשֶׁת אִישׁ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳גְּרוּשָׁה אֲנִי׳ - אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת״. וְאָמַר אַף הָכָא כֵּן? ! שָׁנְיָא הִיא בְּעֵדֵי מִיתָה, מֵאַחַר שֶׁאִם יָבוֹא הוּא מַכְחִישׁ. וּתְהֵא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ״מֵת יְבָמִי? לֵית יָכֵל, דְּתָנֵינַן: ״שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ״מֵת יְבָמִי״, שֶׁתִּנָּשֵׂא, וְלֹא: ״מֵתָה אֲחוֹתִי״, שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ״. אֲמַר רַבִּי בָּא: בַּעְלָהּ שֶׁנִּשֵּׂאת לוֹ לִרְצוֹנָהּ - נֶאֱמֶנֶת. יְבָמָהּ שֶׁנָּפְלָה לוֹ עַל כָּרְחָהּ - אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי הוֹשַׁעְיָה בְּעֵי: הַגַּע עַצְמָךְ! שֶׁנִּשֵּׂאת לוֹ עַל כָּרְחָהּ, מֵעַתָּה לֹא תְּהֵא נֶאֱמֶנֶת! לֹא סוֹף דָּבָר כְּמִשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁעַד אֶחָד מַתִּירָהּ. וַאֲפִלּוּ כְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁאֵין עַד אֶחָד מַתִּירָהּ - הֵיא מַתֶּרֶת עַצְמָהּ.

מַה בֵּינָהּ לְעֵד אֶחָד? עֵד אֶחָד חָשׁוּד לְקַלְקֵלָהּ, וְהִיא אֵינָהּ חֲשׁוּדָה לְקַלְקֵל אֶת עַצְמָהּ. עֵד אֶחָד מַהוּ שֶׁיְּהֵא נֶאֱמָן בִּשְׁעַת מִלְחָמָה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: חַד בַּר־נָשׁ אֲתָא בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי, אָמְרִין לֵהּ: הָן הָהוּא פְּלָן? אֲמַר לוֹן: מִית. הָן הָהוּא פְּלָן? אֲמַר לוֹן: מִית. אָמְרִין לֵהּ: וְכֵלְהוֹן מִתִּים? ! אֲמַר לוֹן: וְאִלּוּ הָוְיָן בַּחַיִּין, לָא הֲווֹן מַיְתֵי.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי,

[עז:]

וְאָמַר: מַאן דְּנִשֵּׂאת - נִשֵּׂאת, מַאן דְּלָא נִשֵּׂאת - לָא נִשֵּׂאת. אֲמַר רַבִּי אַיְבוּ בַּר נַגְרִי: בִּשְׁעַת

מִלְחָמָה הָוָת. הָדָא אָמְרָה: שֶׁעַד אֶחָד נֶאֱמָן בִּשְׁעַת מִלְחָמָה. מַה בֵּין שְׁלוֹם לָעוֹלָם לְבֵין מִלְחָמָה לָעוֹלָם? מִלְחָמָה בָּעוֹלָם - סְבוּרָה בּוֹ שֶׁמֵּת, וְלֹא מֵת. עַד כַּדּוֹן, כְּשֶׁהָיְתָה מִלְחָמָה בַּצָּפוֹן, וּבָאת מִן הַצָּפוֹן; בַּדָּרוֹם, וּבָאת מִן הַדָּרוֹם. הָיְתָה מִלְחָמָה בַּצָּפוֹן, וּבָאת מִן הַדָּרוֹם, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳מִן הַצָּפוֹן בָּאתִי׳? וַאֲנִי אוֹמֵר: ׳מִן הַדָּרוֹם בָּאת׳, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳מִן הַצָּפוֹן בָּאתִי׳ - סְבוּרָה לְהַתִּיר אֶת עַצְמָהּ. הִיא אָמְרָה: ׳עַל מְטָתוֹ מֵת׳? וַאֲנִי אוֹמֵר לַמִּלְחָמָה הָלַךְ, הִיא אוֹמֶרֶת: ׳עַל מְטָתוֹ מֵת׳, סְבוּרָה לְהַתִּיר אֶת עַצְמָהּ.

אִי זוֹ הִיא קְטָטָה? רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב חִיָּה בַּר אָשֵׁי: ׳לֹא קִדַּשְׁתָּנִי וְלֹא גֵרַשְׁתַּנִי וְלֹא הָיִיתִי אִשְׁתְּךָ מִימַי׳ - אֵין זֶה קְטָטָה. ׳קִדַּשְׁתָּנִי וְגֵרַשְׁתַּנִי אֶלָּא שֶׁלֹּא נָתַתָּה לִי כְּתֻבָּתִי׳ - הֲרֵי זֶה קְטָטָה. אָמְרָה רַבִּי בָּא קַמֵּי רַבִּי חִיָּה בַּר אַבָּא, אָמַר לֵהּ: לֹא בְנִי, אֶלָּא אֲפִלּוּ הִיא תּוֹבַעַת בְּוַדַּאי לְהִתְגָּרֵשׁ.

׳רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אֶלָּא אִם־כֵּן בָּאָה בּוֹכָה וּבְגָדֶיהָ קְרוּעִים׳ - מְתִיבִין לְרַבִּי יְהוּדָה: הַגַּע עַצְמְךָ! שֶׁהָיְתָה אַחַת בּוֹכָה וְאַחַת שֶׁאֵינָהּ בּוֹכָה, לְזוֹ אַתְּ אוֹסֵר וּלְזוֹ אַתְּ מַתִּיר?! הֵתִיב רַבִּי חֲנַנְיָה חַבְרוֹן דְּרַבָּנִין: הַגַּע עַצְמְךָ! שֶׁיָּצָא בְּנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּמֵת שָׁם? אֲנִי אוֹמֵר שֶׁמָּא הִיא מַזְכֶּרֶת וּבוֹכָה.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: בֵּית־הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא בְּבוֹאָהּ מִן הַקָּצִיר בִּלְבַד. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־שַׁמַּאי: אֶחָד הַבָּאָה מִן הַקָּצִיר, וְאֶחָד הַבָּאָה מִן הַזֵּיתִים, וְאֶחָד הַבָּאָה מִמְּדִינַת הַיָּם. לֹא דִבְּרוּ בַּקָּצִיר אֶלָּא בַּהֲוָה. חָזְרוּ בֵּית־הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית־שַׁמַּאי.

גְּמָרָא: ׳בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא׳ וְכוּ׳ - בָּנוֹת, מַהוּ שֶׁיִּכָּנְסוּ לִמְזוֹנוֹת עַל פִּיהָ?

בֵּית־שַׁמַּאי עָבְדִין כְּתֻבָּה מִדָּרָשׁ, דְּבֵית־שַׁמַּאי דָּרְשִׁין, מִסֵּפֶר כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ: שֶׁאִם תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר - תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיךְ׳.

וְנִכְנַס קְצִיר חִטִּין, יָצָא קְצִיר וְנִכְנַס בְּצִיר, יָצָא בְּצִיר וְנִכְנַס מָסִיק. נִמְצֵאת כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ קָצִיר! וְקִימוּ אֶת דִּבְרֵיהֶן׳. וְלָמָּה קָצִיר? אָמַר רַבִּי מָנָא: דְּאוּנְסָא שְׁכִיחַ, שֶׁאֵין הַחַמָּה קוֹפַחַת עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בְּשָׁעַת הַקָּצִיר. הָדָא הִיא דִכְתִיב (מְלָכִים־ב ד, יח-כ): ״וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל אָבִיו אֶל הַקְּצִרִים. וַיֹּאמֶר אֶל אָבִיו: ׳רֹאשִׁי׳! ׳רֹאשִׁי׳! וַיֹּאמֶר אֶל הַנַּעַר, שָׂאֵהוּ אֶל אִמּוֹ. וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ אֶל אִמּוֹ, וַיֵּשֶׁב עַל בִּרְכֶּיהָ עַד הַצָּהֳרַיִם, וַיָּמ�ׇת״. וְרַבָּנִין אָמְרִי: דִּרְחָשָׁא שְׁכִיחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בּוּן (תְּהִלִּים קמ, ח): ״סַכְתָּה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק״ -

[עח.]

בְּיוֹם שֶׁהַקַּיִן נוֹשֵׁק אֶת הַחֹרֶף. דָּבָר אַחֵר: ״בְּיוֹם נָשֶׁק״ - זֶה נִשְׁקוֹ שֶׁל גּוֹג. דָּבָר אַחֵר: בְּיוֹם שֶׁשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת נוֹשְׁקִין זֶה אֶת זֶה, הָעוֹלָם־הַזֶּה יוֹצִיא וְהָעוֹלָם־הַבָּא נִכְנָס.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא וְתִטֹּל כְּתֻבָּה. וּבֵית־הִלֵּל אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִטֹּל כְּתֻבָּה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־שַׁמַּאי: הִתַּרְתֶּם אֶת הָעֲרָוָה הַחֲמוּרָה וְלֹא תַּתִּירוּ אֶת הַמָּמוֹן הַקַּל? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־הִלֵּל: מָצִינוּ שֶׁאֵין הָאַחִין נִכְנָסִין לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית־שַׁמַּאי: וַהֲלֹא מִסֵּפֶר כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ: שֶׁאִם תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיךְ׳; חָזְרוּ בֵּית־הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית־שַׁמַּאי.

גְּמָרָא: ׳בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא׳ וְכוּ׳ - תַּנֵּי: ׳בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא׳ וְכוּ׳ - בָּנוֹת, מַהוּ שֶׁיִּכָּנְסוּ לִמְזוֹנוֹת עַל פִּיהָ?

בֵּית־שַׁמַּאי עָבְדִין כְּתֻבָּה מִדָּרָשׁ, דְּבֵית־שַׁמַּאי דָּרְשִׁין, מִסֵּפֶר כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ: שֶׁאִם תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר - תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיךְ׳.

׳חָזְרוּ בֵּית־הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית־שַׁמַּאי׳ - בֵּית־הִלֵּל עָבְדִין כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: ׳דָּרַשׁ הִלֵּל הַזָּקֵן לְשׁוֹן הֶדְיוֹט: שֶׁהָיוּ כּוֹתְבִין בְּאַלֶכְסַנְדְּרְיָא, שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן מְקַדֵּשׁ אִשָּׁה, וַחֲבֵרוֹ חוֹטְפָהּ מִן הַשּׁוּק. וּכְשֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹתָן מַמְזֵרִים, אָמַר לָהֶן הִלֵּל הַזָּקֵן: ׳הוֹצִיאוּ כְתֻבַּת אִמּוֹתֵיהֶן׳, וְהוֹצִיאוּ כְתֻבַּת אִמּוֹתֵיהֶן, וּמָצְאוּ כָתוּב בָּהֶן: ׳לְכְשֶׁתִּכָּנְסִי לְבֵיתִי תֶּהֱוִין לִי לְאִנְתּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִהוּדָאֵי״.

רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: ׳דָּרַשׁ רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ. מָה הַבָּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן - אַף הַבָּנוֹת אֵינָן נְזוֹנוֹת אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן׳.

רַבִּי מֵאִיר עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר: ׳הַמְקַבֵּל שֶׁדֶּה מֵחֲבֵרוֹ, שָׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת וְנוֹתְנִין לוֹ. שֶׁהוּא כּוֹתֵב לוֹ: ׳אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד אֲשַׁלֵּם בְּמֵיטָבָא״.

רַבִּי יוּדָה עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה: ׳מֵבִיא הוּא אָדָם עַל־יְדֵי אִשְׁתּוֹ כָּל קָרְבָּן שֶׁהִיא חַיֶּבֶת, אֲפִלּוּ אָכְלָה חֵלֶב אֲפִלּוּ חֻלְּלָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: פְּטָרָהּ - אֵינוֹ חַיָּב בָּהּ, שֶׁכֵּן הִיא כּוֹתֶבֶת לוֹ: ׳וְאוֹחֲרָן דִּי אָתְיָן לָךְ מִן קֳדָמַת דְּנָא״. רַבִּי יוֹסֵה עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: ׳דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵה: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כְּתֻבָּה מְלֵוָה - גּוֹבֶה אֶת הַכֹּל. לְכִפֹּל - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מֶחֱצָה׳. רַבִּי לְעָזָר הַקַּפָּר עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: ׳דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְקַח לוֹ בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, אֶלָּא אִם־כֵּן הִתְקִין לָהֶן מְזוֹנוֹת׳.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: ׳הַמְלֵוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ.

[עח:]

שֶׁהוּא כּוֹתֵב לוֹ: ׳תִּשְׁלַמְתָּהּ מִן נִכְסַי, דִּי אָתְיָן לִיְדֵי דְּאֶקְנֶה לָקֶבֶל דְּנָה״. רַב חוּנָה עָבַד כְּתָבָה מִדְּרָשׁ: דָּרַשׁ רַב חוּנָה הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ. מָה הַבָּנִים יוֹרְשִׁין מִן הַמְּטַלְטְלִין - אַף הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַמְּטַלְטְלִין. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַמְּטַלְטְלִין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לִשְׁמוּאֵל: ׳בְּנָן נָקְבָן דַּיֶּהֱוֹן לִיכִי מִנַּאי יֶהֱוֶין יָתְבָן בְּבֵיתִי וּמִתְזָנָן מִנִּכְסַי׳. וְתָנֵי עֲלַהּ: ׳מִמְּקַרְקְעֵי וְלָא מִמְּטַלְטְלֵי׳.

אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: אָתְיָא דְּרַב חוּנָא כְּרַבִּי, וְדִשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לְעָזָר. דְּתָנֵי: ׳אֶחָד נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, וְאֶחָד נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - נִפְרָעִין מֵהֶן לְמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לְעָזָר אוֹמֵר: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת - הַבָּנִים מוֹצִיאִין מִן הַבָּנִים, וְהַבָּנוֹת מִן הַבָּנוֹת. וְהַבָּנִים מִן הַבָּנוֹת, וְהַבָּנוֹת מִן הַבָּנִים. וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - הַבָּנִים מוֹצִיאִין מִן הַבָּנוֹת, וְאֵין הַבָּנוֹת מוֹצִיאִין מִן הַבָּנִים׳. אָמְרִין: חֲזַר בַּהּ רַב חוּנָא. אָמְרִין: יָאוּת, כְּתֻבָּה - דִּבַּר תּוֹרָה, וּמְזוֹן הַבָּנוֹת - מִדִּבְרֵיהֶן. וְדִבְרֵיהֶן עוֹקְרִין דִּבַּר תּוֹרָה? אֶלָּא בְּכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן פְּלִיגִין. אֲפִלּוּ תֵּימַר בְּכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן פְּלִיגִין, וְכֶסֶף כְּתֻבַּת אִמָּן, לָא קַרְקַע הוּא?!

הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְנָתַן עֵינָיו בָּהּ לִגְרְשָׁהּ, וְקָפַץ וְתָלַשׁ מִן הַקַּרְקַע - הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי שְׁבוּיִין, וְשָׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, וְקָפַץ וְתָלַשׁ מִן הַקַּרְקַע - הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי שְׁבוּיִים: כָּל שֶׁהָלַךְ אֲבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁמֵּתוּ וְיָרַד לוֹ לַנַּחֲלָה. אֲבָל נִכְסֵי נְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי נְטוּשִׁין: כָּל שֶׁהָלַךְ אֲבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת

הַיָּם, וְלֹא שְׁמַע עֲלֵיהֶן שֶׁמֵּתוּ, וְיָרַד לוֹ לַנַּחֲלָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: שָׁמַעְתִּי: הוּא שְׁבוּיִין הוּא נְטוּשִׁין. אֲבָל נִכְסֵי רְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי רְטוּשִׁין: כָּל שֶׁהָלַךְ אָבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִכָּל הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְאֵין יָדוּעַ אֵיכָן הוּא׳.

שְׁמוּאֵל אָמַר: ׳שְׁבוּי׳ - זֶה שֶׁיָּצָא שֶׁלֹּא לְדַעַת, שֶׁאִלּוּ יָצָא לְדַעַת הָיָה מְצוּוֶּה. ׳רְטוּשׁ׳ - זֶה שֶׁיָּצָא לְדַעַת, תֵּדַע לְךָ, שֶׁעִלָּה הָיָה רוֹצֶה לְהַבְרִיחוֹ מִנְּכָסָיו. שֶׁהֲרֵי לְדַעַת יָצָא וְלֹא צִוָּהוּ.

רַבִּי אַחָא רַבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: הַמְּטַלְטְלִין אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם נִכְסֵי רְטוּשִׁין. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: קָמָה עוֹמֶדֶת לְהִקָּצֵר - מִמְּטַלְטְלִין הֵן. רַב שֵׁשֶׁת שְׁאַל:

[עט.]

אִילֵּין דִּקְלַיָּא דְּבָבֶל דְּלָא צְרִיכִין מַרְכְּבָא, לָא מִסְתַּבְּרָה מֶעְבְּדִנּוּן כְּקָמָה עוֹמֶדֶת לְהִקָּצֵר, וּגְפָנִים עוֹמְדוֹת לְהִבָּצֵר?

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: הַכֹּל נֶאֱמָנִין לְהָעִידָהּ, חוּץ מֵחֲמוֹתָהּ וּבַת חֲמוֹתָהּ וְצָרָתָהּ, וִיבִימְתָּהּ וּבַת בַּעְלָהּ. מַה בֵּין גֵּט לְמִיתָה? שֶׁהַכְּתָב מוֹכִיחַ. עֵד אֶחָד אָמַר: ׳מֵת׳, וְנִשֵּׂאת, וּבָא אַחֵר וְאָמַר: ׳לֹא מֵת׳ - הֲרֵי זֶה לֹא תֵצֵא. עֵד אָמַר: ׳מֵת׳, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: ׳לֹא מֵת׳, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת - תֵּצֵא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים: ׳מֵת׳, וְעֵד אֶחָד אָמַר: ׳לֹא מֵת׳, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת - תִּנָּשֵׂא.

גְּמָרָא: **׳הַכֹּל נֶאֱמָנִין לְהָעִידָהּ׳** - תָּנֵי: ׳כְּשֵׁם שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת עָלֶיהָ, כָּךְ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עֲלֵיהֶן. בֶּן חֲמוֹתָהּ כְּבַת חֲמוֹתָהּ. בֶּן בַּעְלָהּ כְּבַת בַּעְלָהּ. צָרָתָהּ, אֲפִלּוּ נְשׂוּאָה. יְבִמְתָּהּ, אֲפִלּוּ אֲחוֹתָהּ׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ׳שֶׁלֹּא עָשׂוּ זְכָרִים כִּנְקֵבוֹת׳. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: ׳שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ׳מֵת יְבָמִי׳, שֶׁתִּנָּשֵׂא. וְלֹא: ׳מֵתָה אֲחוֹתִי׳, שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר: ׳מֵת אָחִי׳, שֶׁיְּיַבֵּם אִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים - נֶאֱמָן׳.

וְהַכְּתָב מוֹכִיחַ? וְלֹא מִפִּיהָ מַאֲמִינִין אוֹתָהּ? שֶׁאִלּוּ לֹא אָמְרָה: ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳ - אַף אַתְּ שֶׁמָּא מַתִּירָה לְהִנָּשֵׂא?! אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי בוּן: כְּהָהִיא דַּאֲמַר רַבִּי בוּן: אֵינוֹ חָשׁוּד לְקַלְקֵלָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם. בְּבֵית דִּין חָשׁוּד לְקַלְקֵלָהּ. שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, שֶׁאִם בָּא וְעִרְעֵר עִרְעוּרוֹ - בָּטֵל, אַף הוּא מַחְתִּימוֹ בְּעֵדִים כְּשֵׁרִים. וְהָכָא, מִתּוֹךְ שֶׁהִיא יוֹדַעַת שֶׁלֹּא עָשׂוּ בָהּ דְּבָרִיָּה אֵצֶל חֲבֶרְתָּהּ כְּלוּם - אַף הִיא אוֹמֶרֶת אֵמֶת.

׳עַד אֶחָד אוֹמֵר׳ וְכוּ׳ - ׳עַד אֶחָד אָמַר: ׳מֵת׳, וְנִשֵּׂאת. וּבָא אַחֵר וְאָמַר: ׳לֹא מֵת׳ - הֲרֵי זוֹ לֹא תֵצֵא׳. מִפְּנֵי שֶׁאָמַר מְשֻׁנְשֵׂאת.

[עט:]

הָא אִם עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, וְנִשֵּׂאת - תֵּצֵא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מְנַחֵם בִּירַבִּי יוֹסֵה, אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים: בֵּין אָמַר מְשֻׁנְשֵׂאת, בֵּין שֶׁאָמַר עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת - לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת - לֹא תֵצֵא. רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רַב: נִשֵּׂאת עַל פִּי עֵדִים שְׁנַיִם, אֲפִלּוּ אָתֵי אַמְרוּן לֵהּ: ׳לֵית אִתְּנוּ׳. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בָּעֵי: הַגַּע עַצְמְךָ! שֶׁהוּא אָדָם מְסֻיָּם, כְּגוֹן אִימִּי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּירַבִּי בוּן: וְלֵית תַּמָּן בַּר־נָשׁ דָּמֵי לְרַבִּי אִימִּי?!

אַתָּא עוֹבְדָא קֳמֵי דְּרַבָּנָן דְּתַמָּן. אָמְרִין לֵיהּ: ׳לֵית אִתְּנוּ׳. קָם אַבָּא בַּר בָּא וּלְחַשׁ לַהּ גּוֹ אָדְנַהּ. אָמַר לֵהּ: ׳בְּחַיֶּיךָ! הַב לַהּ גֵּט מִסְּפֵק׳. קְמוּן תַּלְמִידוֹי דְּרַב וּמְחוֹנְנֵהּ. אָמְרִי: ׳עַרְקָתָא יְקַד וְסִפְסֶלָה יְקַד׳[44]. שְׁמוּאֵל אָמַר: תַּמָּן

[44] הָרְצוּעָה שֶׁהִלְקוּ בָּהּ וְהַסַּפְסָל שֶׁהִלְקוּ עָלָיו נִשְׂרְפוּ

הָוִינָא, וְלָא עַרְקְתָא יַקְדַת וְלָא סַפְסֶלָה יְקַד, אֶלָּא אַבָּא הוּא דִּלְקָה וְקָם לֵהּ.

אֲתָא עוֹבָדָא קֳמֵי רַבִּי אִימִי. אֲמַר לֵיהּ: ׳אֵין בְּרִי דְּהִיא שַׁרְיָא לָךְ, אֶלָּא תְּהֵא יוֹדֵעַ, דִּבְנֵיהּ דְּהָהוּא גַּבְרָה מַמְזֵרָא קֳמֵי שְׁמַיָּא׳. וַהֲוָה רַבִּי זְעֵירָא מְקַלֵּס לֵהּ, דּוּ מְקִים מִלְּתָא עַל בְּרָרָא.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: אַחַת אוֹמֶרֶת: ׳מֵת׳, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: ׳לֹא מֵת׳, זוֹ שֶׁאָמְרָה: ׳מֵת׳ - תִּנָּשֵׂא וְתִטֹּל כְּתֻבָּה, וְזוֹ שֶׁאָמְרָה: ׳לֹא מֵת׳ - לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּטֹּל כְּתֻבָּה. אַחַת אוֹמֶרֶת: ׳מֵת׳, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: ׳נֶהֱרַג׳ - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהֵן מַכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִנָּשְׂאוּ. רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: הוֹאִיל וְזוֹ וְזוֹ מוֹדוֹת שֶׁאֵינוֹ קַיָּם - הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּשְׂאוּ.

גְּמָרָא: רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מוּדֶה רַבִּי מֵאִיר בָּרִאשׁוֹנָה. אַשְׁכַּח תָּנֵי: ׳עוֹד הִיא בְּמַחֲלֹקֶת׳. מַה בֵּין שְׁנֵיהֶן מַה בֵּין רִאשׁוֹנָה? רִאשׁוֹנָה - לֹא עָשׂוּ בָהּ דָּבָר זֶה אֵצֶל חֲבֶרְתָּהּ כְּלוּם. אָמַר רַבִּי לְעָזָר:

[פ.]

מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעֵדִים. מַה בֵּין עֵדִים, מַה בֵּין צָרָה? לֹא עָשׂוּ דִּבְרֵי צָרָה אֵצֶל חֲבֶרְתָּהּ כְּלוּם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִלּוּ אָמְרָה רַבִּי לְעָזָר, מִנִּי שֶׁמְּעָהּ וְאָמְרָהּ.

תַּמָּן תָּנִינַן: ׳מִי שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים מְעִידוֹת אוֹתוֹ, אֵלּוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנָּזַר שְׁתַּיִם, וְאֵלּוּ מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנָּזַר חָמֵשׁ - בֵּית־שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נֶחְלְקָה עֵדוּתָן, וְאֵין כָּאן נְזִירוּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יֵשׁ בִּכְלַל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם, וְיֵהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם׳. רַב אָמַר: בִּכְלָל נֶחְלְקוּ, אֲבָל בִּפְרָט - כָּל עַמָּא מוֹדֵי, שֶׁיֵּשׁ בַּכְּלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם, שֶׁיֵּהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמוֹנֶה נֶחְלְקוּ, אֲבָל בִּכְלָל - כָּל עַמָּא מוֹדֵי, נֶחְלֶקֶת הָעֵדוּת אֵין כָּאן נְזִירוּת. וְהַיְדֵינוּ ׳כְּלָל׳ וְהַיְדֵינוּ ׳מוֹנֶה׳? כְּלָל - הַהֵן אֲמַר: תַּרְתֵּי, וְהַהֵן אֲמַר: חָמֵשׁ. מוֹנֶה - הַהֵן אֲמַר: חֲדָא תַּרְתֵּי. וְהַהֵן אֲמַר: תְּלָת אַרְבַּע וְחָמֵשׁ. רַב אָמַר: הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת - לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה הָעֵדוּת. דִּבְרֵי הַכֹּל: הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת - לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת.

רַבִּי יוֹחָנָן כְּדַעְתֵּהּ דְּמַר רַבִּי בָּא רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֶחָזַק הַמּוֹנֶה, זֶה אוֹמֵר: ׳מִן הַכִּיס מָנָה׳. וְזֶה אוֹמֵר: ׳מִן הַצְּרוֹר מָנָה׳. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת. וְאַף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת. מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, אֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳מִן הַכִּיס מָנָה׳, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳מִן הַצְּרוֹר מָנָה׳. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת - בָּטֵל הָעֵדוּת, וּכְרַב - לֹא בְטֵלָה הָעֵדוּת.

אֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳לְתוֹךְ חֵיקוֹ מָנָה׳, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳לְתוֹךְ פִּנְדָּתוֹ מָנָה׳ - דִּבְרֵי הַכֹּל: הִכְחִישׁ הָעֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת - לֹא בָטְלָה עֵדוּת. זֶה אוֹמֵר: ׳בְּמַקֵּל הָרָגוֹ׳, וְזֶה אוֹמֵר: בְּסַיִף הָרָגוֹ׳ - הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת - בָּטְלָה הָעֵדוּת. וְאַף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה עֵדוּת. מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, אֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳בְּמַקֵּל הָרָגוֹ׳, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳בְּסַיִף הָרָגוֹ׳ - הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת - בָּטְלָה הָעֵדוּת. וּכְרַב, לֹא בְטֵלָה הָעֵדוּת. אֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳בַּדָּרוֹם פָּנָה׳, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים: ׳בַּצָּפוֹן פָּנָה׳ - דִּבְרֵי הַכֹּל: הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת - לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת.

חַיְלֵהּ דְּרַב מִן הָדָא: **׳רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוּדָה אוֹמְרִים: הוֹאִיל וְזוֹ וְזוֹ מוֹדוֹת שֶׁאֵינוֹ קַיָּם - הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּשְׂאוּ׳**. וְלָא שְׁמִיעַ דְּמַר רַבִּי לְעָזָר: מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעֵדִים. מַה בֵּין עֵדִים מַה בֵּין צָרָה? לֹא עָשׂוּ דִּבְרֵי צָרָה אֵצֶל חֲבֶרְתָּהּ כְּלוּם.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב: ״אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת, בִּזְמַן שֶׁהֵן מַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה - עֵדוּתָן בְּטֵלָה״! אֲמַר רַבִּי מָנָא: פְּתַר לַהּ רַב עַד בְּעֵד. אֲמַר רַבִּי אָבוּן: וַאֲפִלּוּ תֵּימַר כַּת בְּכַת - שְׁנַיָּא הִיא בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת,

[פ:]

״צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף״ (דְּבָרִים טז, כ).

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: עַד אָמַר: ׳מֵת׳, וְעַד אָמַר: ׳לֹא מֵת׳, אִשָּׁה אָמְרָה: ׳מֵת׳, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: ׳לֹא מֵת׳ - הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא.

גְּמָרָא: גְּדֵל בַּר בְּנְיָמִין בְּשֵׁם רַב: בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִכְשִׁירוּ עֵדוּת אִשָּׁה כְּאִישׁ - הָאִישׁ מַכְחִישׁ אֶת הָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה מַכְחֶשֶׁת אֶת הָאִישׁ. נִתְנֵי: עַד אוֹמֵר: ׳מֵת׳, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: ׳לֹא מֵת׳, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת: ׳מֵת׳, וְעַד אוֹמֵר: ׳לֹא מֵת׳? תָּנֵי דְּבֵית רַבִּי כֵּן. תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה: ׳הוֹלְכִין אַחַר רֹב הַדֵּעוֹת׳. הֵיךְ עֲבִידָה? שְׁתֵּי נָשִׁים וְאִשָּׁה אַחַת, עָשׂוּ אוֹתָן כִּשְׁנֵי עֵדִים וְעֵד אֶחָד. הָדָא אָתְּ אָמַר: בְּאִשָּׁה וְנָשִׁים, אֲבָל אִם הָיוּ מֵאָה נָשִׁים וְעֵד אֶחָד - כְּעֵד בְּעֵד אִנּוּן.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: הָאִשָּׁה שֶׁהֲלָכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאת וְאָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי׳ - תִּנָּשֵׂא, וְתִטֹּל כְּתֻבָּה, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה. הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵי זֶה דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתָהּ מִידֵי עֲבֵרָה. עַד שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא, וַאֲסוּרָה מִלּוֹכַל בַּתְּרוּמָה.

גְּמָרָא: ״אָמְרָה: מַת בַּעְלִי״ - חֲשׁוּדָה הִיא לְקַלְקֵל עַצְמָהּ כְּדֵי לְקַלְקֵל צָרָתָהּ, מֵעַתָּה אֲפִלּוּ עַל עַצְמָהּ לֹא תְּהֵא נֶאֱמֶנֶת! מִתּוֹךְ שֶׁהִיא יוֹדַעַת שֶׁלֹּא עָשׂוּ דְּבָרֶיהָ אֵצֶל חֲבֶרְתָּהּ כְּלוּם - אַף הִיא אוֹמֶרֶת אֱמֶת. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ עַל צָרָתָהּ תְּהֵא נֶאֱמֶנֶת! אֲמַר רַבִּי הִילָא: חוֹזֵר לְקִלְקוּל הָרִאשׁוֹן, חֲשׁוּדָה הִיא לְקַלְקֵל עַצְמָהּ כְּדֵי לְקַלְקֵל צָרָתָהּ.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: אָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי, וְאַחַר־כָּךְ מֵת חָמִי׳ - תִּנָּשֵׂא וְתִטֹּל כְּתֻבָּה, וַחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה. הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן תֹּאכַל בִּתְרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵי זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתָהּ מִידֵי עֲבֵרָה? עַד שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא וַאֲסוּרָה מִלּוֹכַל בַּתְּרוּמָה.

גְּמָרָא: וּתְהֵא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ׳מֵת חָמִי׳! לָא־כֵן סָבְרִינַן מֵימַר: כְּשֵׁם שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת עָלֶיהָ - כָּךְ הִיא אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עֲלֵיהֶן.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים, בֵּין שֶׁהִטְעוּ אֶת בַּעַל הַבַּיִת וּבֵין שֶׁבַּעַל הַבַּיִת הִטְעָה אוֹתָן - אֵין לָהֶם זֶה עַל זֶה אֶלָּא תַּרְעוֹמוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הָלְכוּ, אֲבָל שָׂכַר הַחֲמָרִין וְהָלְכוּף וְלֹא מָצְאוּ; שָׂכַר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְהָלְכוּ וּמָצְאוּ אֶת הַשָּׂדֶה כְּשֶׁהִיא לַחָה - נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָם מְשֻׁלָּם, שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה לְיוֹשֵׁב בָּטֵל, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה הַבָּא טָעוּן לַבָּא רֵיקָן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִילוּ, אֲבָל אִם הִתְחִילוּ - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁמִין לָהֶם. כֵּיצַד? קִבְּלוּ הֵימֶנּוּ קָמָה לְקָצֹר בִּשְׁתֵּי סְלָעִים, קָצַר חֲצָיָהּ וְהִנִּיחַ חֲצָיָהּ. טָלִית לָאֶרֹג בִּשְׁתֵּי סְלָעִים, אָרַג חֲצָיָהּ וְהִנִּיחַ חֲצָיָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁמִין לוֹ, אִם הָיָה מַה שֶּׁעָשָׂה יָפֶה שִׁשָּׁה דִּינָרִין - נוֹתֵן לוֹ סֶלַע, אוֹ יִגְמֹר מְלַאכְתּוֹ. וְאִם הָיָה יָפֶה סֶלַע - נוֹתֵן לוֹ סֶלַע. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: שְׁמִין עַל מַה שֶּׁעָתִיד לְהֵעָשׂוֹת, אִם הָיָה מַה שֶּׁעָתִיד לְהֵעָשׂוֹת יָפֶה חֲמִשָּׁה דִּינָרִין - נוֹתְנִין לוֹ שֶׁקֶל, אוֹ יִגְמֹר מְלַאכְתּוֹ. וְאִם הָיָה יָפֶה שֶׁקֶל - נוֹתְנִין לוֹ שֶׁקֶל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ אָבוּד, אֲבָל דָּבָר הָאָבוּד - שׂוֹכֵר עָלָיו אוֹ מַטְעֶן. כֵּיצַד? אוֹמֵר לוֹ סֶלַע פָּסַקְתִּי לְךָ, הֲרֵינִי נוֹתֵן לְךָ שְׁתַּיִם, הָלַךְ וְשׂוֹכֵר מִמָּקוֹם אַחֵר - בָּא וְנוֹטֵל מִזֶּה וְנוֹתֵן לָזֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁפּוֹסֵק עָלָיו בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא לִשְׂכֹּר, אֲבָל רָאָה חֲמָרִין מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, וְאָמַר לוֹ צֵא וּשְׂכוֹר לְךָ אֶחָד מֵאֵלּוּ - אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא תַּרְעֹמֶת.

ז,ב הַשּׂוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה וּפָרְקָהּ עָלָיו בְּאֶמְצַע הַנָּמָל - אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא תַּרְעֹמֶת. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל וּמֵת לוֹ מֵת, אוֹ שֶׁאֲחָזָתוּ חַמָּה - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁמִין לוֹ. כֵּיצַד שְׁמִין לוֹ? אִם הָיָה שָׂכִיר חֹדֶשׁ - נוֹתְנִים לוֹ לְפִי שְׂכִירוּתוֹ. קִבְּלָן - נוֹתְנִים לוֹ לְפִי קַבָּלָנוּתוֹ. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהָבִיא שְׁלִיחוּת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהָלַךְ וְלֹא הֵבִיא - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהָבִיא קְנִים וְדוֹקָרְנִים לַכֶּרֶם, וְהָלַךְ וְלֹא הֵבִיא - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהָבִיא עֲנָבִים וְתַפּוּחִים וְדִרְמַסְקָנוֹת[1] לַחוֹלֶה, וְהָלַךְ וּמְצָאוֹ שֶׁמֵּת, אוֹ שֶׁהִבְרִיא, לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳טוֹל מַה שֶּׁהֵבֵאתָ בִּשְׂכָרְךָ!׳, אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם.

ז,ג הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַחָרֹשׁ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וְנַכֵּשׁ. לְנַכֵּשׁ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וַחֲרוֹשׁ. לַחָרֹשׁ בְּשָׂדֶה זוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וַחֲרוֹשׁ בְּשָׂדֶה אַחֶרֶת. לְנַכֵּשׁ בְּשָׂדֶה זוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וְנַכֵּשׁ בְּשָׂדֶה אַחֶרֶת. שְׂכָרוֹ לְנַכֵּשׁ וְגָמַר אֶת שָׂדֵהוּ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וַעֲדֹר שְׁתֵּי גְפָנִים. שְׂכָרוֹ לַעֲדֹר וְגָמַר אֶת שָׂדֵהוּ - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וְנַכֵּשׁ אֶת שְׁתֵּי גְפָנִים. גְּמַר בַּחֲרִישׁוֹ הַיּוֹם - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וַחֲרוֹשׁ בְּשָׂדֶה אַחֶרֶת, שֶׁיֹּאמַר לוֹ: פָּרְנֵס לִי מְלָאכָה מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ אוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי בַּמֶּה שֶׁעָשִׂיתִי. גְּמַר נִכּוּשׁ בַּחֲצוֹת הַיּוֹם - לֹא יֹאמַר לוֹ: בֹּא וְנַכֵּשׁ בְּשָׂדֶה אַחֶרֶת, שֶׁיֹּאמַר לוֹ פָּרְנֵס לִי מְלָאכָה [מִתּוֹךְ] שֶׁלְּךָ אוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי בְּמַה שֶּׁעָשִׂיתִי, וְכֵן הוּא שֶׁגָּמַר חֲרִישׁוֹ בַּחֲצִי הַיּוֹם - לֹא יֹאמַר לוֹ: הֲרֵינִי חוֹרֵשׁ בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִי. גְּמַר אֶת נִכּוּשׁוֹ בַּחֲצִי הַיּוֹם - לֹא יֹאמַר לוֹ: הֲרֵינִי מְנַכֵּשׁ עִמְּךָ בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִי, וְאִם הִתְנָה עָלָיו מִתְּחִלָּה עַל מְנָת כֵּן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת לְשַׁנּוֹתוֹ לְמְלָאכָה קַלָּה, אֲבָל לֹא לְמְלָאכָה חֲמוּרָה. הָא כֵּיצַד? שְׂכָרוֹ לְנַכֵּשׁ בְּשָׂדֵהוּ, וְגָמַר אֶת שָׂדֵהוּ, אוֹמֵר לוֹ מִדַּעְתּוֹ: בֹּא וַעֲדֹר שְׁתֵּי גְפָנִים. שְׂכָרוֹ לַעֲדֹר, וְגָמַר אֶת שָׂדֵהוּ, אוֹמֵר לוֹ עַל כָּרְחוֹ: בֹּא וְנַכֵּשׁ שְׁתֵּי גְפָנִים.

ז,ד הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְטָעוּ וְעָשׂוּ בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ - הוּא נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן מְשֻׁלָּם, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַבַּיִת מַה שֶּׁהֵהֵנוּ אוֹתוֹ. הֲרָאָם בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְהָלְכוּ וְעָשׂוּ בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, הוּא אֵין נוֹתֵן לָהֶם כְּלוּם, וְהֵן הוֹלְכִין וְנוֹטְלִים מִבַּעַל הַבַּיִת, מַה שֶּׁהֵהֵנוּ אוֹתוֹ.

---

[1] פרי הבא מעיר דמשק ונקרא על שמה.

תּוֹסֶפְתָּא

ז,ה הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְהִבְרִיקָה אוֹ נִשְׁתַּטְּתָה - אֵינוֹ חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. מֵתָה אוֹ שֶׁנִּטַּלְתָּה אַנְגַּרְיָא - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם בְּדַרְכּוֹ הֵלִיכָתָהּ נְטָלָהּ - אֵינוֹ חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. אִם שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ הֵלִיכָתָהּ נְטָלָהּ - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ שְׂכוֹר לִי חֲמוֹרְךָ וְאֶרְכַּב עָלֶיהָ מִכָּאן וְעַד מָקוֹם פְּלוֹנִי וְהִבְרִיקָה אוֹ נִשְׁתַּטְּתָה - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל וְנִזְדַּמְּנָה לוֹ אַנְגַּרְיָא, לֹא יֹאמַר: הֲרֵי זֶה לְפָנֶיךָ! אֶלָּא נוֹתֵן שְׂכָרוֹ בְּמַה שֶׁעָשָׂה. הַמַּשְׂכִּיר בְּהֵמָה לַחֲבֵרוֹ - לֹא יְשַׁנֶּה לוֹ אֶת הַבְּהֵמָה. הִשְׂכִּיר לוֹ חֲמוֹר - לֹא יְשִׁיבֶנּוּ עַל הַפֶּרֶד. פֶּרֶד - לֹא יְשִׁיבֶנּוּ עַל הַסּוּס. סוּס - לֹא יְשִׁיבֶנּוּ בַּקָּרוֹן.

ז,ו הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהָבִיא לֶתֶךְ חִטִּין וְהֵבִיא שְׁשָׁה עָשָׂר שְׁעוֹרִין - פָּטוּר. אִם הוֹסִיף עַל מַשָּׂאוֹ - חַיָּב. וְכַמָּה יוֹסִיף עַל מַשָּׂאוֹ וְיִהֶא חַיָּב? סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: קַב לַכָּתֶף, שְׁלֹשָׁה סְאִין לַעֲגָלָה וְסִפִּינָה לְפִי מַה שֶּׁהִיא. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהַרְכִּיב אִישׁ - לֹא יַרְכִּיב אִשָּׁה. אִשָּׁה - מַרְכִּיב אִישׁ. לְהַרְכִּיב אִשָּׁה - מַרְכִּיב אִשָּׁה עָלֶיהָ, בֵּין מְעֻבֶּרֶת בֵּין מֵינִיקָה. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לִרְכֹּב עָלֶיהָ - בַּעַל הַבַּיִת נוֹתֵן כְּסוּתוֹ וּמְזוֹנוֹתָיו וְכָל כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ. יֶתֶר עַל כֵּן - חַמָּר מְעַכֵּב עַל יָדוֹ. חַמָּר נוֹתֵן שְׂעוֹרִים וְתֶבֶן וּמְזוֹנוֹתָיו עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְלֵינָה, יֶתֶר עַל כֵּן - בַּעַל הַבַּיִת מְעַכֵּב עַל יָדוֹ. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְטָעָנוּ דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, נְטָלָם מִמֶּנּוּ חֲרָמִין אוֹ מוֹכְסִין - חַיָּב, וְאִם הוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵס כְּדַרְכּוֹ הַמּוֹכְסִין - פָּטוּר.

ז,ז שְׂיָרָא שֶׁהָיְתָה בַּמִּדְבָּר, וְנָפַל עָלֶיהָ גִּיס וּטְרָפָהּ - מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹן וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי נְפָשׁוֹת. וְאִם שָׁלְחוּ תַּיָּר לְפָנֶיהֶם - אַף מְחַשְּׁבִין לְפִי נְפָשׁוֹת, וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הוֹלְכֵי שְׂיָרָא. סְפִינָה שֶׁהָיְתָה בָּאָה בַּיָּם, וְעָמַד עָלֶיהָ נַחְשׁוֹל וְהֶקֵּלוּ מִמַּשָּׂאָהּ - מְחַשְּׁבִין לְפִי מַשָּׂאוֹי וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי נְפָשׁוֹת, וְאֵין הַסַּפָּנִין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הוֹלְכֵי שְׂיָרָא. הַמַּשְׂכִּיר לַחֲבֵרוֹ סְפִינָה אוֹ קָרוֹן - מְחַשְּׁבִין לְפִי מַשָּׂאוֹי וּלְפִי נְפָשׁוֹת, וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹן.

ז,ח גַּרְדִּי שֶׁהִנִּיחַ נַר בְּצַד הַבֶּגֶד וְדָלַק - חַיָּב לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. נָפְלָה עָלָיו מַפֹּלֶת, עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר מְלַאכְתּוֹ - חַיָּב. מִשֶּׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, אִם הוֹדִיעַ לְבַעֲלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב. גְּמָרוֹ וְנִגְנַב אוֹ אָבַד, אִם הוֹדִיעַ בּוֹ לְבַעֲלָיו - פָּטוּר. וְאִם לָאו - חַיָּב.

ז,ט אָמַר לוֹ: 'חָלוּק אָמַרְתִּי לְךָ'. וְהוּא אוֹמֵר: 'טָלִית אָמַרְתָּ לִי' - עַל בַּעַל הַבַּיִת לְהָבִיא רְאָיָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה עוֹשֶׂה אֻצָּל בַּעַל הַבַּיִת - יְקַבֵּל בַּעַל הַבַּיִת אֶת שֶׁלּוֹ. אֻצָּל אָמָּן וּבַעַל הַבַּיִת נִכְנַס וְיוֹצֵא עָלָיו - יְקַבֵּל בַּעַל הַבַּיִת אֶת שֶׁלּוֹ. אֻצָּל אָמָּן וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת נִכְנַס וְיוֹצֵא עָלָיו - אָמָּן צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. אָמַר לוֹ: סָלַע אָמַרְתִּי לְךָ, וְהוּא אוֹמֵר: שְׁתַּיִם אָמַרְתָּ לִי, כָּל זְמַן שֶׁאֻצָּל אָמָּן - בַּעַל הַבַּיִת צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. אֻצָּל בַּעַל הַבַּיִת וּבְתוֹךְ זְמַנּוֹ - אָמָּן צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. אַחַר זְמַנּוֹ - גַּרְדִּי נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל.

ז,י הַנּוֹתֵן כֵּלָיו לְאָמָּן לַעֲשׂוֹת לוֹ וְנִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְנִגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד עַד שֶׁלֹּא נִתְקַבֵּל שְׂכָרוֹ - הֲרֵי הוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. מִשֶּׁנִּתְקַבֵּל שְׂכָרוֹ - הֲרֵי הוּא כְּשׁוֹמֵר חִנָּם. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁתָּבְעוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: בֹּא וְטוֹל אֶת שֶׁלְּךָ. לֹא תָּבְעוֹ וְלֹא אָמַר לוֹ: בֹּא וְטוֹל אֶת שֶׁלְּךָ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְקַבֵּל שְׂכָרוֹ - הֲרֵי הוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הַשְׁאִילֵנִי וְאַשְׁאִילְךָ, שְׁמוֹר לִי וְאֶשְׁמֹר לְךָ - הֲרֵי הוּא כְּשׁוֹמֵר חִנָּם, וְאֵינוֹ עָלָיו כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מָתָר אָדָם לְהַשְׂכִּיר מַשְׂכּוֹנוֹ שֶׁל עָנִי בְּפָחוֹת, וְשֶׁל עָשִׁיר - אֵין רַשַּׁאי לִיגַּע בּוֹ.

מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַפֵּרָה, לִשְׁמֹר לוֹ אֶת הַתִּינוֹק - אֵין נוֹתֵן לוֹ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבָּת. לְפִיכָךְ - אֵין אַחֲרָיוּתָן עָלָיו בְּשַׁבָּת. וְאִם הָיָה שְׂכִיר שַׁבָּת, שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה, שְׂכִיר שָׁבוּעַ - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבָּת, לְפִיכָךְ אַחֲרָיוּתָן עָלָיו בְּשַׁבָּת. וְאִם הָיָה שְׂכִיר שַׁבָּת - לֹא יֹאמַר לוֹ: תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שַׁבָּת, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל עֲשָׂרָה יָמִים.

ח,ב אֵין הַפּוֹעֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ בַּלַּיְלָה וּלְהַשְׂכִּיר אֶת עַצְמוֹ בַּיּוֹם, לַחֲרֹשׁ בְּפָרָתוֹ עֲרֵבִית וּלְהַשְׂכִּירָהּ שַׁחֲרִית, לֹא יְהֵא מַרְעִיב וּמְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ וּמַאֲכִיל מְזוֹנוֹתָיו מִפְּנֵי גֶּזֶל מְלַאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. רַשַּׁאִין פּוֹעֲלִין לֶאֱכֹל פִּתָּן בְּצִיר כְּדֵי שֶׁיֹּאכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה. וְרַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת לְהַשְׁקוֹתָן יַיִן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה, רַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת לְהַרְעִיב וּלְסַגֵּף אֶת פָּרָתוֹ, כְּדֵי שֶׁתֹּאכַל הַרְבֵּה בְּשָׁעָה שֶׁדָּשָׁה. וְרַשַּׁאי הַשּׁוֹכֵר לְהַאֲכִילָהּ פְּקִיעִין עָמִיר כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאכַל הַרְבֵּה בְּשָׁעָה שֶׁדָּשָׁה.

ח,ג חָמוֹר וְגָמָל אוֹכְלִין מִמַּשְׁאוּי שֶׁעַל גַּבָּן בְּדֶרֶךְ הֲלִיכָתָן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִטּוֹל בְּיָדוֹ וְיַאֲכִילֵם. הָיָה מְשַׁמֵּר אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה מִקְשָׁאוֹת - לֹא יְהֵא מְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵאַחַת מֵהֶן, אֶלָּא אוֹכֵל מִכָּל אַחַת וְאַחַת לְפִי חֶשְׁבּוֹן. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַה "דַּיִּשׁ" מְיֻחָד, דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו וּבְגוּפוֹ, יָצָא עוֹשֶׂה בְּיָדָיו אֲבָל לֹא בְּרַגְלָיו, בְּרַגְלָיו אֲבָל לֹא בְּגוּפוֹ. מַה "דַּיִּשׁ" מְיֻחָד, דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, יָצָא הַלָּשׁ וְהַמְקַטֵּף וְהָאוֹפֶה שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ. מַה "דַּיִּשׁ" מְיֻחָד, דָּבָר שֶׁגִּדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ, יָצָא הַחוֹלֵב וְהַמַּחֲבֵץ וְהַמַּגְבֵּן, דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ. מַה "דַּיִּשׁ" מְיֻחָד דָּבָר הַתָּלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, יָצָא הַמְנַכֵּשׁ בַּשּׁוּם וּבַבְּצָלִים - דָּבָר הַמְּחֻבָּר בַּקַּרְקַע. מַה "דַּיִּשׁ" מְיֻחָד, דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ לְמַעְשְׂרוֹת, יָצָא הַבּוֹדֵל בַּתְּמָרִים וּבַגְּרוֹגְרוֹת, דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ לְמַעְשְׂרוֹת, כָּל שֶׁאֵינוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ בָּא לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת, אִסּוּר אַחֵר גָּרַם לוֹ. שְׂכָרוֹ סְתָם - פּוֹדֶה וּמַאֲכִיל, מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִיל, וְאִם קָצַץ עִמּוֹ - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל.

הַשָּׁלֵם

אוֹכֵל. כָּל שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ אֵינוֹ בָּא לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת - הֲתֵר אַחַר גָּרַם לוֹ. שְׂכָרוֹ סְתָם - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל, וְאִם קָצַץ עִמּוֹ - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל.

ח,ד אוֹכֵל פּוֹעֵל עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל בַּמְּלָאכָה אֶשְׁכּוֹל אֲפִלּוּ בְּדִינָר, וְקִשּׁוּת אֲפִלּוּ בְּדִינָר, וְכוֹתֶבֶת אֲפִלּוּ בְּטְרִיסִית, מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר חִסְמָא אָמְרוּ: לֹא יֹאכַל פּוֹעֵל יֶתֶר עַל שְׂכָרוֹ, וַחֲכָמִים מַתִּירִין.

ח,ה הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה - לֹא יְקַלֵּף בַּתְּאֵנִים וְלֹא יִמְצֹץ בַּעֲנָבִים. הָעוֹשֶׂה בְּכָל גּוּפוֹ - אוֹכֵל בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ אוֹכֵל אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרֵק, וּבְשָׁעָה שֶׁטּוֹעֵן, מִפְּנֵי גֶּזֶל מְלַאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

ח,ו הַמְרַכֵּס[2] בַּתְּבוּאָה אֵינוֹ מְשׁוּם "בַּל תַּחְסֹם", אֲבָל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן מֵבִיא קְרָצְטָלִין[3] וְתוֹלֶה בְּפִיהָ. יִשְׂרָאֵל הַדָּשׁ בְּפָרָתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים - עוֹבֵר מְשׁוּם "בַּל תַּחְסֹם". וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַדָּשׁ בְּפָרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - אֵינוֹ עוֹבֵר[4] מְשׁוּם "בַּל תַּחְסֹם". דָּשׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר - עוֹבֵר מְשׁוּם "בַּל תַּחְסֹם". כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא קָפִיפוֹת וְתוֹלֶה בְּצַוָּארֵי בְּהֵמָה וְנוֹתֵן לוֹ לְתוֹכָהּ חֻלִּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין. הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה - לֹא יִפְחוֹת לָהּ מִשִּׁשָּׁה קַבִּין. הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה, וְהַמְזַוֵּג אֶת הַפָּרָה - פָּטוּר, אֵין לְךָ שֶׁהוּא חַיָּב, אֶלָּא הַנָּהוֹג וְהַמַּנְהִיג בִּלְבַד. אֵימַת אָמְרוּ שׁוֹמֵר חִנָּם נִשְׁבַּע וְיוֹצֵא? בִּזְמַן שֶׁשָּׁמַר כְּדַרְכּוֹ הַשּׁוֹמְרִין, נָעַל כָּרְאוּי נָתְנוּ בַּמִּקְטוֹרִין לַאֲחוֹרָיו בְּפָנְדָּתוֹ וּפִיהוּ לְמַעְלָה, בִּשְׁדֵּה וּבְמִגְדָּל וְנָעַל בְּפָנָיו וְאָבַד - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְיוֹצֵא. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁעָשָׂה כֵן - פָּטוּר מִן הַשְּׁבוּעָה. נָעַל שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, קָשַׁר שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, נָתְנוּ בַּמִּקְטוֹרִין וְהִפְשִׁילוּ

---

[2] שורים שעורים במים ומייבשים אותן בתנור והפרשות דשות עליו כדי להסיר קליפתן.

[3] סל

[4] היינו הישראל אינו עובר...

תּוֹסֶפְתָּא

לְפָנָיו בְּפָנְדָּתוֹ וּפִיהּ לְמַטָּה, נְתָנוֹ בְּפַרְפּוּנְדָּתוֹ, אוֹ שֶׁנְּתָנוֹ בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ וְנִגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד – חַיָּב. נְתָנוֹ בְּמָקוֹם שֶׁנָּתַן אֶת שֶׁלּוֹ, אִם רָאוּי לִשְׁמִירָה – פָּטוּר. וְאִם לָאו – חַיָּב. אֵיזֶהוּ שׁוֹכֵר? שָׂכַר מִמֶּנּוּ בְּהֵמָה, שָׂכַר מִמֶּנּוּ כֵּלִים, אֵיזֶה הוּא נוֹשֵׂא שָׂכָר? שָׂכַר וּ לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, שָׂכַר וּ לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַכֵּלִים, וְהָלְכָה לִמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִיסְטִים, טָרְפָתָהּ חַיָּה אוֹ שֶׁנִּטְלוּהָ לִסְטִים – הֲרֵי זֶה אֹנֶס. הוֹלִיכָהּ לִמְקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִיסְטִים, טָרְפָתָהּ חַיָּה אוֹ שֶׁנִּטְלוּהָ לִסְטִים – אֵין זֶה אֹנֶס. מֵתָה כְּדַרְכָּהּ – הֲרֵי זֶה אֹנֶס. סְגָפָהּ וָמֵתָה – אֵין זֶה אֹנֶס. עָלְתָה לְרָאשֵׁי הַצּוּקִין וְנָפְלָה – הֲרֵי זֶה אֹנֶס. הֶעֱלָה לְרָאשֵׁי הַצּוּקִין וְנָפְלָה – אֵינוֹ אֹנֶס. אֵלּוּ הֵן אוֹנְסִין שֶׁשּׁוֹמֵר שָׂכָר פָּטוּר בָּהֶן: כְּגוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר (אִיּוֹב א, טו): "וַתִּפֹּל שְׁבָא וַתִּקָּחֵם" וְגוֹ'. זְאֵב אֶחָד – אֵינוֹ אֹנֶס. שְׁנֵי זְאֵבִים – אֹנֶס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּשְׁעַת מִשְׁלַחַת זְאֵבִים – אַף זְאֵב אֶחָד אֹנֶס. גַּנָּב אֶחָד – אֵין אֹנֶס. שְׁנֵי גַּנָּבִים – אֹנֶס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה מְזַיֵּן – אַף גַּנָּב אֶחָד אֹנֶס. רוֹעֶה שֶׁהָיָה סוּמָא וּבָא זְאֵב וְטָרַף, אֲרִי וְדָרַס – פָּטוּר. הֵנִיחַ מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ עָלָיו – חַיָּב. רָעָה שֶׁהִנִּיחַ צֹאנוֹ וְנִכְנַס לָעִיר, וּבָאוּ לִסְטִים וּנְטָלוּם, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׁם, אִם יָכוֹל לְהַצִּיל – חַיָּב. וְאִם לָאו – פָּטוּר.

ח,ז מַתְנֶה שׁוֹמֵר חִנָּם לִהְיוֹת כְּשׁוֹאֵל, וְהַשּׁוֹאֵל לִהְיוֹת כְּשׁוֹמֵר חִנָּם, וְהַשּׁוֹאֵל לִהְיוֹת כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר, וְהַשּׂוֹכֵר לִהְיוֹת כְּשׁוֹאֵל. הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה וּבָא וְהֶעֱמִידָהּ עַל אֲבוּס בְּעָלֶיהָ, וְנִגְנְבָה אוֹ אָבְדָה, אִם הוֹדִיעַ בָּהּ לַבְּעָלִים – פָּטוּר. וְאִם לָאו – חַיָּב.

ח,ח הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה וְשָׁאַל בַּעֲלָהּ עִמָּהּ. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפָּרָה וְשָׂכַר בַּעֲלָהּ עִמָּהּ, שְׁאָלָהּ וְשָׁאַל בַּעֲלָהּ, שְׂכָרָהּ וְשָׂכַר בַּעֲלָהּ, שְׁאָלָהּ וְשָׂכַר בַּעֲלָהּ, שְׂכָרָהּ וְשָׁאַל בַּעֲלָהּ וָמֵתָה אוֹ נִשְׁבְּרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַבְּעָלִים עוֹמְדִין וְחוֹרְשִׁים עַל גַּבָּהּ, וְנָפְלָה וָמֵתָה – חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, יג): "בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם". הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ לְמָחָר, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי לְמָחָר, מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ עַד חֲצוֹת – הֲרֵי הֵן כְּשׁוֹמְרֵי חִנָּם, וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר, בֵּין שֶׁשָּׁאֲלָהּ הַיּוֹם וּשְׂכָרָהּ לְמָחָר, בֵּין שֶׁשְּׂכָרָהּ הַיּוֹם וְשָׁאֲלָהּ לְמָחָר, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁתַּיִם, אַחַת שְׁאוּלָה וְאַחַת שְׂכוּרָה, זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יַחֲלֹקוּ. זֶה אוֹמֵר שְׁאוּלָה, וְזֶה אוֹמֵר שְׂכוּרָה – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּעִים שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִים וְאֵין מְשַׁלְּמִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַמּוֹכֵר פָּרָה לַחֲבֵרוֹ, וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, זֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי יָלְדָה, וְהַלָּה שׁוֹתֵק – זָכָה. זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יַחֲלֹקוּ. זֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי, וְזֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הַוָּלָד בְּחֶזְקַת הַמּוֹכֵר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וְכֵן הַמּוֹכֵר שִׁפְחָה לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, זֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי יָלְדָה וְהַלָּה שׁוֹתֵק – זָכָה. זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יַחֲלֹקוּ. זֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי וְזֶה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתִי – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים

הַשָּׁלֵם

לֹא יְשַׁלֵּם". שְׁאָלָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׂכַר בְּעָלֶיהָ, שְׂכָרָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׂכַר בְּעָלֶיהָ, שְׁאָלָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׂכַר בְּעָלֶיהָ, שְׂכָרָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׂכַר בְּעָלֶיהָ וָמֵתָה אוֹ נִשְׁבְּרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַבְּעָלִים עוֹמְדִין וְחוֹרְשִׁים עַל גַּבָּהּ, וְנָפְלָה וָמֵתָה – חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, יג): "בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם". הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ לְמָחָר, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי לְמָחָר, מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ עַד חֲצוֹת – הֲרֵי הֵן כְּשׁוֹמְרֵי חִנָּם, וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר, בֵּין שֶׁשָּׁאֲלָהּ הַיּוֹם וּשְׂכָרָהּ לְמָחָר, בֵּין שֶׁשְּׂכָרָהּ הַיּוֹם וְשָׁאֲלָהּ לְמָחָר, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁתַּיִם, אַחַת שְׁאוּלָה וְאַחַת שְׂכוּרָה, זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יַחֲלֹקוּ. זֶה אוֹמֵר שְׁאוּלָה, וְזֶה אוֹמֵר שְׂכוּרָה – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּעִים שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִים וְאֵין מְשַׁלְּמִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַבְּעָלִים עוֹמְדִין וְחוֹרְשִׁים עַל גַּבָּהּ, וְנָפְלָה וָמֵתָה – חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, יג): "בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם". הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ לְמָחָר, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ הַיּוֹם שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי לְמָחָר, מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה, הֲרֵי חֲבֵרְתָּהּ מַשְׁאֶלֶת לְךָ עַד חֲצוֹת שֶׁתִּשְׁמְרֶנָּה לִי מֵחֲצוֹת, הֲרֵי הִיא מַשְׁאֶלֶת לְךָ מֵחֲצוֹת וּלְמַעְלָה שֶׁתִּשְׁמֹר לִי חֲבֵרְתָּהּ עַד חֲצוֹת – הֲרֵי הֵן כְּשׁוֹמְרֵי חִנָּם, וְאֵינוֹ אֶלָּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר, בֵּין שֶׁשָּׁאֲלָהּ הַיּוֹם וּשְׂכָרָהּ לְמָחָר, בֵּין שֶׁשְּׂכָרָהּ הַיּוֹם וְשָׁאֲלָהּ לְמָחָר, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁתַּיִם, אַחַת שְׁאוּלָה וְאַחַת שְׂכוּרָה, זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יַחֲלֹקוּ. זֶה אוֹמֵר שְׁאוּלָה, וְזֶה אוֹמֵר שְׂכוּרָה – הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּעִים שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִים וְאֵין מְשַׁלְּמִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמְרִים: אֵין נִשְׁבָּעִין לֹא עַל הָעֲבָדִים וְלֹא עַל הַשְּׁטָרוֹת וְלֹא עַל הַקַּרְקָעוֹת.

ח,ט שַׁיָּרָא שֶׁהָיְתָה בָּאָה בְּמִדְבָּר, וְנָפַל עָלֶיהָ גַּיִס, וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל - מַה שֶּׁהִצִּיל, הִצִּיל לָאֶמְצַע. וְאִם הִתְנָה עִמָּהֶן בְּבֵית דִּין - מַה שֶּׁהִצִּיל, הִצִּיל לְעַצְמוֹ. חֲמָרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בַּדֶּרֶךְ, וְנָפְלוּ עֲלֵיהֶם לִסְטִים, וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל, מַה שֶּׁהִצִּיל, הִצִּיל לָאֶמְצַע. וְאִם נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּת - מַה שֶּׁהִצִּיל, הִצִּיל לְעַצְמוֹ. הַשָּׁתְפִין שֶׁמָּחֲלוּ לָהֶם הַמּוֹכְסִים - מַה שֶּׁמָּחֲלוּ, מָחֲלוּ לָאֶמְצַע. וְאִם אָמְרוּ: 'בְּשְׁבִיל פְּלוֹנִי מָחַלְנוּ' - מַה שֶּׁמָּחֲלוּ, מָחֲלוּ לוֹ. הַגַּבָּאִין וְהַמּוֹכְסִין - תִּשּׁוּבְתָן קָשָׁה, וּמַחְזִירִין לַמַּכִּירִין, וְהַשְּׁאָר - עוֹשִׂין בָּהֶן צָרְכֵי רַבִּים.

ח,י הַשּׁוֹכֵר חֲנוּת מֵחֲבֵרוֹ - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁחָל שְׁנֵים עָשָׂר שֶׁלּוֹ לִהְיוֹת לְמוֹצָאֵי הֶחָג, אֲבָל אִם חָל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ לִהְיוֹת לְמוֹצָאֵי הַפֶּסַח - נוֹתְנִין לוֹ שֶׁלֹּשׁ רְגָלִים עַד שֶׁיִּגְבֶּה כָּל הֶקְפּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִים שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים, מִפְּנֵי שֶׁעִסְקָן מְרֻבֶּה, כְּשֶׁאָמְרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וּכְשֶׁאָמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, לֹא שֶׁיְּדוּר בּוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא שֶׁיְּדוּר בּוֹ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אֶלָּא שֶׁיּוֹדִיעֻנּוּ קֹדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם, שֶׁיּוֹדִיעֻנּוּ קֹדֶם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין הַשּׁוֹכֵר רַשַּׁאי לְפַנּוֹת עַד שֶׁעָה שֶׁיּוֹדִיעֻנּוּ, כָּךְ אֵין הַמַּשְׁכִּיר רַשַּׁאי לְפַנּוֹת עַד שֶׁעָה שֶׁיּוֹדִיעַ. גַּת - כָּל שְׁעַת הַגַּת. בַּד - כָּל שְׁעַת הַבַּד. וְצִירָה[5] - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאִלּוּ הָעוֹשִׂין בֶּעָפָר שָׁחוֹר, אֲבָל בְּאִלּוּ הָעוֹשִׂין בֶּעָפָר לָבָן - כּוֹנֵס אֶת גָּרְנוֹ וּמִסְתַּלֵּק.

ח,יא הַשּׁוֹאֵל פָּנְדָּק מֵחֲבֵרוֹ לְלִינָה - אֵין פָּחוֹת מִיּוֹם אֶחָד. לִשְׁבִיתָה - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. הַשּׁוֹאֵל מֵחֲבֵרוֹ חָלוּק לְיוֹם - כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ וְיַחֲזֹר. לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה - כָּל הַיּוֹם. לְבֵית הָאֵבֶל וּלְבֵית הַמִּשְׁתֶּה שָׁלוֹ - אֵין פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה יָמִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין פָּחוֹת מִן שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, מִפְּנֵי שֶׁבֵּית חֲמִיו בְּאֵין אֶצְלוֹ שַׁבָּת שְׁנִיָּה. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ הַשְׁאִילֵנִי חֲלוּקְךָ, וְאֵלֵךְ וַאֲבַקֵּר אֶת אַבָּא שֶׁהוּא חוֹלֶה, וְהָלַךְ וּמְצָאוֹ שֶׁמֵּת - קוֹרֵעַ וּמְשַׁלֵּם אֶת נִזְקָהּ. שְׁאָלוֹ הֵימֶנּוּ סְתָם - אֵין רַשַּׁאי לִגַּע בּוֹ.

ח,יב הַשּׁוֹכֵר בַּיִת מֵחֲבֵרוֹ - מַמְחֶה בְּיָדוֹ עַל מְקוֹם הַתַּנּוּר, וְאֵין מַמְחֶה בְּיָדוֹ עַל מְקוֹם הַכִּירָה. שָׂכַר הֵימֶנּוּ חָצֵר - אֵין מַמְחֶה בְּיָדוֹ, לֹא עַל מְקוֹם הַתַּנּוּר וְלֹא עַל מְקוֹם הַכִּירָה, אֶלָּא מְעַמִּיד אֶת הַתַּנּוּר בְּמָקוֹם הָרָאוּי לוֹ, וְאֶת הַכִּירָה בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ. הַזֶּבֶל הַיּוֹצֵא מִן הֶחָצֵר, מַה שֶּׁהוּא קוֹלֵט בָּאֲוִיר - הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ, שֶׁבְּרֶפֶת וְשֶׁבֶּחָצֵר - הֲרֵי הֵן שֶׁל בַּעַל חָצֵר.

ח,יג הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ וְנִתְנַגֵּעַ, אוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, הִקְדִּישׁוֹ - הַדָּר בּוֹ מַעֲלֶה שָׂכָר לְהֶקְדֵּשׁ. הַשּׁוֹכֵר בַּיִת מֵחֲבֵרוֹ, מַעֲמִיד בּוֹ רַחַיִם שֶׁל חָמוֹר, אֲבָל לֹא רַחַיִם שֶׁל יָד, וְלֹא מַרְתֵּף מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישִׁים אֶת הַכְּתָלִים. וְלֹא יְגַדֵּל בּוֹ אֶת הַתַּרְנְגוֹלִים מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְחַטְּטִין אֶת הַכְּתָלִים. וְלֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכוֹ מִכְתֶּשֶׁת קְבוּעָה מִפְּנֵי שֶׁמַּזִּיעַ אֶת הַכְּתָלִים. וְלֹא יַעֲשֶׂה רֶפֶת בָּקָר וְלֹא אוֹצַר שֶׁל תְּבוּאָה.

ח,יד הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ בִּשְׁנֵים עָשָׂר זְהוּבִין לַשָּׁנָה - הֲרֵי זֶה מְחֻלָּק כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה עַד אֲדָר. נִתְעַבְּרָה שָׁנָה, זֶה אוֹמֵר עַד אֲדָר רִאשׁוֹן, וְזֶה אוֹמֵר עַד אֲדָר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. עַד סוֹף אֲדָר, זֶה אוֹמֵר עַד סוֹף אֲדָר רִאשׁוֹן וְזֶה אוֹמֵר עַד סוֹף אֲדָר שֵׁנִי - חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ, וְנָפַל - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ בַּיִת. הָיָה מְקֻרֶה בָּאֲרָזִים - לֹא יְקָרֵנוּ בְּשִׁקְמִים. בְּשִׁקְמִים - לֹא יְקָרֵנוּ בָּאֲרָזִים. הָיוּ בוֹ חַלּוֹנוֹת - אֵינוֹ

הַשָּׁלֵם

[5] בית היוצר, מקום שעושים שם כלי חרס.

תּוֹסֶפְתָּא

רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לִפְתֹּחַ בּוֹ חֲלוֹנוֹת. לֹא הָיוּ בוֹ חֲלוֹנוֹת - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִפְתֹּחַ בּוֹ חֲלוֹנוֹת. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁשְּׁכָרוֹ לִזְמַן מְרֻבֶּה, אֲבָל שְׂכָרוֹ מְמֻנֶּה לִזְמַן מָעָט - אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ.

מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א הַשּׂוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וְהָיָה בָּהּ תְּבוּאָה לְקַצֵּר, עֲנָבִים לְבַצֵּר, זֵיתִים לְמָסֵק - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁמִּין אוֹתָהּ. וְשֶׁמִּין לוֹ תְּבוּאָה קְצוּרָה, עֲנָבִים בְּצוּרוֹת, זֵיתִים מְסוּקִין - אֵין שֶׁמִּין לוֹ. הִנִּיחָהּ וְיָצָא, וְהָיָה בָּהּ תְּבוּאָה לְקַצֵּר, עֲנָבִים לְבַצֵּר, זֵיתִים לְמָסֵק - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁמִּין לוֹ. כֵּיצַד שָׁמִין לוֹ? אִם הָיָה שָׂכִיר - נוֹתְנִין לוֹ לְפִי שְׂכִירוּתוֹ, קַבְּלָן לְפִי קַבְּלָנוּתוֹ.

ט,ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין מֵחֲבֵרוֹ - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, שְׂדֵה בֵּית הַבַּעַל - כּוֹנֵס אֶת גָּרְנוֹ וּמִסְתַּלֵּק, שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין אֲנִי שׂוֹכֵר מִמְּךָ, שְׂדֵה בֵּית הָאֵילָן אֲנִי שׂוֹכֵר מִמְּךָ, יָבֵשׁ הַמַּעְיָן נִקְצָץ הָאִילָן - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ מַעְיָן אַחֵר, וְחַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ אִילָן אַחֵר, שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין זֶה אֲנִי שׂוֹכֵר מִמְּךָ, שְׂדֵה בֵּית הָאִילָן זֶה אֲנִי שׂוֹכֵר מִמְּךָ, יָבֵשׁ הַמַּעְיָן נִקְצָץ הָאִילָן - מְנַכֶּה לוֹ מִן חִכּוּרוֹ. הַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְהָיוּ בוֹ אִילָנוֹת, מָקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְהַשְׁכִּיר אִילָנוֹת עִם הַשָּׂדוֹת - הֲרֵי הֵן שֶׁל שׂוֹכֵר. בִּפְנֵי עַצְמָן - הֲרֵי הֵן שֶׁל מַשְׁכִּיר.

ט,ג הַלּוֹקֵחַ שְׂדֵה קִיצָה[6] מֵחֲבֵרוֹ, וְהָיוּ בָּהּ תַּפּוּחִין וְרִמּוֹנִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא הָיָה בִּכְלָל הַקִּיץ - הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. עָשָׂה בְּדָרֶךְ אַחַר עַד שֶׁלֹּא כָּלָה הַקַּיִץ - הֲרֵי הוּא שֶׁל לוֹקֵחַ. מִשֶּׁיִּכְלֶה הַקַּיִץ - הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. הַשּׂוֹכֵר שְׂדֵה יָרָק מֵחֲבֵרוֹ, וְהָיָה בּוֹ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק אַחַר - הֲרֵי הוּא שֶׁל לוֹקֵחַ, וְאִם הָיָה מָקְצָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ - הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ -

הַשָּׁלֵם

לֹא יִהֵא נָרָה שָׁנָה וְזוֹרְעָהּ שָׁנָה, אֶלָּא נָר חֲצִיָּהּ וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּהֵא לוֹ מֵאַיִן לִגְבּוֹת. הַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וְהָיָה נָרָה שָׁנָה וְזוֹרְעָהּ שָׁנָה אַחַת - לֹא יֹאמַר לוֹ לַגֹּרֶן, תֵּן לִי חִכִּירֵי שֶׁל שְׁתֵּי שָׁנִים, אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שֶׁל שָׁנָה שָׁנָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. הַשָּׂם קֶמְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בַּעֲשָׂרֶת כּוֹרִין חִטִּין, וְעָשְׂתָה בְּפָחוֹת אוֹ בְּיוֹתֵר - נוֹתֵן לוֹ שׁוּמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עָשְׂתָה בְּפָחוֹת - נוֹתֵן לוֹ שׁוּמוֹ. בְּיֶתֶר - נוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶּׁהַשָּׂדֶה עוֹשֶׂה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עוֹלֶה וְיוֹרֵד עִמּוֹ, וּכְשֶׁם שֶׁהַלְּקִיחָה בְּכֶסֶף בִּשְׂטָר וּבַחֲזָקָה, כָּךְ שְׂכִירָה בְּכֶסֶף בִּשְׂטָר וּבַחֲזָקָה.

ט,ד הַמְּקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, מָקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לִתֵּן פּוֹל בַּשְּׁעוֹרִין - נוֹתֵן פּוֹל בַּשְּׁעוֹרִין שְׁעוֹרִים כְּפָלַיִם בְּחִטִּים - נוֹתֵן כְּפָלַיִם בַּחִטִּים, וְכָל דָּבָר שֶׁמִּתְקַבֵּל לָאוֹצָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲדָשִׁים וְכַרְשִׁינִין - הֲרֵי הֵן כְּחִטִּין. וְכָל דָּבָר שֶׁמִּתְקַבֵּל לָאוֹצָר. מָקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וּלִרְבִיעַ - יוֹשִׁיבוּ. וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה.

ט,ה הַמְּקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ מִשָּׁזְכָה בָּהּ הוֹבִירָהּ - שָׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה רְאוּיָה הִיא לַעֲשׂוֹת וְנוֹתֵן לוֹ, וְאֵין שָׁמִין אוֹתָהּ כְּנֶגֶד שָׁדוֹת שֶׁבְּצִדָּהּ, שֶׁמָּא זוֹ נִירָה וְזוֹ אֵינָהּ נִירָה זוֹ, מְזֻבֶּלֶת וְזוֹ אֵינָהּ מְזֻבֶּלֶת, זוֹ מְטִיבָה וְזוֹ אֵינָהּ מְטִיבָה, אֶלָּא שָׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְנוֹתֵן לוֹ, שֶׁכּוֹתֵב לוֹ: "אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד אֲשַׁלֵּם בְּמֵיטְבָא". הַמְּקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא עָשְׂתָה, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲמִיד כְּרִי - חַיָּב לְטַפֵּל בָּהּ, שֶׁכָּךְ הוּא כּוֹתֵב לוֹ: "אֲנָא אָנִיר וְאֶזְרַע וְאָדוֹשׁ וְאֶקְצֹר וְאוֹקִים כַּרְיָא וְאַתְּ תֵּיתֵי וְתֵיסַב פַּלְגָּא בְּעִבּוּרָא וּבְתִבְנָא וְאֲנָא בַּעֲמָלִי וּבְנָפְקַת יָדִי פַּלְגָּא". וּכְשֵׁם שֶׁשָּׂדֶה הַזֶּרַע אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲמִיד כְּרִי - מְטַפֵּל בָּהּ, כָּךְ שָׂדֶה בֵּית הָאִילָן, אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲמִיד יְצִיאוֹתָיו - מְטַפֵּל בָּהּ. וְאִם לָאו - אֵין מְטַפֵּל בָּהּ. הַמְּקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ - קוֹצֵר וּמְעַמֵּר

[6] מכר לו את השדה לפירות קיץ שבה.

תּוֹסֶפְתָּא

וְדֶשׁ וְזוֹרֶה. הַכֵּילִין[7], וְהַחֲפוּרוֹת[8], הַסַּנְטֵר[9], וְהָאַנְקוּלְמוֹס[10] - בָּאִים וְנוֹטְלִים מִן הָאֶמְצַע. הַבַּיִר[11], וְהַבַּלָּן[12], הַסַּפָּר, וְהַהַפָּן[13], בִּזְמַן שֶׁבָּאִין מִכֹּחַ בַּעַל הַבַּיִת - נוֹטְלִין מִכֹּחַ בַּעַל הַבַּיִת. מִכֹּחַ אָרִיס - נוֹטְלִים מִכֹּחַ אָרִיס. וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה.

ט,ו הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וּמֵת, לֹא יֹאמַר לְבָנָיו: "תְּנוּ לִי מַה שֶּׁאָכַל אֲבִיכֶם". וְכֵן הַזָּן לֹא יֹאמְרוּ לוֹ: "תֵּן לָנוּ מַה שֶּׁעָשָׂה אָבִינוּ", אֶלָּא שָׁמִין לוֹ. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, זְרָעָהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא צָמְחָה, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְזָרְעָהּ שְׁנִיָּה, שְׁנִיָּה וְלֹא צָמְחָה - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְזָרְעָהּ שְׁלִישִׁית.

ט,ז הַמּוֹכֵר זֵרְעוֹנֵי גִּנָּה לַחֲבֵרוֹ זְרָעִים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין, זְרָעָן וְלֹא צָמְחוּ - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. זְרָעִים הַנֶּאֱכָלִים, זְרָעָן וְלֹא צָמְחוּ - אֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתָן. וְאִם הִתְנָה עָלָיו מִתְּחִלָּה לְזָרַע - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. מַה נוֹתַן לוֹ? דְּמֵי הַזֶּרַע. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּל יְצִיאוֹתָיו. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְטַע - הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר בִּירָאוֹת לְבֵית סְאָה. יֶתֶר עַל כֵּן, מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

ט,ח הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְטַע, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהָיוֹת נוֹטֵעַ עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, וְעַל חָמֵשׁ חָמֵשׁ, וְעַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, וְעַל שֶׁבַע שֶׁבַע,

הַשָּׁלֵם

וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְטַע. עַד מָתַי חַיָּב לְטַפֵּל בִּנְטִיעוֹת? עַד כְּדֵי שֶׁיְּחוּלוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּתְּאֵנִים מִשֶּׁיַּעְכְּבוּ הַמַּחֲרֵשָׁה. הַמְקַבֵּל כֶּרֶם מֵחֲבֵרוֹ - חַיָּב לְטַפֵּל בּוֹ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂנּוּ יַיִן זֵיתִים, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂם צְבוּר פִּשְׁתָּן, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂנּוּ קוֹרְצִין - חוֹלֵק וְנוֹתֵן לוֹ. זֶה מַכְנִיס חֶלְקוֹ לָעִיר, וְזֶה מַכְנִיס חֶלְקוֹ לָעִיר. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה תְּאֵנִים מֵחֲבֵרוֹ, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹתָן קְצִיעוֹת - עוֹשֶׂה אוֹתָן קְצִיעוֹת, גְּרוֹגָרוֹת - עוֹשֶׂה אוֹתָן גְּרוֹגָרוֹת. דְּבֵלָה - עוֹשֶׂה אוֹתָן דְּבֵלָה. וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה יֶרֶק מֵחֲבֵרוֹ, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִמְכּוֹר בַּשּׁוּק - מוֹכֵר בַּשּׁוּק. בַּשָּׂדֶה - מוֹכֵר בַּשָּׂדֶה, וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, אָפְלוּ לֹא חָכְרוֹ הֵימֶנּוּ אֶלָּא לְזֵיתִים, לֹא יֹאמַר לוֹ אֵין לְךָ בָּהּ אֶלָּא זֵיתִים בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ.

ט,ט הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְזָרַע - אֵין לוֹ בְּאֵילָן, בֵּין שֶׁיֹּאמַר לוֹ: אֶחְכֹּר שָׂדֶה זוֹ, אֶזְרַע שָׂדֶה זוֹ, אֶעֱשֶׂה שָׂדֶה זוֹ, אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: חַכּוֹר שָׂדֶה זוֹ, זְרַע שָׂדֶה זוֹ, עֲשֵׂה שָׂדֶה זוֹ - כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה, הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. הַחוֹכֵר שָׂדֶה נִיר מֵחֲבֵרוֹ, וְהָיָה נָרֶה שָׁנָה אַחַת וְזוֹרְעָהּ שָׁנָה אַחַת, עָמַד עָלָיו בִּשְׁעַת הַנִּיר, וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי חֲכִירוּת שֶׁל שְׁתֵּי שָׁנִים - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא יַמְתִּין עַד שֶׁתַּגִּיעַ גֹּרֶן. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ - לֹא יְהֵא נָרֶה שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, חָכְרָהּ הֵימֶנּוּ לְזֶמֶן מְרֻבֶּה, נָרֶה שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, וְזוֹרְעָהּ שָׁנָה אַחַר שָׁנָה. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ - לֹא יְהֵא נָר חֲצָיָהּ וְזוֹרְעָהּ חֲצָיָהּ, וְלֹא זוֹרְעָהּ שְׁנֵי מִינִין. הַחוֹכֵר מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, נָר אַחַת וְזוֹרֵעַ שְׁנֵי מִינִין. הַחוֹכֵר נִיר מֵחֲבֵרוֹ, נָר חֲצָיָהּ וְזוֹרֵעַ חֲצָיָהּ, וְזוֹרְעָהּ מִינִין הַרְבֵּה. הַחוֹכֵר שָׂדֶה תְּבוּאָה מֵחֲבֵרוֹ, לֹא יֹאמַר לוֹ אֵינִי בָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה, וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְזוֹרְעָהּ פַּעֲמַיִם. הַחוֹכֵר שָׂדֶה אִילָן מֵחֲבֵרוֹ, לֹא יֹאמַר לוֹ: 'אֵינִי בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ פֵּרוֹת מְתוּכָהּ', וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְאָכְלָהּ פַּעֲמַיִם.

---

[7] המודדים את השדות.

[8] חפירת בורות.

[9] הממונה מן העיר להגיד ולהראות תחומי השדות של מי זה ושל מי זה.

[10] סופר ממונה לכתוב מספר הבתים והשדות וכמה מם יש לגבות מהם.

[11] ממונה על בארות מים לרחיצה.

[12] מחמם מרחצאות.

[13] או זה שממונה לשטוף זרם מים אחרי העבודה כדי לשטוף את הזיעה. ויש גורסים והספן, שמעביר את המגיעים לשדה בספינה על גבי נהר.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

ט,י הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, נָרָה וְלֹא זָרְעָה - נוֹתֵן לוֹ חִכּוּרוֹ, אַף עַל פִּי כֵן שָׁמִין לוֹ, שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה מַנִּיחָהּ נָרָה לְמַנִּיחָהּ שָׂלְף[14]. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לְשַׁחֵת וּגְזָזָהּ, כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. חָכְרָהּ לְזָרַע וּגְזָזָהּ לְשַׁחֵת, לֹא יֹאמַר: 'הֲרֵינִי מַמְתִּין עַד שֶׁיִּכְלֶה אוֹתוֹ הַמִּין מִתּוֹכָהּ', אֶלָּא כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ.

ט,יא הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ שָׁנִים מוּעָטוֹת - אֵין לוֹ בְּקוֹרוֹת שִׁקְמָה. לְפִיכָךְ הַזְּמוֹרוֹת וְהַקָּנִים שֶׁלּוֹ. קִבְּלָהּ מִמֶּנּוּ שֶׁבַע שָׁנִים, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִזְרֹעָה פִּשְׁתָּן, אֲפִלּוּ חָמֵשׁ שָׁנִים - זוֹרְעָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה פִּשְׁתָּן, וְיֵשׁ לוֹ בְּקוֹרוֹת שִׁקְמָה. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לִזְרֹעָה שְׂעוֹרִין - לֹא יִזְרָעֶנָּה תִּלְתָּן, תִּלְתָּן - לֹא יַעֲשֶׂנָּה מִקְשֶׁה, מִקְשֶׁה - יִזְרָעֶנָּה תִּלְתָּן. תִּלְתָּן - יִזְרָעֶנָּה שְׂעוֹרִין. חִטִּים - לֹא יִזְרָעֶנָּה פִּשְׁתָּן. פִּשְׁתָּן - יִזְרָעֶנָּה חִטִּים. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לִזְרֹעָה חִטִּין - לֹא יִזְרָעֶנָּה שְׂעוֹרִין. שְׂעוֹרִין - לֹא יִזְרָעֶנָּה פִּשְׁתָּן. פִּשְׁתָּן - יִזְרָעֶנָּה שְׂעוֹרִין. שְׂעוֹרִין - יִזְרָעֶנָּה חִטִּין.

ט,יב הַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וְעָמַד הַשּׂוֹכֵר וְהִשְׁכִּירָהּ לְאַחֵר - רַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁיֹּאמַר לוֹ: אֵין לִי חֶשְׁבּוֹן עִם כָּל אָדָם אֶלָּא עִמָּךְ. עָמַד בַּעַל הַבַּיִת וְהִשְׁכִּירָהּ לְאַחֵר - רַשַּׁאי הַשּׂוֹכֵר שֶׁיֹּאמַר לוֹ: אֵין לִי חֶשְׁבּוֹן עִם כָּל אָדָם אֶלָּא עִמָּךְ. עָמַד בַּעַל הַבַּיִת וּמְכָרָהּ - מְחֻשְׁבִין עִם בַּעַל הַבַּיִת, וּכְדֵרֶךְ שֶׁהֵעֵרִים הַשֵּׁנִי וְנָתְנָהּ מְשֻׁלָּם לָרִאשׁוֹן. עָמַד בַּעַל הַבַּיִת וְהִקְדִּישָׁהּ - אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שֶׁתַּחְזֹר לִרְשׁוּתוֹ. וְכָל מַה שֶּׁנֶּהֱנָה הֵימֶנָּה - הֲרֵי הוּא הֶקְדֵּשׁ. עָמַד הַשּׂוֹכֵר וְהִקְדִּישָׁהּ - הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שֶׁתֵּצֵא מֵרְשׁוּתוֹ, וּמַעֲלֶה שָׂכָר לַבְּעָלִים, וּמַעֲלֶה שָׂכָר לַהֶקְדֵּשׁ.

מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י,א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ סְתָם - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. וּבַמְּדִינָה שֶׁהִיא נוֹהֶגֶת פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יֶתֶר עַל כֵּן - אֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה. שְׂכִיר שָׁעוֹת בַּיּוֹם - גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם. שְׂכִיר שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה - גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם. שְׂכִיר שַׁבָּת, שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה, שְׂכִיר שְׁבוּעַ, יָצָא בַּיּוֹם - גּוֹבֶה כָּל הַיּוֹם. יָצָא בַּלַּיְלָה - גּוֹבֶה כָּל הַלַּיְלָה. וְעַל כֻּלָּן, אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלֵיהֶן אֶלָּא לַיְלָה הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. הַכּוֹבֵשׁ שְׂכַר שָׂכִיר - עוֹבֵר מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה לְאוִין, מִשּׁוּם "בַּל תַּעֲשֹׁק", וּ"בַל תְּגֹז�ל", וּ"בַל תָּלִין פְּעֻלַת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר", "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא". אֶחָד שְׂכַר אָדָם וְאֶחָד שְׂכַר בְּהֵמָה וְאֶחָד שְׂכַר כֵּלִים - עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁמוֹת הַלָּלוּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׂכַר אָדָם - עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁמוֹת הַלָּלוּ, שְׂכַר בְּהֵמָה וּשְׂכַר כֵּלִים - עוֹבֵר מִשּׁוּם בַּל תַּעֲשֹׁק. גֵּר תּוֹשָׁב - עוֹבֵר מִשּׁוּם בַּל תַּעֲשֹׁק וּמִשּׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ. הִמְחָהוּ אֵצֶל חֲנֻנִי וְאֵצֶל שַׁלְחָנִי - הֵן עוֹבְרִין עָלָיו וְהוּא אֵין עוֹבֵר עֲלֵיהֶן. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ מִתְּחִלָּה עַל מְנָת כֵּן, אַף הֵם אֵין עוֹבְרִין עָלָיו וְהוּא אֵין עוֹבֵר עֲלֵיהֶן. וְאִם אָמַר לְאַחֵר לְשַׁכֵּר לוֹ - זֶה אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו.

י,ב הַשָּׂכִיר - נִשְׁבַּע בִּזְמַנּוֹ וְנוֹטֵל. עָבַר זְמַנּוֹ - אֵין נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתָּבְעוֹ בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ, וַאֲפִלּוּ לְאַחַר זְמַנּוֹ - הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ 'נָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא נָתַתָּ לִי'. אֲבָל אִם אָמַר: 'לֹא נִשְׂכַּרְתִּי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא! שְׂכַרְתִּיךָ'. סָלַע אָמַרְתִּי לְךָ, וְהוּא אוֹמֵר שְׁתַּיִם אָמַרְתָּ לִי - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַנּוֹתֵן כֵּלָיו לְאָמָּן לַעֲשׂוֹת, וְגָמְרָה מְלַאכְתּוֹ, אֲפִלּוּ הוּא אֲצָלוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים - אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הֶחֱזִירוֹ לוֹ בַּחֲצוֹת הַיּוֹם, כֵּיוָן שֶׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה - עוֹבֵר עָלָיו.

י,ג הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְמַשְׁכְּנוֹ. וְאִם מִשְׁכְּנוֹ - צָרִיךְ לַחֲזֹר לוֹ, וְעוֹבֵר עַל כָּל שֶׁם וְשֶׁם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. שְׁלִיחַ בֵּית דִּין הַבָּא לְמַשְׁכֵּן, הוּא עוֹמֵד מִבַּחוּץ וְהַלָּה מוֹצִיא לוֹ אֶת הַמַּשְׁכֹּן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד): "בַּחוּץ תַּעֲמֹד" וְגוֹ'. מִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁנֵי כֵלִים, אֶחָד

---

[14] אחר קצירת התבואה ממנה.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְאֶחָד שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹ, זֶה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ - נוֹטְלוֹ וּמַחֲזִירוֹ. וְזֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹ - נוֹטְלוֹ וְאֵין מַחֲזִירוֹ. וְאִם מַחֲזִירוֹ עַד עוֹלָם, לְמָה הוּא נוֹטְלוֹ? רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁמָּא תָּבוֹא שְׁמִיטָה וְתִשְׁמְטֶנּוּ, אוֹ שֶׁמָּא יָמוּת הַלָּה וְנִמְצְאוּ מְטַלְטְלִין בְּיַד הַיּוֹרְשִׁין. אַלְמָנָה, בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה - אֵין רַשַּׁאי לְמַשְׁכֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד): "לֹא תַחְבֹּל בֶּגֶד אַלְמָנָה"; אַחַת עֲנִיָּה וְאַחַת עֲשִׁירָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עֲנִיָּה - אֵין רַשַּׁאי לְמַשְׁכֵּן. עֲשִׁירָה - נוֹטֵל וְאֵין מַחְזִיר, שֶׁלֹּא יְהֵא הוֹלֵךְ וּבָא אֶצְלָהּ שֶׁלֹּא לְהַשִּׂיאָהּ שָׁם רַע. חָבַל בּוֹ זוֹג שֶׁל מְסַפְּרַיִם צֶמֶד שֶׁל פָּרוֹת חָיַב עַל זֶה בְּעַצְמוֹ וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד): "לֹא יַחְבֹּל רֵחַיִם וָרָכֶב"; מַה רֵחַיִם וָרֶכֶב מְיֻחָדִים שְׁנֵי כֵלִים הַמְשַׁמְּשִׁין מְלָאכָה אַחַת וְחַיָּב, עַל זֶה בְּעַצְמוֹ וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ, אַף כָּל שֶׁהֵן שְׁנֵי כֵלִים הַמְשַׁמְּשִׁין מְלָאכָה אַחַת - חַיָּב עַל זֶה בְּעַצְמוֹ וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ. הָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה רֵיחַיִם - אֵין רַשַּׁאי לְמַשְׁכֵּן אֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן, אִם אֵין עוֹשֶׂה מְלָאכָה אֶלָּא בְּאַחַת מֵהֶן - אֵין חַיָּב אֶלָּא עַל אוֹתָהּ בִּלְבַד.

מַסֶּכֶת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק אַחַד-עָשָׂר

יא, א הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ - שְׁנֵיהֶן חוֹלְקִין בָּעֵצִים וּבָאֲבָנִים וּבָעָפָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שָׁוִין, אֲבָל אִם אֶחָד מֵהֶם גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן - זֶה נוֹטֵל לְפִי שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵל לְפִי שֶׁלּוֹ, וְרוֹאִין אֶת הָעֲלִיּוֹנוֹת כְּאִלּוּ הֵן רְאוּיוֹת לְהִשָּׁבֵר:

יא, ב הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, וְרָצוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁלֹּא לִבְנוֹת - הַתַּחְתּוֹן נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִין וְהָעֶלְיוֹן שְׁלִישׁ. הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, וְהָרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה מְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת דִּיּוֹטָא אַחֶרֶת, וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת מַנִּיחוֹ - מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי דִּיּוֹטוֹת - עוֹשֶׂה. שָׁלֹשׁ - עוֹשֶׂה. וְאֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה. הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, נִפְחֲתָה מַעֲזִיבָה; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְנַחֵם בְּנֵי אוֹמֵר, הַתַּחְתּוֹן נוֹתֵן אֶת הַתִּקְרָה וְהָעֶלְיוֹן נוֹתֵן אֶת הַמַּעֲזִיבָה, כְּגוֹן חֲנָיוֹת הַפְּתוּחוֹת לְסָטְיוֹ, שֶׁהַתַּחְתּוֹן נוֹתֵן אֶת הַתִּקְרָה וְהָעֶלְיוֹן נוֹתֵן אֶת הַמַּעֲזִיבָה:

הַשָּׁלֵם

יא, ג הָיְתָה חֲרָבָתוֹ בְּצַד גִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְעָמַד וְגָדְרָהּ - מְגַלְגְּלִין עָלָיו יְצִיאוֹתָיו שֶׁל כֹּתֶל כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא בּוֹנֶה, הָיְתָה סְמוּכָה לַחֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַקּוֹרָה לְאוֹתוֹ הָרוּחַ - נוֹתְנִין לוֹ יְצִיאוֹתָיו שֶׁל כֹּתֶל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בּוֹנֶה:

יא, ד הָיְתָה לְמַעְלָה מֵחֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, לֹא יֹאמַר לוֹ "חֲרִינִי מִיסֵּד עִמְּךָ מִכְּנֶגֶד חֲצֵרִי לְמַעְלָה, אֶלָּא מִיסֵּד עִמּוֹ מִלְּמַטָּה וְעוֹלֶה". הָיְתָה לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - אֵין זָקוּק לוֹ מֵבִיא אָדָם אֲבָנָיו וּמְפַרְקָן עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְהַעֲלוֹתָן לְרֹאשׁ הַדִּימוֹס, וְאִם לְשַׁהוֹתָן -הֲרֵי זֶה אָסוּר. וְאִם בָּא אַסּוּר. וְהַזַּק בָּהֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב:

יא, ה מִסְרָן הֶחָצָב לַגָּמָל - הַגָּמָל חַיָּב. גַּמָּל לַסַּתָּת - הַסַּתָּת חַיָּב. סַתָּת לַסַּבָּל - הַסַּבָּל חַיָּב. הֶעֱלָן לְרֹאשׁ הַדִּימוֹס וְנָפְלוּ - כֻּלָּן חַיָּבִין. מְסָרָן גַּמָּל לַסַּתָּת וְהַזַּק בָּהֶן בֵּין בְּאֶבֶן וּבֵין בְּסַתָּת - הַסַּתָּת חַיָּב. סַתָּת לַסַּבָּל וְהַזַּק בְּסַתָּת - הַסַּתָּת חַיָּב. בָּאֶבֶן - הַסַּבָּל חַיָּב. יָשְׁבָה עַל גַּבֵּי דִּימוֹס אוֹ שֶׁהָיָה מְפַקְפֵּק בָּהּ, וְנָפְלָה - אַדְרִיכָל חַיָּב. מֵבִיא אָדָם עָפָר וְצוֹבְרוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - לִשְׁרוֹתוֹ לְטִיט, וְאִם לְשַׁהוֹתוֹ - הֲרֵי זֶה אָסוּר. וְאִם בָּא אַחֵר וְהִזַּק בּוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְלֹא יְהֵא מַגְבִּיל בְּצַד זֶה וּבוֹנֶה בְּצַד זֶה, אֶלָּא מַגְבִּיל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא בוֹנֶה. נָפַל הַכֹּתֶל מֵחֲמַת הַזְּוָעוֹת, וּמֵחֲמַת הָרוּחַ, וּמֵחֲמַת הַגְּשָׁמִים, אִם בְּנָאוֹ כְּדַרְכּוֹ - פָּטוּר. אִם לָאו - חַיָּב. נָתְנוּ לוֹ זְמַן, נָפַל בְּתוֹךְ זְמַן - פָּטוּר. לְאַחַר זְמַן - חַיָּב. וְכַמָּה הוּא זְמַן? אֵין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. מוֹצִיא אָדָם זְבָלוֹ וְצוֹבְרוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְהוֹצִיאוֹ לְזִבְלִים. וְאִם לְשַׁהוֹתוֹ - הֲרֵי זֶה אָסוּר. וְאִם בָּא אֶחָד וְהִזַּק בּוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשָׁעַת הוֹצָאַת זְבָלִים -

תּוֹסֶפְתָּא

מוֹצִיא זְבֻלוֹ וְצוֹבְרוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ בְּרִשּׁוּת הָרַבִּים, כְּדֵי שֶׁיְּשׁוּף בְּרַגְלֵי אָדָם וּבְרַגְלֵי בְּהֵמָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ:

יא, ו לָזֶה חָצֵר סְמוּכָה לְכָאן וְלָזֶה חָצֵר סְמוּכָה לְכָאן - זֶה סוֹמֵךְ לַחֲצֵרוֹ וְזֶה סוֹמֵךְ לַחֲצֵרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הוּרְשׁוּ אֶלָּא שְׁלֹשִׁים יוֹם, הַזַּק בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - פָּטוּר. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוּרְשׁוּ אֶלָּא שִׁלְשָׁה יָמִים, הַזַּק בְּתוֹךְ שִׁלְשָׁה יָמִים - חַיָּב. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּבֵית תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה וּכְבֵית תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אִכָּר אֶמֶן חוֹרֵשׁ וְשׁוֹנֶה. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל שֶׁשָּׁם הָרִאשׁוֹן קָרוּי עָלָיו - אֵין רַשַּׁאי לְחַלְקוֹ:

יא, ז אֵין חוֹלְקִין אֶת הָאַבּוּלִים עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ כְּדֵי שְׁעוּר לָזֶה וּכְדֵי שְׁעוּר לָזֶה. אָמַר אֶחָד מֵהֶן לַחֲבֵרוֹ: טוֹל אֶת הַפֶּתַח וְתֵן לִי שְׁעוּר - שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי כְּבוֹד אֲבוֹתָיו. וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁם הָרִאשׁוֹן קָרוּי עֲלֵיהֶן - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. פְּתָחִים שֶׁבְּחָצֵר גְּדוֹלִים שֶׁל אֶחָד, וּקְטַנִּים שֶׁל אֶחָד. גְּדוֹלִים - אֵין לָהֶם אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. וּקְטַנִּים - נוֹתְנִין לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אֶחָד נוֹטֵל פֶּתַח הַגָּדוֹל, וְאֶחָד נוֹטֵל שְׁנֵי פְּתָחִים קְטַנִּים, זֶה שֶׁנּוֹטֵל פֶּתַח גָּדוֹל - אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. וְזֶה שֶׁנּוֹטֵל שְׁנֵי פְּתָחִים קְטַנִּים - נוֹתְנִין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל אֶחָד. הָיָה שָׁם אֶחָד רָחָב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת - נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת בֶּחָצֵר, פָּחוֹת מִכָּן - מַשְׁלִימִין לוֹ אֶת הַמִּדָּה, כְּנֶגְדּוֹ נוֹתְנִין לוֹ. מַכְנִיס וּמוֹצִיא אַרְבַּע אַמּוֹת בֶּחָצֵר.

יא, ח זָבֶל שֶׁבֶּחָצֵר - מְתַחֵלֵק לְפִי פְּתָחִים, וְאַכְסַנְיָא - לְכָל אָדָם, הַפֶּתַח פָּתוּחַ לְמִרְפֶּסֶת - אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. מִרְפֶּסֶת עַצְמוֹ - יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. חֲמִשָּׁה פְּתָחִים פְּתוּחִין לְמִרְפֶּסֶת - אֵין לַמִּרְפֶּסֶת בֶּחָצֵר אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּלְבַד. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַכְסַדְרָה לִפְנִים מִבֵּיתוֹ, בִּזְמַן שֶׁמִּגַּפֶּפֶת - נוֹתְנִין לוֹ, מַכְנִיס וּמוֹצִיא אַרְבַּע אַמּוֹת בֶּחָצֵר. אֵינָהּ מִגַּפֶּפֶת - הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר כָּל הֶחָצֵר. סָלָם הַצּוֹרִי - יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְלַמִּצְרִי - אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. אִם הָיָה קָבוּעַ בְּמַסְמֵר - יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. הַיָּצִיעַ, וְהַדּוּת, וְהָעֲלִיָּה - אֵין לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת. חֲלִית הַבְּאֵר - יֵשׁ לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. בְּאֵר הַקָּרוֹב לָאַמָּה -מִתְמַלֵּא רִאשׁוֹן. וְאִם קָדַם הַשֵּׁנִי וּמִלְּאָ - הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. בָּנָה בַּיִת לִפְנִים מִגִּנָּתוֹ - אֵין לוֹ בֶּחָצֵר אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּלְבַד. חָלַק בֵּיתוֹ לִפְנִים מִבֵּיתוֹ, וְגִנָּה לִפְנִים מִבֵּיתוֹ, וְגִנָּה לִפְנִים מִגִּנָּתוֹ - אֵין לוֹ בֶּחָצֵר אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּלְבַד. וְלֹא יִפְתַּח לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִין, אֲבָל פּוֹתְחָן לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ:

יא, ט מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּתַח בְּמָבוֹי - אֵין בְּנֵי מָבוֹי כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת הֵימֶנּוּ דֶּלֶת לְמָבוֹי, שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר רְצוֹנִי שֶׁאֶבְנֶס בַּחֲבֵילְתִּי עַל פִּתְחִי. כּוֹפִין בְּנֵי מָבוֹי זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת דֶּלֶת שֶׁלֹּא לְהוֹשִׁיב בֵּינֵיהֶן לֹא חַיָּט וְלֹא בּוֹרְסִי וְלֹא אֶחָד מִן כָּל בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת. לִשְׁכֶּנּוּ - אֵין יְכוֹלִין לְכוֹפוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לִשְׁכֶּנּוּ יְכוֹלִין לְכוֹפוֹ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּיִת בְּחָצֵר אַחֶרֶת - בְּנֵי חָצֵר אַחֶרֶת מְשַׁעְבְּדִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶן דֶּלֶת נֶגֶר וּמַנְעוּל לֶחָצֵר. שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - אֵין מְשַׁעְבְּדִין אוֹתוֹ. אִם הָיָה שָׁרוּי עִמָּהֶן בְּאוֹתָהּ חָצֵר - מְשַׁעְבְּדִין אוֹתוֹ לַחְפֹּר עִמָּהֶן בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת, וּלְתַקֵּן אֶת הַמַּקְוָאוֹת וְאַמַּת הַמַּיִם, וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - אֵין מְשַׁעְבְּדִין אוֹתוֹ. וְאִם הָיָה שָׁרוּי עִמָּהֶן בְּאוֹתָהּ הָעִיר - מְשַׁעְבְּדִין אוֹתוֹ עַל הַכֹּל. כּוֹפִין בְּנֵי חָצֵר זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת לֶחִי וְקוֹרָה לַמָּבוֹי:

יא, י כּוֹפִין בְּנֵי בִקְעָה זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶן חָרִיץ וּבֶן חָרִיץ. חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמָבוֹי אֶחָד, וְנִתְקַלְקֵל - כֻּלָּן מְשַׁמְּשׁוֹת עִם הַחִיצוֹנָה, וְהַחִיצוֹנָה מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ, וְהַשְּׁאָר מְשַׁמְּשׁוֹת עִם הַשְּׁנִיָּה, וְהַשְּׁנִיָּה מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ, הַפְּנִימִית שֶׁבְּכֻלָּן - מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וּמְשַׁמֶּשֶׁת עִם כֻּלָּן. רָצוּ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

בְּנֵי הַפְּנִימִית לִפְתֹּחַ לָהֶן פֶּתַח מִמָּקוֹם אַחֵר - יְכוֹלִין לְעַכֵּב עַל יָדָן. הָיָה סָתוּם וְנִמְלַךְ לִפְתֹּחַ - מְעַכֵּב עַל יְדוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לַחֲנוּת - כֻּלָּן מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמָבוֹי. חָמֵשׁ דִּיּוֹטָאוֹת מְשַׁתַּמְּשׁוֹת בְּבֵת אַחַת, וְנִתְקַלְקֵל - כֻּלָּן מְשַׁתַּמְּשׁוֹת עִם הָרִאשׁוֹנָה, וְהָרִאשׁוֹנָה מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ, וְהַשְּׁאָר מְשַׁמְּשׁוֹת עִם הַשְּׁנִיָּה, וְהַשְּׁנִיָּה - מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ, שְׁלִישִׁית שֶׁבְּכֻלָּן - מְשַׁמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּכֻלָּן. הֶעָשׁוּי לְכְבִיסָה - אֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ לִגְשָׁמִים, לִגְשָׁמִים - אֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ לִכְבִיסָה:

יא, יא חָמֵשׁ גַּנּוֹת מְשַׁתַּמְּשׁוֹת בְּאַמָּה אַחַת, וְנִתְקַלְקְלָה - כֻּלָּן מְתַקְּנוֹת עִם הָעֶלְיוֹנָה, וְהָעֶלְיוֹנָה מְתַקֶּנֶת לְעַצְמָהּ, וְהַשְּׁאָר מְתַקְּנוֹת עִם הַשְּׁנִיָּה, וְהַשְּׁנִיָּה מְתַקֶּנֶת לְעַצְמָהּ. הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּכֻלָּן מְתַקֶּנֶת לְעַצְמָהּ וּמְתַקֶּנֶת עִם כֻּלָּן. כּוֹפִין בְּנֵי חָצֵר זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת לֶחְצֵר גַּג גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. בְּחֻזְקַת שָׁנָתַן. שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ אֶת הַקּוֹרָה, לְפִיכָךְ בְּחֻזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ לִסְמֹךְ אֶת הַקּוֹרָה; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הָיָה שָׁם אֶחָד מְעַכֵּב - הוֹפֵךְ אֶת הַחֲזִית אֲצָלוֹ, לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֹּתֶל - הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים שֶׁלּוֹ:

יא, יב כּוֹפִין בְּנֵי הָעִיר זֶה אֶת זֶה לִבְנוֹת לָהֶן בֵּית הַכְּנֶסֶת, לִקְנוֹת לָהֶן סֵפֶר תּוֹרָה וּנְבִיאִים, וְרִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַתְנוֹת עַל הַשְּׁעָרִים וְעַל הַמְּדוֹת וְעַל שְׂכַר הַפּוֹעֲלִים. רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת קִיצָתָן. רַשָּׁאִין בְּנֵי הָעִיר לוֹמַר: כָּל מִי שֶׁיִּרְאֶה אֶצֶל פְּלוֹנִי - יְהֵא נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ. כָּל מִי שֶׁיִּרְאֶה אֶצֶל מַלְכוּת - יְהֵא נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ. כָּל מִי שֶׁרָצָה אוֹ שֶׁתִּרְעֶה פָּרָתוֹ בֵּין הַזְּרָעִים - יְהֵא נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ. וְכָל מִי שֶׁתִּרְעֶה בְּהֵמָה פְּלוֹנִית - יְהֵא נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ. רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת קִיצָתָן. וְרַשָּׁאִין הַצַּמָּרִין וְהַצַּבָּעִין לוֹמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁיָּבֹא לָעִיר נְהֵא כֻּלָּנוּ שֻׁתָּפִין בּוֹ. רַשָּׁאִין הַנַּחְתּוֹמִין לַעֲשׂוֹת רִגּוּעָה בֵּינֵיהֶן. רַשָּׁאִין הַחַמָּרִין לוֹמַר: כָּל מִי שֶׁיָּמוּת לוֹ חֲמוֹר לַעֲמֹד לוֹ חֲמוֹר אַחֵר מֵהֶה בְּכוּסְיָא אֵין צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר דִּלֹּא בְּכוּסְיָא - צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר. וְאִם אָמַר: תְּנוּ לִי וַאֲנִי לוֹקֵחַ לְעַצְמִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֶלָּא לוֹקְחִין וְנוֹתְנִין לוֹ. רַשָּׁאִין הַסַּפָּנִין לוֹמַר: כָּל מִי שֶׁתֹּאבַד סְפִינָתוֹ - נַעֲמִיד לוֹ סְפִינָה אַחֶרֶת. אָבְדָה בְּכוּסְיָא - אֵין צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לוֹ. דִּלֹּא בְּכוּסְיָא - צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לוֹ. וְאִם פֵּרֵשׁ לְמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם פּוֹרְשִׁין - אֵין צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

יא, יג מִי שֶׁהָיָה בַּלָּן לָרַבִּים, סַפָּר לָרַבִּים, נַחְתּוֹם לָרַבִּים, שַׁלְחָן לָרַבִּים, וְאֵין שָׁם אַחֵר אֶלָּא הוּא, וְהִגִּיעַ שְׁעַת הֶרֶגֶל וּמְבַקֵּשׁ לֵילֵךְ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - יְכוֹלִין לְעַכֵּב עַל יָדָיו עַד שֶׁיַּעֲמִיד אַחֵר תַּחְתָּיו. וְאִם הִתְנָה עִמָּהֶם בְּבֵית דִּין, אוֹ שֶׁעִבְּרוּ עָלָיו אֶת הַדֶּרֶךְ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הַנּוֹטֵעַ אִילָן לָרַבִּים - מְלַקֵּט וְאוֹכֵל, מְלַקֵּט וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְלֹא יְהֵא מְלַקֵּט וְעוֹשֶׂה גְּרוֹגָרוֹת, מְלַקֵּט וְעוֹשֶׂה דְּבֵלָה, שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא נְטָעוֹ אֶלָּא עַל מְנָת כֵּן, וּלְעוֹבְרֵי דְּרָכִים מְלַקֵּט וְאוֹכֵל, וְאָסוּר לְהַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

הַחוֹפֵר בּוֹר לָרַבִּים - מְמַלֵּא וְשׁוֹתֶה, מְמַלֵּא וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְלֹא יְהֵא מְמַלֵּא וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק. הַצַּמָּרִין וְהַצַּבָּעִין - מְמַלְּאִין לִשְׁתּוֹת וְאֵין מְמַלְּאִין לִסְחוֹרָה. הַבַּיִר וְהַבֶּלֶן וְהַסַּפָּר - מְמַלְּאִין לִשְׁתּוֹת וְאֵין מְמַלְּאִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, אֲבָל מְכַבְּשִׁין בָּהֶן אֶת הַכְּבָשִׁים, מַדִּיחִין בָּהֶן אֶת הַיָּרָק לְעוֹבְרֵי דְּרָכִים מְמַלֵּא וְשׁוֹתֶה, וְאָסוּר לְהַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. הָיוּ פּוֹעֲלִים עוֹשִׂין בְּצִדּוֹ - לֹא יְהֵא מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה אוֹתָן אֶלָּא הוֹלֵךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְשׁוֹתֶה וְעוֹשֶׂה:

יא, יד הָעוֹשֶׂה מְעָרוֹת לָרַבִּים - מַרְחִיק פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בָּהֶן. הָיוּ יָדָיו וְרַגְלָיו מְלֻכְלָכוֹת בְּטִיט וּבְצוֹאָה - אָסוּר. וּבַבּוֹר וּבְשִׁיחַ - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אָסוּר. הַנִּכְנָס לְמַרְחָץ - מְחַמִּין לוֹ אֶת הַצּוֹנֵן, וּמְצַנֵּן לוֹ אֶת הַחַמִּין. חוֹפֵף אֶת רֹאשׁוֹ בַּנֶּתֶר וּבְמִימֵי רַגְלַיִם, אַף עַל פִּי

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁעָשָׂה תַּקָּלָה לַבָּאִים אַחֲרָיו, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.

מַעְיָן שֶׁל בְּנֵי הָעִיר, הֵן וְהֵן וַאֲחֵרִים - הֵם קוֹדְמִים לַאֲחֵרִים. אֲחֵרִים וּבְהֶמְתָּן - חַיֵּי אֲחֵרִים קוֹדְמִים לִבְהֶמְתָּן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּהֶמְתָּן קוֹדֶמֶת לְחַיֵּי אֲחֵרִים. בְּהֶמְתָּן וּבֶהֱמַת אֲחֵרִים - בְּהֶמְתָּן קוֹדֶמֶת לִבְהֶמוֹת אֲחֵרִים. אֲחֵרִים וּכְבִיסָתָן - חַיֵּי אֲחֵרִים קוֹדְמִין לִכְבִיסָתָן. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּבִיסָתָן קוֹדֶמֶת לְחַיֵּי אֲחֵרִים. כְּבִיסָתָן וּכְבִיסַת אֲחֵרִים - כְּבִיסָתָן קוֹדֶמֶת לִכְבִיסַת אֲחֵרִים. בֶּהֱמַת אֲחֵרִים וּכְבִיסָתָן - בְּהֶמֶת אֲחֵרִים קוֹדֶמֶת לִכְבִיסָתָן. בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁלָּהֶם וּבֶהֱמַת אֲחֵרִים - בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁלָּהֶם קוֹדֶמֶת לִבְהֶמַת אֲחֵרִים. וְכֻלָּן עוֹלִין לְחֶשְׁבּוֹן בָּאַחֲרוֹנָה:

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א לֹא יַחְפֹּר אָדָם בּוֹר סְמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכְּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּסֹּלַע הַבָּא בְּיָדוֹ - זֶה חוֹפֵר בְּאֵרוֹ מִכָּאן, וְזֶה חוֹפֵר בְּאֵרוֹ מִכָּאן. זֶה מַרְחִיק שִׁלְשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד, וְזֶה מַרְחִיק שִׁלְשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד. מַרְחִיקִין אֶת הַנִּבְרֶכֶת וְאֶת הַבְּקִיעַ וְאֶת יְרֻקּוֹת מִכְּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד. מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזֶּבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסִּיד וְאֶת הַסְּלָעִים וְאֶת הַחוֹל מִכְּתְלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד.

א,ב מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרֹשָׁה וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכֹּתֶל שִׁלְשָׁה טְפָחִים. מַרְחִיקִין אֶת הָרֶחִים שֶׁל יָד שָׁלֹשׁ מִן הַשֻּׁכָּב, שֶׁהֵן אַרְבַּע מִן הָרֶכֶב. וְשֶׁל חֲמוֹר שִׁלְשָׁה מִן הָאִסְטְרוֹבִיל, שֶׁהוּא אַרְבָּעָה מִן הַקֻּלָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תּוֹקֵעַ יָתֵד בָּאָרֶץ וְסוֹמֵךְ עָלָיו אֶת הַקּוֹרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְקַע לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. מַרְחִיקִין אֶת הַתַּנּוּר שִׁלְשָׁה טְפָחִים מִן הַכַּלְיָא, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַכִּפָּה. וּבַכִּירָה - טֶפַח. לֹא יַטִּיל אָדָם מֵי רַגְלַיִם בְּכֹתֶל שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק שִׁלְשָׁה טְפָחִים, וּמֵאֲבָנִים - טֶפַח, וּבְצוֹנֶמֶא - מֶתֶר:

הַשָּׁלֵם

א,ג בֶּאֱמֶת בַּיִּין הִתִּירוּ, אֲבָל לֹא בְּרֶפֶת בָּקָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּמְעִיטוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מַשְׁבִּיחוֹ. וְאִם קִדְּמוּ חֲנוּת וֶרֶפֶת אֶת הָאוֹצָר - אֵין יָכוֹל לְמַחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ, וְלֹא מִקּוֹל הָרֵחַיִם, וְלֹא מִפְּנֵי רֵיחַ רַע, וְלֹא מִקּוֹל תִּינוֹקוֹת.

א,ד לִשְׁכֵנוֹ - אֵין יְכוֹלִין לְכוֹפוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לִשְׁכֵנוֹ יְכוֹלִין לְכוֹפוֹ. יֵשׁ לוֹ חֲנוּת בְּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמְבַקֵּשׁ לִפְתּוֹחָהּ לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִין - יְכוֹלִין לַעֲכֹב עַל יָדָיו מִפְּנֵי שֶׁמְּרַבֶּה עֲלֵיהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ. יֵשׁ לוֹ בַּיִת בַּחֲצַר הַשֻּׁתָּפִין, וּמְבַקֵּשׁ לְחַלְּקוֹ וּלְהַקְרוֹת בּוֹ אֶת הַתִּינוֹקוֹת - יְכוֹלִין לַעֲכֹב עַל יָדָיו מִפְּנֵי שֶׁמַּרְבֶּה עֲלֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ. יֵשׁ לוֹ גַּג בְּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּמְבַקֵּשׁ לִבְנוֹת עַל גַּבּוֹ עֲלִיָּה לִפְתּוֹחָהּ לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִין - יְכוֹלִין לַעֲכֹב עַל יָדָיו מִפְּנֵי שֶׁמַּרְבֶּה עֲלֵיהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹשֶׂה לוֹ לוּלִיו וּפוֹתְחָהּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

א,ה מַרְחִיקִין אֶת הַכֹּתֶל מִן הַחַלּוֹנוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת לְמַעְלָה, מִן הַצְּדָדִין - כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא רוֹאֶה, מִלְמַטָּה - כְּדֵי שֶׁלֹּא יְצִיץ, מִכָּנֶגְדָּן - כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲפִיל. מַרְחִיקִין אֶת הַסֶּלָּם מִן הַשּׁוֹבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זוֹקֵף אֶת הַסֶּלָּם. וְאֶת הַכֹּתֶל מִן הַמְּזוּזָה אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לוֹ מָקוֹם לָסוּד:

א,ו מַרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. הַלּוֹקֵחַ שׁוֹבָךְ מֵחֲבֵרוֹ וְנָפַל, אֲפִלּוּ הוּא בֵּית רֹבַע - הֲרֵי זֶה בּוֹנֶה אֶת מְקוֹמוֹ. נִפּוּל הַנִּמְצָא מִן שְׁתֵּי שׁוֹבָכוֹת רָחוֹק מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָאן וּמֵחֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָאן - הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ תְּדִירָה.

א,ז מַרְחִיקִין אֶת הַמִּשְׁרָה מִן הַיָּרָק, וְאֶת הַכִּרְשִׁין מִן הַבְּצָלִים, וְאֶת הַחֲרָדָל מִן הַדְּבוּרִים. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בַּחֲרָדָל, שֶׁאוֹמֵר

תּוֹסֶפְתָּא

לוֹ: כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂית בְּתוֹךְ שֶׁלְּךָ, אַף אֲנִי עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלִּי. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַרְחִיקִין אֶת הַדְּבוֹרִים מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנְשְׁכוּ אֶת בְּנֵי אָדָם. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מְגַדֵּל דְּבוֹרִים כִּמְגַדֵּל כְּלָבִים. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מַרְחִיקִין אֶת הַכִּבְשׁוֹנוֹת מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, וְאֶת הָאֵילָן מִן הָעִיר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה. וּכְשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִן הָעִיר - כָּךְ מַרְחִיקִין מִבּוֹרוֹת וְשִׂיחִין וּמְעָרוֹת. וּכְשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִכָּלָן - כָּךְ מַרְחִיקִין מִן הַקְּבָרוֹת. קֶבֶר שֶׁהִקִּיפוּתוֹ הָעִיר, בֵּין מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, בֵּין מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹת, בֵּין מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ רָחוֹק יֶתֶר מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָאן וּמֵחֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָאן - אֵין מְפַנִּין אוֹתוֹ. פָּחוֹת מִכֵּן - מְפַנִּין אוֹתוֹ. כָּל הַקְּבָרוֹת מִתְפַּנִּין חוּץ מִקֶּבֶר הַמֶּלֶךְ וּמִקֶּבֶר הַנָּבִיא. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אַף קֶבֶר הַמֶּלֶךְ וְקֶבֶר הַנָּבִיא מִתְפַּנִּין. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא קֶבֶר בֵּית דָּוִד וְקֶבֶר חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא נָגַע בָּהֶן אָדָם מֵעוֹלָם. אָמַר לָהֶם: מִשָּׁם רְאָיָה, מְחִילָה הָיְתָה לָהֶן וְהָיְתָה מוֹצִיאָה טָמְאָה לְנַחַל קִדְרוֹן:

א,ח מַרְחִיקִין אֶת הָאֵילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה. וּבְחָרוּב וּבְשִׁקְמָה - חֲמִשִּׁים אַמָּה, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִן הַצַּד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִלְמַעְלָה, כָּךְ מַרְחִיקִין מִלְמַטָּה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר, שֶׁלֹּא נִתְּנוּ שָׁדוֹת אֶלָּא לִנְטִיעָה. לֹא יִטַּע אָדָם אִילָן סָמוּךְ לְשָׂדֵה חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק הַיְמֵנוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאִם רוֹצֶה, עוֹשֶׂה מְחִיצָה גְּבוֹהָה אוֹ גָּדֵר. אֶחָד גְּפָנִים, וְאֶחָד כָּל הָאִילָן - מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנוֹטֵעַ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּקָר עוֹבֵר בְּכֵלָיו. הָיוּ שָׂרָשָׁיו יוֹצְאִים לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ - מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּעָכֵּב הַמַּחֲרֵשָׁה. אִילָן הָעוֹלֶה בֵּין מִן הַגֶּזַע וּבֵין מִן הַשָּׂרָשִׁין - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. בֵּית הַשִּׁלְחִין וּבֵית הָאִילָן - כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל אִילָן סָרָק - כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת מִפְּנֵי שֶׁהַצֵּל רַע לְבֵית הַשִּׁלְחִין:

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת תָּדִיר, כְּגוֹן שְׂדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין, בֵּית הַבַּעַל - חֶזְקָתָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְאֵינָהּ מְיוֹם לְיוֹם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּא בְּאַסְפָּמְיָא. אֲבָל אִם הָיָה עִמּוֹ בַּמְּדִינָה, כֵּיוָן שֶׁאָכְלָה שָׁנָה אַחַת - הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

הַלּוֹקֵחַ מֵחַמַּת הַלּוֹקֵחַ, אַף עַל פִּי שֶׁהַלּוֹקֵחַ הָרִאשׁוֹן אוֹמֵר: "גְּזוּלָה הִיא בְּיָדַי" - לֹא כָּל הֵימֶנּוּ לְאַבֵּד זְכוּתוֹ שֶׁל זֶה. הָאוֹכֵל שָׂדֶה מֵחַמַּת אוֹנוֹ, וְנִמְצֵאת אוֹנוֹ שֶׁהִיא פְּסוּלָה - הֲרֵי זֶה אֵינָהּ חֶזְקָה. הָאוֹכֵל שָׂדֶה בְּחֶזְקַת שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ וְהוֹצִיא עָלֶיהָ שְׁטַר שֶׁמְּכָרָהּ לוֹ וְשֶׁנְּתָנָהּ לוֹ בְּמַתָּנָה - יִתְקַיֵּם שְׁטַר בְּחוֹתָמָיו. וְאִם אָמַר: כְּתַבְתִּי שְׁטַר וְנִטַּלְתִּי מָעוֹת, שְׁטַר פִּיסְפִּיס הוּא בְּיָדְךָ - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר חֶזְקָה. הָאוֹכֵל שָׂדֶה שֵׁשׁ שָׁנִים, וְעֵרְעֵר עָלָיו שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת, וּבָאַחֲרוֹנָה אָמַר לוֹ: אַתָּה מָכַרְתָּ לִי וְאַתָּה נָתַתָּ לִי בְּמַתָּנָה, אִם מֵחַמַּת טַעֲנָה הָרִאשׁוֹנָה - אֵינָהּ חֶזְקָה, שֶׁכָּל טַעֲנָה שֶׁמַּקָּצָתָהּ בְּטֵלָה - בְּטֵלָה כֻּלָּהּ.

ב,ב אֵימָתַי אָמְרוּ: 'אֲרִיס יִשְׁבַּע שֶׁלֹּא בְּטַעֲנָה'? כָּל זְמַן שֶׁאֲרִיס יָצָא מֵאֲרִיסוּתוֹ - הֲרֵי הוּא כְּכָל אָדָם. שֻׁתָּף, כָּל זְמַן שֶׁשּׁוּתָּף יָצָא מִשּׁוּתְּפוּתוֹ - הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם. אֲפוֹטְרוֹפּוֹס, כָּל זְמַן שֶׁאֲפוֹטְרוֹפּוֹס יָצָא מֵאֲפוֹטְרוֹפְּסוּתוֹ - הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם. הַבֶּן שֶׁחָלַק, וְהָאִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה - הֲרֵי הֵן כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם. מְקַבְּלֵי פְּקָדוֹנוֹת וְהָרוֹעִים וְהַשָּׂכִיר - אֵין לָהֶם חֶזְקָה. הָאוּמָנִין - אֵין לָהֶן חֶזְקָה. כֵּיצַד? רוֹאֶה כֵּלָיו אֵצֶל כּוֹבֵס, וְעַבְדּוֹ אֵצֶל אָמָּן, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי אֶת שֶׁלִּי, אָמַר לוֹ: אַתָּה מְכַרְתָּם לִי וְאַתָּה נְתָתָם לִי בְּמַתָּנָה - אֵינָהּ חֶזְקָה. אַתָּה אָמַרְתָּ לִי לְמוֹכְרָם, אַתָּה אָמַרְתָּ לִתְּנֵם בְּמַתָּנָה - הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

ב,ג חֶזְקָה - שָׁלֹשׁ שָׁנִים. הֶחְזִיק הָאָב שָׁנָה אַחַת, וְהַבֵּן שְׁתֵּי שָׁנִים. הָאָב שְׁתֵּי שָׁנִים, וְהַבֵּן שָׁנָה אַחַת - הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה. הָאָב שָׁנָה, וְהַבֵּן שָׁנָה, וְהַלּוֹקֵחַ שָׁנָה - הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה.

תּוֹסֶפְתָּא

הֶחֱזִיק בִּפְנֵי הָאָב שָׁנָה אַחַת, וּבִפְנֵי הַבֵּן שְׁתֵּי שָׁנִים - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. בִּפְנֵי הָאָב שְׁתֵּי שָׁנִים, וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה אַחַת - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. בִּפְנֵי הָאָב שָׁנָה, וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה, וּבִפְנֵי הַלּוֹקֵחַ שָׁנָה - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה:

ב,ד הֶחֱזִיק הָאָדָם בִּפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, בִּפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה הַשְּׁנִיָּה, בִּפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית - הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדִיּוֹת, וְהֵן עֵדוּת אַחַת. נִמְצֵאת כַּת רִאשׁוֹנָה זוֹמֶמֶת - הֲרֵי בְיָדוֹ שְׁתֵּי שָׁנִים. שְׁנִיָּה - הֲרֵי בְיָדוֹ שָׁנָה אַחַת. שְׁלִישִׁית - אֵין בְּיָדוֹ כְּלוּם. הָיוּ הֵן רִאשׁוֹנִים וְהֵן הָאַחֲרוֹנִים, נִמְצְאוּ זוֹמְמִין בָּרִאשׁוֹנָה - אֵין בְּיָדוֹ כְּלוּם. שְׁנִיָּה - הֲרֵי בְיָדוֹ שָׁנָה אַחַת. שְׁלִישִׁית - הֲרֵי בְיָדוֹ שְׁתֵּי שָׁנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בָּא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֵצֶל רַבִּי חֲלַפְתָּא, אָמַר לוֹ: הֲרֵי שֶׁהֶחֱזִיק בִּפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּבִפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה שְׁנִיָּה, וּבִפְנֵי שְׁנַיִם שָׁנָה שְׁלִישִׁית, מַהוּ? אָמַר לוֹ: הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁעֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵין חֲזָקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים א ד): ״וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים עָשָׂר נְצִיבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר (שָׁם) ״וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ״. הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה חִדֵּשׁ הָעִבּוּר. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: זֶה אַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁמְמָנָה עַל יְדֵי כֻלָּן, שֶׁאֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִהְיוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר מְשַׁמְּשִׁין אוֹתוֹ, אֶלָּא שְׁנַיִם עָשָׂר מְשַׁמְּשִׁין אֶת הָאֶחָד, וְהָאֶחָד מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַמֶּלֶךְ:

ב,ה הַמַּחֲזִיק בִּנְכְסֵי הַגֵּר, נָעַל וְגָדַר וּפָרַץ כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. נָעַל אֶחָד וְגָדַר אֶחָד - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. נָעֲלוּ שְׁנַיִם וְגָדְרוּ שְׁנַיִם - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. הָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שָׂדוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיק בְּאַחַת - הֶחֱזִיק בְּכֻלָּן. עֲשָׂרָה עֲבָדִים, אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק בְּאֶחָד - לֹא הֶחֱזִיק בְּכֻלָּן. כֵּלִים וַעֲבָדִים, זָכָה בַּכֵּלִים - לֹא זָכָה בָּעֲבָדִים. בָּעֲבָדִים - לֹא זָכָה בַּכֵּלִים. כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת, זָכָה בַּקַּרְקָעוֹת - לֹא זָכָה בַּכֵּלִים. בַּכֵּלִים - לֹא זָכָה בַּקַּרְקָעוֹת. עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת, זָכָה בָּעֲבָדִים - לֹא זָכָה בַּקַּרְקָעוֹת. בַּקַּרְקָעוֹת - לֹא זָכָה בָּעֲבָדִים. בָּעֲבָדִים - לֹא זָכָה בַּקַּרְקָעוֹת. בַּקַּרְקָעוֹת - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. הָלַךְ בָּהּ, בֵּין לְאָרְכָּהּ וּבֵין לְרָחְבָּהּ - הֲרֵי זֶה קָנָה. הִלְכוּ בוֹ שְׁנַיִם - זֶה קָנָה מָקוֹם הִלּוּכוֹ, וְזֶה קָנָה מָקוֹם הִלּוּכוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁנֵיהֶם לֹא קָנוּ עַד שָׁעָה שֶׁיַּחֲזִיקוּ. לָקַח מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר שָׂדוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן - הֶחֱזִיק בְּכֻלָּן. שָׂכַר מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר שָׂדוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן - הֶחֱזִיק בְּכֻלָּן. לָקַח מִקְצָתָן, וְהֶחֱזִיק בֵּין בִּלְקִיחָה בֵּין בִּשְׂכִירָה - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה.

נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - נִקְנִין עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: ״חָצֵר וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״. כֵּיוָן שֶׁכָּתַב שְׁטָר, וְקִבֵּל מָעוֹת, וְהֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן - הֶחֱזִיק בְּכֻלָּן. מָקוֹם עֲמִידַת תַּנּוּר וְכִירַיִם בֶּחָצֵר - אֵין לָהֶם חֲזָקָה. קוֹרָה עַל גַּבֵּיהֶן כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. תַּרְנְגוֹלִין בֶּחָצֵר - אֵין לָהֶן חֲזָקָה. עֻשָּׁה לָהֶן גַּג גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים - הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. צְנוֹר -אֵין לוֹ חֲזָקָה. מָקוֹם קִילּוּחוֹ - יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה. פֶּתַח בֶּחָצֵר, אַף עַל פִּי שֶׁסְּתָמוֹ - אֵין לוֹ חֲזָקָה. פָּרַץ פְּצִימָיו - יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה. אֵיזוֹ הִיא חֲלוֹן הַצְּווּרִי? כָּל שֶׁרֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִכָּנֵס לְתוֹכָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא לָהּ מַלְבֵּן אוֹ צוּרַת פֶּתַח. וְכֵן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יִפְתַּח אָדָם פֶּתַח עַל גַּבֵּי פִּתְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְחַלּוֹן עַל גַּבֵּי חַלּוֹן שֶׁל חֲבֵרוֹ, פֶּתַח עַל גַּבֵּי חַלּוֹנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְחַלּוֹן עַל גַּבֵּי פִּתְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וַחֲכָמִים מַתִּירִין, וּבִלְבַד שֶׁיַּרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת כְּנֶגֶד חֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא יוֹשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ וְרוֹאֶה מַה בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֶלָּא זֶה פּוֹתֵחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְזֶה פּוֹתֵחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים.

ב,ו כְּשֵׁם שֶׁבְּנֵי חָצֵר יְכוֹלִין לִמְחוֹת זֶה עַל יְדֵי זֶה בֶּחָצֵר שֶׁל שְׁתָּפִין - כָּךְ בְּנֵי מְבוֹי יְכוֹלִין לִמְחוֹת זֶה אֶת זֶה בְּמְבוֹי הַשְּׁתָּפִין. כֵּיצַד? בָּנָה מֶרְחָץ בְּצַד מֶרְחָצוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, חֲנוּת בְּתוֹךְ חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - אֵין יָכוֹל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

לְמָחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אַתָּה הֵבֵאתָ אֶת הַתַּקָּלָה, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ בְּתוֹךְ שֶׁלְּךָ, אַף אֲנִי עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלִּי. הָיוּ מֵימָיו עוֹבְרִים דֶּרֶךְ גַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְעָמַד וְהִפְסִיקָן - יָכוֹל לְעַכֵּב עַל יָדוֹ, עַד שֶׁיּוֹדִיעַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא מוֹלִיכָן. הָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים אוֹ נָהָר עוֹבֶרֶת בְּתוֹךְ [שָׂדֵהוּ,] וְעָמַד וּגְדָרוֹ וְהֶעֱבִירוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ - אֵין יָכוֹל לְמָחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אַתָּה הֵבֵאתָ עָלַי אֶת הַתַּקָּלָה, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתִי בְּתוֹךְ שֶׁלִּי, כָּךְ עָשֹׂה בְּתוֹךְ שֶׁלְּךָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרַבִּים שֶׁבָּרְרוּ דֶּרֶךְ לְעַצְמָן - מַה שֶּׁבָּרְרוּ בֵּרְרוּ.

יֵשׁ לוֹ בְּאֵר בַּחֲצַרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וַהֲרֵי בַּעַל חָצֵר מְבַקֵּשׁ לַחְפֹּר לוֹ בְּאֵר אַחֶרֶת - יָכוֹל לְעַכֵּב עַל יָדָיו. וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ בֵּית הַגַּלְגַּל לָרַבִּים, בֵּית טְבִילָה לָרַבִּים. וְלֹא יְהֵא מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה, מְמַלֵּא וּמוֹכֵר, אֶלָּא מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה בַּשּׁוּק, מְמַלֵּא וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק. לָקַח חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וּגְזוּזְטָרָאוֹת וְנָפְלוּ - הֲרֵי זֶה בּוֹנֶה אֶת מְקוֹמָן. אֵין מְפַיְחִין, אֵין מְסַיְּדִין, אֵין מְכַיְּרִין. לָקַח בֵּית מוּפָּח מְסַיֵּד וּמְכַיֵּר - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן.

סָד אָדָם כָּל בֵּיתוֹ בַּסִּיד, וּמְשַׁיֵּר דָּבָר מוּעָט זֵכֶר לִירוּשָׁלַיִם. עוֹשֶׂה אָדָם כָּל עִסְקֵי סְעוּדָה, וּמְשַׁיֵּר דָּבָר מוּעָט זֵכֶר לִירוּשָׁלַיִם. עוֹשֶׂה אִשָּׁה כָּל תַּכְשִׁיטֶיהָ, וּמְשַׁיֶּרֶת דָּבָר מוּעָט זֵכֶר לִירוּשָׁלַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלז): "אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי" וְגוֹ'. כָּל הַמִּתְאַבְּלִין עָלֶיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה - שְׂמֵחִים עִמָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ סו): "שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָהּ כָּל אוֹהֲבֶיהָ, שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ".

ירמיהו פרק יא

א הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
לֵאמֹר: ב שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת
וְדִבַּרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה וְעַל־יֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלִָם: ג וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי
הַבְּרִית הַזֹּאת: ד אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם
הוֹצִיאִי־אוֹתָם מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם מִכּוּר הַבַּרְזֶל לֵאמֹר
שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר־אֲצַוֶּה
אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם
לֵאלֹהִים: ה לְמַעַן הָקִים אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם לָתֶת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב
וּדְבַשׁ כַּיּוֹם הַזֶּה וָאַעַן וָאֹמַר אָמֵן | יְהוָה: {פ}
ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרָא אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר שִׁמְעוּ אֶת־
דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם: ז כִּי הָעֵד
הַעִדֹתִי בַּאֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַעֲלוֹתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַשְׁכֵּם וְהָעֵד לֵאמֹר שִׁמְעוּ
בְקוֹלִי: ח וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ
אִישׁ בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וָאָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־
דִּבְרֵי הַבְּרִית־הַזֹּאת אֲשֶׁר־צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא
עָשׂוּ: {ס} ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נֶמְצָא־קֶשֶׁר בְּאִישׁ
יְהוּדָה וּבְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם: י שָׁבוּ עַל־עֲוֹנֹת אֲבוֹתָם
הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר מֵאֲנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרַי וְהֵמָּה
הָלְכוּ אֲחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם הֵפֵרוּ בֵּית־
יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־
אֲבוֹתָם: {ס} יא לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא
אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא־יוּכְלוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה וְזָעֲקוּ
אֵלַי וְלֹא אֶשְׁמַע אֲלֵיהֶם: יב וְהָלְכוּ עָרֵי יְהוּדָה
וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם וְזָעֲקוּ אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם
מְקַטְּרִים לָהֶם וְהוֹשֵׁעַ לֹא־יוֹשִׁיעוּ לָהֶם בְּעֵת
רָעָתָם: יג כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה
וּמִסְפַּר חֲצוֹת יְרוּשָׁלִַם שַׂמְתֶּם מִזְבְּחוֹת לַבֹּשֶׁת
מִזְבְּחוֹת לְקַטֵּר לַבָּעַל: {ס} יד וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל
בְּעַד־הָעָם הַזֶּה וְאַל־תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה
כִּי | אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ בְּעֵת קָרְאָם אֵלַי בְּעַד רָעָתָם:
{ס} טו מֶה לִידִידִי בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְזִמָּתָהּ
הָרַבִּים וּבְשַׂר־קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ כִּי רָעָתֵכִי אָז
תַּעֲלֹזִי: טז זַיִת רַעֲנָן יְפֵה פְרִי־תֹאַר קָרָא יְהוָה
שְׁמֵךְ לְקוֹל | הֲמוּלָה גְּדֹלָה הִצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ וְרָעוּ
דָּלִיּוֹתֶיהָ: יז וַיהוָה צְבָאוֹת הַנּוֹטֵעַ אוֹתָךְ דִּבֶּר
עָלַיִךְ רָעָה בְּגִלַּל רָעַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה
אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם לְהַכְעִסֵנִי לְקַטֵּר לַבָּעַל: {פ}
יח וַיהוָה הוֹדִיעֵנִי וָאֵדָעָה אָז הִרְאִיתַנִי
מַעַלְלֵיהֶם: יט וְאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אַלּוּף יוּבַל לִטְבֹּחַ
וְלֹא־יָדַעְתִּי כִּי־עָלַי | חָשְׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת נַשְׁחִיתָה
עֵץ בְּלַחְמוֹ וְנִכְרְתֵנוּ מֵאֶרֶץ חַיִּים וּשְׁמוֹ לֹא־יִזָּכֵר
עוֹד: כ וַיהוָה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צֶדֶק בֹּחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב
אֶרְאֶה נְקָמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גָּלִיתִי אֶת־רִיבִי:
{ס} כא לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת
הַמְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ לֵאמֹר לֹא תִנָּבֵא בְּשֵׁם
יְהוָה וְלֹא תָמוּת בְּיָדֵנוּ: {פ}
כב לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי פֹקֵד עֲלֵיהֶם
הַבַּחוּרִים יָמֻתוּ בַחֶרֶב בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם יָמֻתוּ
בָּרָעָב: כג וּשְׁאֵרִית לֹא תִהְיֶה לָהֶם כִּי־אָבִיא
רָעָה אֶל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת שְׁנַת פְּקֻדָּתָם: {ס}

ירמיהו פרק יב

א צַדִּיק אַתָּה יְהוָה כִּי אָרִיב אֵלֶיךָ אַךְ מִשְׁפָּטִים
אֲדַבֵּר אִתָּךְ מַדּוּעַ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלְחָה שָׁלְוֵי כָּל־
בֹּגְדֵי בָגֶד: **ב** נְטַעְתָּם גַּם־שֹׁרָשׁוּ יֵלְכוּ גַּם־עָשׂוּ
פֶּרִי קָרוֹב אַתָּה בְּפִיהֶם וְרָחוֹק
מִכִּלְיוֹתֵיהֶם: **ג** וְאַתָּה יְהוָה יְדַעְתָּנִי תִּרְאֵנִי
וּבָחַנְתָּ לִבִּי אִתָּךְ הַתֹּקֵם כְּצֹאן לְטִבְחָה וְהַקְדִּשֵׁם
לְיוֹם הֲרֵגָה: {פ}
ד עַד־מָתַי תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְעֵשֶׂב כָּל־הַשָּׂדֶה יִיבָשׁ
מֵרָעַת יֹשְׁבֵי־בָהּ סָפְתָה בְהֵמוֹת וָעוֹף כִּי אָמְרוּ
לֹא יִרְאֶה אֶת־אַחֲרִיתֵנוּ: **ה** כִּי אֶת־רַגְלִים |
רַצְתָּה וַיַּלְאוּךָ וְאֵיךְ תְּתַחֲרֶה אֶת־הַסּוּסִים וּבְאֶרֶץ
שָׁלוֹם אַתָּה בוֹטֵחַ וְאֵיךְ תַּעֲשֶׂה בִּגְאוֹן
הַיַּרְדֵּן: **ו** כִּי גַם־אַחֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ גַּם־הֵמָּה בָּגְדוּ
בָּךְ גַּם־הֵמָּה קָרְאוּ אַחֲרֶיךָ מָלֵא אַל־תַּאֲמֵן בָּם
כִּי־יְדַבְּרוּ אֵלֶיךָ טוֹבוֹת: {ס} **ז** עָזַבְתִּי אֶת־בֵּיתִי
נָטַשְׁתִּי אֶת־נַחֲלָתִי נָתַתִּי אֶת־יְדִדוּת נַפְשִׁי בְּכַף
אֹיְבֶיהָ: **ח** הָיְתָה־לִּי נַחֲלָתִי כְּאַרְיֵה בַּיָּעַר נָתְנָה
עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל־כֵּן שְׂנֵאתִיהָ: **ט** הַעַיִט צָבוּעַ
נַחֲלָתִי לִי הַעַיִט סָבִיב עָלֶיהָ לְכוּ אִסְפוּ כָּל־חַיַּת
הַשָּׂדֶה הֵתָיוּ לֶאֱכֹלָה: **י** רֹעִים רַבִּים שִׁחֲתוּ כַרְמִי
בִּסְסוּ אֶת־חֶלְקָתִי נָתְנוּ אֶת־חֶלְקַת חֶמְדָּתִי
לְמִדְבַּר שְׁמָמָה: **יא** שָׂמָהּ לִשְׁמָמָה אָבְלָה עָלַי
שְׁמֵמָה נָשַׁמָּה כָּל־הָאָרֶץ כִּי אֵין אִישׁ שָׂם עַל־
לֵב: **יב** עַל־כָּל־שְׁפָיִם בַּמִּדְבָּר בָּאוּ שֹׁדְדִים כִּי
חֶרֶב לַיהוָה אֹכְלָה מִקְצֵה־אֶרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ
אֵין שָׁלוֹם לְכָל־בָּשָׂר: {ס} **יג** זָרְעוּ חִטִּים וְקֹצִים
קָצָרוּ נָחֲלוּ לֹא יוֹעִלוּ וּבֹשׁוּ מִתְּבוּאֹתֵיכֶם מֵחֲרוֹן
אַף־יְהוָה: {פ}

יד כֹּה | אָמַר יְהוָה עַל־כָּל־שְׁכֵנַי הָרָעִים הַנֹּגְעִים
בַּנַּחֲלָה אֲשֶׁר־הִנְחַלְתִּי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
נֹתְשָׁם מֵעַל אַדְמָתָם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶתּוֹשׁ
מִתּוֹכָם: **טו** וְהָיָה אַחֲרֵי נָתְשִׁי אוֹתָם אָשׁוּב
וְרִחַמְתִּים וַהֲשִׁבֹתִים אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ וְאִישׁ
לְאַרְצוֹ: **טז** וְהָיָה אִם־לָמֹד יִלְמְדוּ אֶת־דַּרְכֵי עַמִּי
לְהִשָּׁבֵעַ בִּשְׁמִי חַי־יְהוָה כַּאֲשֶׁר לִמְּדוּ אֶת־עַמִּי
לְהִשָּׁבֵעַ בַּבַּעַל וְנִבְנוּ בְּתוֹךְ עַמִּי: **יז** וְאִם לֹא
יִשְׁמָעוּ וְנָתַשְׁתִּי אֶת־הַגּוֹי הַהוּא נָתוֹשׁ וְאָבֵד
נְאֻם־יְהוָה: {ס}

ירמיהו פרק יג

א כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלוֹךְ וְקָנִיתָ לְךָ אֵזוֹר
פִּשְׁתִּים וְשַׂמְתּוֹ עַל־מָתְנֶיךָ וּבַמַּיִם לֹא
תְבִיאֵהוּ: **ב** וָאֶקְנֶה אֶת־הָאֵזוֹר כִּדְבַר יְהוָה וָאָשֶׂם
עַל־מָתְנָי: {פ}
ג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר: **ד** קַח אֶת־
הָאֵזוֹר אֲשֶׁר קָנִיתָ אֲשֶׁר עַל־מָתְנֶיךָ וְקוּם לֵךְ
פְּרָתָה וְטָמְנֵהוּ שָׁם בִּנְקִיק הַסָּלַע: **ה** וָאֵלֵךְ
וָאֶטְמְנֵהוּ בִּפְרָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אוֹתִי: **ו** וַיְהִי
מִקֵּץ יָמִים רַבִּים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֵךְ פְּרָתָה
וְקַח מִשָּׁם אֶת־הָאֵזוֹר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְטָמְנוֹ־
שָׁם: **ז** וָאֵלֵךְ פְּרָתָה וָאֶחְפֹּר וָאֶקַּח אֶת־הָאֵזוֹר מִן־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־טְמַנְתִּיו שָׁמָּה וְהִנֵּה נִשְׁחַת הָאֵזוֹר
לֹא יִצְלַח לַכֹּל: {פ}
ח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ט** כֹּה אָמַר יְהוָה
כָּכָה אַשְׁחִית אֶת־גְּאוֹן יְהוּדָה וְאֶת־גְּאוֹן יְרוּשָׁלִַם
הָרָב: **י** הָעָם הַזֶּה הָרָע הַמֵּאֲנִים | לִשְׁמוֹעַ אֶת־
דְּבָרַי הַהֹלְכִים בִּשְׁרִרוּת לִבָּם וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים
אֲחֵרִים לְעָבְדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְיִהְיוּ כָּאֵזוֹר

הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא־יִצְלַח לַכֹּל: {ס} **יא** כִּי כָאֲשֶׁר
יִדְבַּק הָאֵזוֹר אֶל־מָתְנֵי־אִישׁ כֵּן הִדְבַּקְתִּי אֵלַי
אֶת־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה נְאֻם־
יְהוָה לֶהְיוֹת לִי לְעָם וּלְשֵׁם וְלִתְהִלָּה וּלְתִפְאָרֶת
וְלֹא שָׁמֵעוּ: **יב** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
{ס} כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֵבֶל יִמָּלֵא
יָיִן וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ הֲיָדֹעַ לֹא נֵדַע כִּי כָל־נֵבֶל יִמָּלֵא
יָיִן: **יג** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה הִנְנִי מְמַלֵּא
אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶת־הַמְּלָכִים
הַיֹּשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־
הַנְּבִאִים וְאֶת כָּל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם
שִׁכָּרוֹן: **יד** וְנִפַּצְתִּים אִישׁ אֶל־אָחִיו וְהָאָבוֹת
וְהַבָּנִים יַחְדָּו נְאֻם־יְהוָה לֹא־אֶחְמוֹל וְלֹא־אָחוּס
וְלֹא אֲרַחֵם מֵהַשְׁחִיתָם: **טו** שִׁמְעוּ וְהַאֲזִינוּ אַל־
תִּגְבְּהוּ כִּי יְהוָה דִּבֵּר: **טז** תְּנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַחְשִׁךְ וּבְטֶרֶם יִתְנַגְּפוּ רַגְלֵיכֶם עַל־
הָרֵי נָשֶׁף וְקִוִּיתֶם לְאוֹר וְשָׂמָהּ לְצַלְמָוֶת
יְשִׁית וְשִׁית לַעֲרָפֶל: **יז** וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּהָ
בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה־נַפְשִׁי מִפְּנֵי גֵּוֶה וְדָמַע תִּדְמַע
וְתֵרֶד עֵינִי דִּמְעָה כִּי נִשְׁבָּה עֵדֶר יְהוָה:
{ס} **יח** אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה הַשְׁפִּילוּ שְׁבוּ כִּי
יָרַד מֵרַאֲשׁוֹתֵיכֶם עֲטֶרֶת תִּפְאַרְתְּכֶם: **יט** עָרֵי
הַנֶּגֶב סֻגְּרוּ וְאֵין פּוֹתֵחַ הָגְלָת יְהוּדָה כֻּלָּהּ הָגְלֵת
שְׁלוֹמִים: {ס} **כ** שְׂאִי שְׁאִי וְעֵינֵיכֶם
וּרְאִי וִרְאוּ הַבָּאִים מִצָּפוֹן אַיֵּה הָעֵדֶר נִתַּן־לָךְ צֹאן
תִּפְאַרְתֵּךְ: **כא** מַה־תֹּאמְרִי כִּי־יִפְקֹד עָלַיִךְ וְאַתְּ
לִמַּדְתְּ אֹתָם עָלַיִךְ אַלָּפִים לְרֹאשׁ הֲלוֹא חֲבָלִים
יְאֹחֶזוּךְ כְּמוֹ אֵשֶׁת לֵדָה: **כב** וְכִי תֹאמְרִי בִּלְבָבֵךְ
מַדּוּעַ קָרָאֻנִי אֵלֶּה בְּרֹב עֲוֹנֵךְ נִגְלוּ שׁוּלַיִךְ נֶחְמְסוּ
עֲקֵבָיִךְ: **כג** הֲיַהֲפֹךְ כושי עוֹרוֹ וְנָמֵר חַבַּרְבֻּרֹתָיו
גַּם־אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהֵיטִיב לִמְּדֵי הָרֵעַ: **כד** וַאֲפִיצֵם
כְּקַשׁ־עוֹבֵר לְרוּחַ מִדְבָּר: **כה** זֶה גּוֹרָלֵךְ מְנָת־
מִדַּיִךְ מֵאִתִּי נְאֻם־יְהוָה אֲשֶׁר שָׁכַחַתְּ אוֹתִי
וַתִּבְטְחִי בַּשָּׁקֶר: **כו** וְגַם־אֲנִי חָשַׂפְתִּי שׁוּלַיִךְ עַל־
פָּנָיִךְ וְנִרְאָה קְלוֹנֵךְ: **כז** נְאֻפַיִךְ וּמִצְהֲלוֹתַיִךְ זְמַּת
זְנוּתֵךְ עַל־גְּבָעוֹת בַּשָּׂדֶה רָאִיתִי שִׁקּוּצַיִךְ אוֹי לָךְ
יְרוּשָׁלִַם לֹא תִטְהָרִי אַחֲרֵי מָתַי עֹד: {ס}

ירמיהו פרק יד

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ עַל־דִּבְרֵי
הַבַּצָּרוֹת: **ב** אָבְלָה יְהוּדָה וּשְׁעָרֶיהָ אֻמְלְלוּ קָדְרוּ
לָאָרֶץ וְצִוְחַת יְרוּשָׁלִַם עָלָתָה: **ג** וְאַדִּרֵיהֶם שָׁלְחוּ
צעוריהם צְעִירֵיהֶם לַמָּיִם בָּאוּ עַל־גַּבִּים לֹא־
מָצְאוּ מַיִם שָׁבוּ כְלֵיהֶם רֵיקָם בֹּשׁוּ וְהָכְלְמוּ וְחָפְּוּ
רֹאשָׁם: **ד** בַּעֲבוּר הָאֲדָמָה חַתָּה כִּי לֹא־הָיָה גֶּשֶׁם
בָּאָרֶץ בֹּשׁוּ אִכָּרִים חָפְּוּ רֹאשָׁם: **ה** כִּי גַם־אַיֶּלֶת
בַּשָּׂדֶה יָלְדָה וְעָזַב כִּי לֹא־הָיָה דֶּשֶׁא: **ו** וּפְרָאִים
עָמְדוּ עַל־שְׂפָיִם שָׁאֲפוּ רוּחַ כַּתַּנִּים כָּלוּ עֵינֵיהֶם
כִּי־אֵין עֵשֶׂב: **ז** אִם־עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ יְהוָה עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי־רַבּוּ מְשׁוּבֹתֵינוּ לְךָ
חָטָאנוּ: **ח** מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה
תִּהְיֶה כְּגֵר בָּאָרֶץ וּכְאֹרֵחַ נָטָה לָלוּן: **ט** לָמָּה
תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא־יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ
וְאַתָּה בְקִרְבֵּנוּ יְהוָה וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אַל־
תַּנִּחֵנוּ: {ס} **י** כֹּה־אָמַר יְהוָה לָעָם הַזֶּה כֵּן אָהֲבוּ
לָנוּעַ רַגְלֵיהֶם לֹא חָשָׂכוּ וַיהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר
עֲוֹנָם וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם: {פ}
יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה
לְטוֹבָה: **יב** כִּי יָצֻמוּ אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֶל־רִנָּתָם וְכִי
יַעֲלוּ עֹלָה וּמִנְחָה אֵינֶנִּי רֹצֶם כִּי בַחֶרֶב וּבָרָעָב

וּבַדֶּבֶר אָנֹכִי מְכַלֶּה אוֹתָם: {ס} **יג** וָאֹמַר אֲהָהּ | אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה הַנְּבִאִים אֹמְרִים לָהֶם לֹא־תִרְאוּ חֶרֶב וְרָעָב לֹא־יִהְיֶה לָכֶם כִּי־שְׁלוֹם אֱמֶת אֶתֵּן לָכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: {ס} **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שֶׁקֶר הַנְּבִאִים נִבְּאִים בִּשְׁמִי לֹא שְׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חֲזוֹן שֶׁקֶר וְקֶסֶם וְאלול וֵאֱלִיל וְתרמות וְתַרְמִית לִבָּם הֵמָּה מִתְנַבְּאִים לָכֶם: {ס} **טו** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי וַאֲנִי לֹא־שְׁלַחְתִּים וְהֵמָּה אֹמְרִים חֶרֶב וְרָעָב לֹא יִהְיֶה בָּאָרֶץ הַזֹּאת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב יִתַּמּוּ הַנְּבִאִים הָהֵמָּה: **טז** וְהָעָם אֲשֶׁר־הֵמָּה נִבְּאִים לָהֶם יִהְיוּ מֻשְׁלָכִים בְּחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי | הָרָעָב וְהַחֶרֶב וְאֵין מְקַבֵּר לָהֵמָּה הֵמָּה נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם וְשָׁפַכְתִּי עֲלֵיהֶם אֶת־רָעָתָם: **יז** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה תֵּרַדְנָה עֵינַי דִּמְעָה לַיְלָה וְיוֹמָם וְאַל־תִּדְמֶינָה כִּי שֶׁבֶר גָּדוֹל נִשְׁבְּרָה בְּתוּלַת בַּת־עַמִּי מַכָּה נַחְלָה מְאֹד: **יח** אִם־יָצָאתִי הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה חַלְלֵי־חָרֶב וְאִם בָּאתִי הָעִיר וְהִנֵּה תַּחֲלוּאֵי רָעָב כִּי־גַם־נָבִיא גַּם־כֹּהֵן סָחֲרוּ אֶל־אֶרֶץ וְלֹא יָדָעוּ: {ס} **יט** הֲמָאֹס מָאַסְתָּ אֶת־יְהוּדָה אִם־בְּצִיּוֹן גָּעֲלָה נַפְשֶׁךָ מַדּוּעַ הִכִּיתָנוּ וְאֵין לָנוּ מַרְפֵּא קַוֵּה לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב וּלְעֵת מַרְפֵּא וְהִנֵּה בְעָתָה: **כ** יָדַעְנוּ יְהוָה רִשְׁעֵנוּ עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטָאנוּ לָךְ: **כא** אַל־תִּנְאַץ לְמַעַן שִׁמְךָ אַל־תְּנַבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ זְכֹר אַל־תָּפֵר בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ: **כב** הֲיֵשׁ בְּהַבְלֵי הַגּוֹיִם מַגְשִׁמִּים וְאִם־הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רְבִבִים הֲלֹא אַתָּה־הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּנְקַוֶּה־לָּךְ כִּי־אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־כָּל־אֵלֶּה: {פ}

ירמיהו פרק טו

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אִם־יַעֲמֹד מֹשֶׁה וּשְׁמוּאֵל לְפָנַי אֵין נַפְשִׁי אֶל־הָעָם הַזֶּה שַׁלַּח מֵעַל־פָּנַי וְיֵצֵאוּ: **ב** וְהָיָה כִּי־יאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָה נֵצֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב לַחֶרֶב וַאֲשֶׁר לָרָעָב לָרָעָב וַאֲשֶׁר לַשְּׁבִי לַשֶּׁבִי: **ג** וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת נְאֻם־יְהוָה אֶת־הַחֶרֶב לַהֲרֹג וְאֶת־הַכְּלָבִים לְסָחֵב וְאֶת־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֶת־בֶּהֱמַת הָאָרֶץ לֶאֱכֹל וּלְהַשְׁחִית: **ד** וּנְתַתִּים לזועה לְזַעֲוָה לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ בְּגִלַּל מְנַשֶּׁה בֶן־יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר־עָשָׂה בִּירוּשָׁלָם: **ה** כִּי מִי־יַחְמֹל עָלַיִךְ יְרוּשָׁלַם וּמִי יָנוּד לָךְ וּמִי יָסוּר לִשְׁאֹל לְשָׁלֹם לָךְ: **ו** אַתְּ נָטַשְׁתְּ אֹתִי נְאֻם־יְהוָה אָחוֹר תֵּלֵכִי וָאַט אֶת־יָדִי עָלַיִךְ וָאַשְׁחִיתֵךְ נִלְאֵיתִי הִנָּחֵם: **ז** וָאֱזֶרֵם בְּמִזְרֶה בִּשַּׁעֲרֵי הָאָרֶץ שִׁכַּלְתִּי אִבַּדְתִּי אֶת־עַמִּי מִדַּרְכֵיהֶם לוֹא־שָׁבוּ: **ח** עָצְמוּ־לִי אַלְמְנוֹתָו מֵחוֹל יַמִּים הֵבֵאתִי לָהֶם עַל־אֵם בָּחוּר שֹׁדֵד בַּצָּהֳרַיִם הִפַּלְתִּי עָלֶיהָ פִּתְאֹם עִיר וּבֶהָלוֹת: **ט** אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה נָפְחָה נַפְשָׁהּ בָּאָה בָּא שִׁמְשָׁהּ בְּעוֹד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחָפֵרָה וּשְׁאֵרִיתָם לַחֶרֶב אֶתֵּן לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה: {ס} **י** אוֹי־לִי אִמִּי כִּי יְלִדְתִּנִי אִישׁ רִיב וְאִישׁ מָדוֹן לְכָל־הָאָרֶץ לֹא־נָשִׁיתִי וְלֹא־נָשׁוּ־בִי כֻּלֹּה מְקַלְלֵנִי: {ס} **יא** אָמַר יְהוָה אִם־לֹא שרותך שֵׁרִיתִיךְ לְטוֹב אִם־לֹוא | הִפְגַּעְתִּי בְךָ בְּעֵת רָעָה וּבְעֵת צָרָה אֶת־הָאוֹיֵב: **יב** הֲיֵרֹעַ בַּרְזֶל | בַּרְזֶל מִצָּפוֹן וּנְחֹשֶׁת: **יג** חֵילְךָ וְאוֹצְרוֹתֶיךָ לָבַז אֶתֵּן לֹא בִמְחִיר וּבְכָל־חַטֹּאותֶיךָ וּבְכָל־

גְּבוּלֶיךָ: **יד** וְהַעֲבַרְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ בְּאֶרֶץ לֹא יָדָעְתָּ
כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי עֲלֵיכֶם תּוּקָד: {ס} **טו** אַתָּה
יָדַעְתָּ יְהוָה זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי וְהִנָּקֶם לִי מֵרֹדְפַי אַל־
לְאֶרֶךְ אַפְּךָ תִּקָּחֵנִי דַּע שְׂאֵתִי עָלֶיךָ
חָרְפָּה: **טז** נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וָאֹכְלֵם וַיְהִי
דבריך דְּבָרְךָ לִי לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחַת לִבָּבִי כִּי־נִקְרָא
שִׁמְךָ עָלַי יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת: {ס} **יז** לֹא־יָשַׁבְתִּי
בְּסוֹד־מְשַׂחֲקִים וָאֶעְלֹז מִפְּנֵי יָדְךָ בָּדָד יָשַׁבְתִּי
כִּי־זַעַם מִלֵּאתָנִי: **יח** לָמָּה הָיָה כְאֵבִי נֶצַח וּמַכָּתִי
אֲנוּשָׁה מֵאֲנָה הֵרָפֵא הָיוֹ תִּהְיֶה לִי כְּמוֹ אַכְזָב
מַיִם לֹא נֶאֱמָנוּ: {ס} **יט** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אִם־
תָּשׁוּב וַאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תּוֹצִיא יָקָר
מִזּוֹלֵל כְּפִי תִּהְיֶה יָשֻׁבוּ הֵמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא־
תָּשׁוּב אֲלֵיהֶם: **כ** וּנְתַתִּיךָ לָעָם הַזֶּה לְחוֹמַת
נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־
אִתְּךָ אֲנִי לְהוֹשִׁיעֲךָ וּלְהַצִּילֶךָ נְאֻם־
יְהוָה: **כא** וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים וּפְדִתִיךָ מִכַּף
עָרִצִים: {ס}

ירמיהו פרק טז

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ב** לֹא־תִקַּח לְךָ
אִשָּׁה וְלֹא־יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה:
{ס} **ג** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה עַל־הַבָּנִים וְעַל־הַבָּנוֹת
הַיִּלּוֹדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־אִמּוֹתָם הַיֹּלְדוֹת אוֹתָם
וְעַל־אֲבוֹתָם הַמּוֹלִדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ
הַזֹּאת: **ד** מְמוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמֻתוּ לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא
יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב
יִכָּלוּ וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ: {ס} **ה** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה אַל־
תָּבוֹא בֵּית מַרְזֵחַ וְאַל־תֵּלֵךְ לִסְפּוֹד וְאַל־תָּנֹד לָהֶם
כִּי־אָסַפְתִּי אֶת־שְׁלוֹמִי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם־יְהוָה
אֶת־הַחֶסֶד וְאֶת־הָרַחֲמִים: **ו** וּמֵתוּ גְדֹלִים וּקְטַנִּים
בָּאָרֶץ הַזֹּאת לֹא יִקָּבֵרוּ וְלֹא־יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא
יִתְגֹּדַד וְלֹא יִקָּרַח לָהֶם: **ז** וְלֹא־יִפְרְסוּ לָהֶם עַל־
אֵבֶל לְנַחֲמוֹ עַל־מֵת וְלֹא־יַשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס
תַּנְחוּמִים עַל־אָבִיו וְעַל־אִמּוֹ: **ח** וּבֵית־מִשְׁתֶּה
לֹא־תָבוֹא לָשֶׁבֶת אוֹתָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת: {פ}
ט כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
מַשְׁבִּית מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבְימֵיכֶם קוֹל
שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה: **י** וְהָיָה כִּי
תַגִּיד לָעָם הַזֶּה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ
אֵלֶיךָ עַל־מָה דִּבֶּר יְהוָה עָלֵינוּ אֵת כָּל־הָרָעָה
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמֶה עֲוֹנֵנוּ וּמֶה חַטָּאתֵנוּ אֲשֶׁר
חָטָאנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: **יא** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל
אֲשֶׁר־עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נְאֻם־יְהוָה וַיֵּלְכוּ
אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם
וְאוֹתִי עָזָבוּ וְאֶת־תּוֹרָתִי לֹא שָׁמָרוּ: **יב** וְאַתֶּם
הֲרֵעֹתֶם לַעֲשׂוֹת מֵאֲבוֹתֵיכֶם וְהִנְּכֶם הֹלְכִים אִישׁ
אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבּוֹ־הָרָע לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ
אֵלָי: **יג** וְהֵטַלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם
וַעֲבַדְתֶּם־שָׁם אֶת־אֱלֹהִים אֲחֵרִים יוֹמָם וָלָיְלָה
אֲשֶׁר לֹא־אֶתֵּן לָכֶם חַנִּנָה: {פ}
יד לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר
עוֹד חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם: **טו** כִּי אִם־חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחָם
שָׁמָּה וַהֲשִׁבֹתִים עַל־אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
לַאֲבוֹתָם: {פ}
טז הִנְנִי שֹׁלֵחַ לדוגים לְדַיָּגִים רַבִּים נְאֻם־יְהוָה

וְדִיגּוּם וְאַחֲרֵי־כֵן אֶשְׁלַח לְרַבִּים צַיָּדִים וְצָדُّוּם
מֵעַל כָּל־הַר וּמֵעַל כָּל־גִּבְעָה וּמִנְּקִיקֵי
הַסְּלָעִים: **יז** כִּי עֵינַי עַל־כָּל־דַּרְכֵיהֶם לֹא נִסְתְּרוּ
מִלְּפָנָי וְלֹא־נִצְפַּן עֲוֹנָם מִנֶּגֶד עֵינָי: **יח** וְשִׁלַּמְתִּי
רִאשׁוֹנָה מִשְׁנֵה עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם עַל חַלְלָם אֶת־
אַרְצִי בִּנְבֵלַת שִׁקּוּצֵיהֶם וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מָלְאוּ אֶת־
נַחֲלָתִי: {פ}

יט יְהוָה עֻזִּי וּמָעוּזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה אֵלֶיךָ גּוֹיִם
יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי־אָרֶץ וְיֹאמְרוּ אַךְ־שֶׁקֶר נָחֲלוּ
אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין־בָּם מוֹעִיל: **כ** הֲיַעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם
אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים: **כא** לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעָם
בַּפַּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֵם אֶת־יָדִי וְאֶת־גְּבוּרָתִי וְיֵדְעוּ
כִּי־שְׁמִי יְהוָה: {ס}

ירמיהו פרק יז

א חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפָּרֶן שָׁמִיר
חֲרוּשָׁה עַל־לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת
מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: **ב** כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם
וַאֲשֵׁרֵיהֶם עַל־עֵץ רַעֲנָן עַל גִּבָעוֹת
הַגְּבֹהוֹת: **ג** הָרְרִי בַּשָּׂדֶה חֵילֵךְ כָּל־אוֹצְרוֹתַיִךְ
לָבַז אֶתֵּן בָּמֹתַיִךְ בְּחַטָּאת בְּכָל־
גְּבוּלֵיךְ: **ד** וְשָׁמַטְתְּ וּבְךְ מִנַּחֲלָתֵךְ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךְ אֶת־אֹיְבַיִךְ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעְתָּ
כִּי־אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד־עוֹלָם תּוּקָד:
{ס} **ה** כֹּה | אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח
בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן־יְהוָה יָסוּר
לִבּוֹ: **ו** וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבוֹא
טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב:
{ס} **ז** בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה
מִבְטַחוֹ: **ח** וְהָיָה כְּעֵץ | שָׁתוּל עַל־מַיִם וְעַל־יוּבַל
יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְא כִּי־יָבֹא חֹם וְהָיָה
עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ
מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: **ט** עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֻשׁ הוּא מִי
יֵדָעֶנּוּ: **י** אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וְלָתֵת
לְאִישׁ כִּדְרָכָו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו: {ס} **יא** קֹרֵא דָגַר
וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָו
יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל: **יב** כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם
מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ: **יג** מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה
כָּל־עֲזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ יסורי וְסוּרַי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ כִּי
עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם־חַיִּים אֶת־יְהוָה: {פ}
יד רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה כִּי
תְהִלָּתִי אָתָּה: **טו** הִנֵּה־הֵמָּה אֹמְרִים אַיֵּה
דְבַר־יְהוָה יָבוֹא נָא: **טז** וַאֲנִי לֹא־אַצְתִּי | מֵרֹעֶה
אַחֲרֶיךָ וְיוֹם אָנוֹשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אַתָּה יָדָעְתָּ
מוֹצָא שְׂפָתַי נֹכַח פָּנֶיךָ הָיָה: **יז** אַל־תִּהְיֶה־לִּי
לְמְחִתָּה מַחְסִי־אַתָּה בְּיוֹם רָעָה: **יח** יֵבֹשׁוּ רֹדְפַי
וְאַל־אֵבֹשָׁה אָנִי יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל־אֵחַתָּה אֲנִי
הָבִיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן שָׁבְרֵם:
{ס} **יט** כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלֹךְ וְעָמַדְתָּ בְּשַׁעַר
בְּנֵי־עַם הָעָם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר
יֵצְאוּ בוֹ וּבְכֹל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם: **כ** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה וְכָל־יְהוּדָה וְכֹל
יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה: **כא** כֹּה
אָמַר יְהוָה הִשָּׁמְרוּ בְנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל־תִּשְׂאוּ
מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם בְּשַׁעֲרֵי
יְרוּשָׁלִָם: **כב** וְלֹא־תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת־יוֹם
הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: **כג** וְלֹא
שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיְקַשּׁוּ אֶת־עָרְפָּם
לְבִלְתִּי שומע שְׁמוֹעַ וּלְבִלְתִּי קַחַת

מוֹסָר: **כד** וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּן אֵלַי נְאֻם־
יְהוָה לְבִלְתִּי | הָבִיא מַשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי
עֲשׂוֹת־בָּהּ כָּל־מְלָאכָה: **כה** וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי הָעִיר
הַזֹּאת מְלָכִים | וְשָׂרִים יֹשְׁבִים עַל־כִּסֵּא דָוִד
רֹכְבִים | בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ
יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם וְיֶשְׁבָה הָעִיר־הַזֹּאת
לְעוֹלָם: **כו** וּבָאוּ מֵעָרֵי־יְהוּדָה וּמִסְּבִיבוֹת
יְרוּשָׁלִַם וּמֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמִן־הַשְּׁפֵלָה וּמִן־הָהָר
וּמִן־הַנֶּגֶב מְבִאִים עוֹלָה וְזֶבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה
וּמְבִאֵי תוֹדָה בֵּית יְהוָה: **כז** וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי
לְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי | שְׂאֵת מַשָּׂא וּבָא
בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ
בִּשְׁעָרֶיהָ וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִַם וְלֹא תִכְבֶּה:
{פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת שלח

יום **ראשון**	**יט** / 15	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות מ"ה **ירושלמי:** יבמות ע"ד **תוספתא:** בבא מציעא ז **נ"ך:** ירמיהו יא **משניות:** מעילה א **זהר:** חלק ב עמ' שג-שד	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:01 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:07 | **שקיעה** ..... 7:46 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:59
יום **שני**	**כ** / 16	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות מ"ו **ירושלמי:** יבמות ע"ה **תוספתא:** בבא מציעא ח **נ"ך:** ירמיהו יב **משניות:** מעילה ב **זהר:** חלק ב עמ' שה-שו	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:01 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:07 | **שקיעה** ..... 7:47 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:00
יום **שלישי**	**כא** / 17	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות מ"ז **ירושלמי:** יבמות ע"ו **תוספתא:** בבא מציעא ט **נ"ך:** ירמיהו יג **משניות:** מעילה ג **זהר:** חלק ב עמ' שז-שח	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:01 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:47 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:00
יום **רביעי**	**כב** / 18	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות מ"ח **ירושלמי:** יבמות ע"ז **תוספתא:** בבא מציעא י **נ"ך:** ירמיהו יד **משניות:** מעילה ד **זהר:** חלק ב עמ' שט-שי	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:01 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:47 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:00
יום **חמישי**	**כג** / 19	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות מ"ט **ירושלמי:** יבמות ע"ח **תוספתא:** בבא מציעא יא **נ"ך:** ירמיהו טו **משניות:** מעילה ה **זהר:** חלק ב עמ' שיא-שיב	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:02 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:01
יום **שישי**	**כד** / 20	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ב' **ירושלמי:** יבמות ע"ט **תוספתא:** בבא בתרא א **נ"ך:** ירמיהו טז **משניות:** מעילה ו **זהר:** חלק ב עמ' שיג-שיד	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:02 | **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **נץ החמה** ..... 5:30 | **חצות היום** ..... 12:40 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:01 **הדלקת נרות** (40 דק'): **7:08** (20 דק'): **7:28**
שב"ק	**כה** / 21	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ג' **ירושלמי:** יבמות פ' **תוספתא:** בבא בתרא ב **נ"ך:** ירמיהו יז **משניות:** תמיד א **זהר:** חלק ב עמ' שטו-שטז	**שבת קודש פרשת שלח, מברכין חודש תמוז** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:02 | **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **נץ החמה** ..... 5:31 | **חצות היום** ..... 12:40 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:08 | **שקיעה** ..... 7:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:01 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 9:01**

מולד חודש תמוז יהיה בליל חמישי בשעה 9, 58 דקות ו 4 חלקים

עַל שְׁלֹשֶׁת הַתְּפִלּוֹת - שַׁחֲרִית, מִנְחָה וְעַרְבִית בְּמִנְיָן -

צְרִיכִים לִהְיוֹת חֲזָקִים עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)